KARYS

1956

GRUODIS

KARYS

1956 M.
GRUODIS
Nr. 11 (1327)

Redaktorius **Zigmas Raulinaitis**

Redaktoriaus pavaduotojas **Stasys Butkus**

Kalbinę dalį redaguoja **Kazys Kepalas**

Dailiosios literatūros dalį redaguoja **Vincas Jonikas**

Administratorius **Leonas Bileris**

*

Leidžia **Kario leidykla**

Atskirus skyrius redaguoja:
Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje,
Romas Kezys — Kariai ir Jaunimas,
Justinas Liaukus — Karinės žinios.
L. Š. S. T. — Tremties Trimitas.

TURINYS

A. Žmuidzinavičius — Sužeistas vadas, pavelkalas	Viršelis
T. A. P. — Kalėdų dovana	365
P. L. — Pranas Vaičaitis, Zanavykų krašto dainius	367
Dr. V. Sruogienė — Lietuvos prekyba su Vakarais	368
A. Novaitis — Rytoj ar poryt	372
O. Urbonas — Dėl Katkevičiaus pergalės ties Salaspiliu	374
V. Mingėla — Sovietų Rusija — tautų kalėjimas	376
A. Sodaitis — J. Kiaunė — Sukaktuvininkas	379
V. Jonikas — Vėlinės	381
Ksenofonas — 10.000 žygis	383
V. Maželis — Eglutė, nuotrauka	386
Tremties Trimitas	388
Kariai ir jaunimas	392
Karinės žinios	395
Karinė Spauda	397
Kuprinės Pabiros	400

Bendradarbiai

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apyrubis, V. Augustinas, A. Balčiūnas, B. Balčiūnas, P. Bliumas, G. Botyrius, P. Būtėnas, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J. Juodis, Dr. K. Jurgėla, J. Jurgėla, J. Kiaunė, P. Labanauskas, J. Lanskoronskis, J. Lukas, P. Mačiulaitis, Marių Žuvėdra, kan. J. Meškauskas, S. Miglinas, J. Mikštas, J. Mikuckis, Vl. Mingėla, T. Papartis, V. Perminas, P. Plechavičius, A. Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Skardis, A. Sodaitis, A. Sperauskas, Dr. V. Sruogienė, Mag. Hist. K. Stalšans, E. Šulaitis, V. Šventoraitis, O. Urbonas, kun. Dr. S. Valiušaitis, J. Vėgelis, V. Vilkutaitytė-Gedvilienė, B. Vrublevičius, T. Žiūraitis, O. P.

ATSTOVAI: **Albinas Baranauskas,** Kaiserslautern, Vokietija. **Balys Brazdžionis,** Chicago, Ill. **Andrius Mart. Cieminis,** Rochester, N. Y. **Vytautas Sederavičius,** Omaha, Nebr. **Jonas Citavičius,** Cleveland, Ohio, **V. Šalkūnas,** Port Melbourne, Australija. **Morkus Šimkus,** Baltimore, Md. **Kazzys Trečiokas,** Newark, N. J.

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Baltimore, Md.—K. Bradūnas,
Boston, Mass.—"Baltic Florists",
Brockton, Mass — A. Mantautas,
Brooklyn, N. Y.—"Laima",
Chicago, Ill. J. Karvelis, "Marginiai", Ramanauskas, 'Terra', A. Urbonas,
Cleveland, Ohio—V. Rocevičius,
Detroit, Mich. — Vl. Mingėla,
Detroit, Mich.—"Neringa",
Grand Rapids, Mich.—J. Belinis,
Los Angeles, Calif.—V. Prižgintas,
Omaha, Nebr. — Elz. Ribokienė,
Philadelphia, Pa.—A. Impulevičius,
Newark, N. J.—Kazys Trečiokas,
Rochester, N. Y.—P. Saladžius,
Waterbury, Conn.—V. Vaitkus.

KANADOJE:

Hamilton, Ont.—J. Pleinys,
Z. Orvidas,
London, Ont. — Vyt. Repšys,
St. Catherines, Ont.—J. Vyšniauskas,
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuolas, "Tėviškės Žiburių" Knygynas,
J. Smolskis, Br. Žolpys,
Verdun, Montreal, Que. — "Parish Library".

ANGLIJOJE:

D. Dauneraitė, 49 Thornton Ave., London, West 4, Great Britain.
K. Rožanskas, 4 Bailey St., Old Basford, Nottingham.
Santarvė, 46 Aberdare, Gdns., London, N. W. 6. Gt. Britain.

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas, 9 Cowper St., St. Kilda, Vic.
V. Šalkūnas, 131 Bridge St., Port Melbourne, Vic.
E. Stasys, 72 Canterbury Rd., Sydney, NSW.
Pr. Zenkevičius, 15 Victoria St., N. Geelong, Vic.

VENEZUELOJE:

Tėvų Kelias, Apartado 369, Caracas, Venezuela, SA

VOKIETIJOJE:

Alb. Baranauskas, 2040 Labor Service Co., Kaiserslautern, Postfach 556

Prenumerata JAV ir užsienyje: Metams — $5.00, pusm. — $3.00 atsk. nr. — 55c. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:
L. BILERIS, c/o KARYS,
916 Willoughby Ave.,
Brooklyn 21, N. Y., U. S. A.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE, nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas 10 dienų prieš kiekvieno mėnesio pradžią. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją dvi savaites prieš išleidimą.

THE WARRIOR, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except August by "KARYS", 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y., U. S. A. Subscription $5.00 per year. Single copy 55 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

KU biblioteka
093 00523506 5

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 11 (1327) GRUODIS-DECEMBER 1956

KALĖDŲ DOVANA

T. A. P.

Artėjant Kalėdų šventėms, kiek daug matome judėjimo tarp žmonių: visi skuba, bėga, perkasi daiktų, kurių kitomis progomis nelaikytų reikalingais. Krautuvės viena kitą lenktyniuoja puošime savo vitrinų, norėdamos kuo daugiau patraukti pirkėjų. Šeimininkės vaikšto nuo vienos parduotuvės prie kitos ir stengiasi parengti kaip galima gražesnį švenčių stalą, prie kurio pakvies ne tik savo artimuosius, bet ir šiaip pažįstamus. Iš tų skubančiųjų veidų lengvai išskaitai svarbiausią susirūpinimo priežastį — norą, kaip geriau atšvęsti šią gražią žiemos šventę.

Gera ir gražu, kad žmonės rengiasi šventėms, puošia eglutes, kviečia kaimynus bei artimuosius kartu pasidžiaugti, pasilinksminti per šventes; tai prisideda prie žmogaus bendro gyvenimo gražumo. Tačiau Kalėdos yra daugiau, negu tradicinės atostogos bei proga pasivaišinti ir gauti dovanas. Kalėdos slepia didžiulę krikščioniško gyvenimo tikrovę, tikrovę, kuri tinkamai pajausta, gali turėti nepaprastos reikšmės kiekvienai sielai ir visai žmonijai. Kalėdos gi yra Dievo atėjimo pas žmones šventimas. Žvaigždes ir visą kitą pasaulį Dievas tvarko ir valdo savo visagalybe; žmogaus gi svyruojančiai valiai jis pasirinko meilės kelią. Todėl Jis paliko savo visagalybę prie pasaulio durų ir atėjo pas žmones, tartum elgeta, maldaudamas, kad Jam leistų jiems duoti slaptingus Jo Paties būtybės turtus. Pirmose tad Kalėdose Pats Dievas tapo dovana žmonijai. Ir kaip tie trys išminčiai, eidami pas gimusį Kristų, atnešė Jam dovanas, taip ir mes, rengdamiesi Kalėdoms, turime pagalvoti, kokią Kristui atnešime dovaną. Bet, jei mes neatnešime Kristui dovanos, tai nėra prasmės jos duoti kitiems. Ir jei mūsų dovanos, duodamos kitiems, neturi nė kiek Kristaus meilės, tai jų verčiau ir visai neduoti. Džiaugsmas, kurį atneša vaikučiams gautos dovanos, tik daugiau ves juos prie savanaudiškumo, jei juose neatsispindės dvasia To, kuris yra Pats Dosnumas. Baltiniai, kaklaraiščiai ir kojinės su kalėdiniais papuošalais, duoti grynai iš žmogiško apskaičiavimo, nepadės pakilti augščiau pojūčių pasaulio; toks dovanojimas tik daugiau atskirs nuo Dievo, vieton rišęs su Juo. Rengtis tad krikščioniškoms Kalėdoms nėra vien tik galvoti, kaip pasilinksminsiu, ar ką gausiu per Kalėdas, bet ką duosiu gimusiam Kristui, kurs per Kalėdas iš meilės save duoda žmonijai. Ir kur mes rasime Kalėdose Kristų? Ar prakartėlėje? Gal šv. Sakramente? Prakartėlėje yra simbolinis Kristus. Šv. Sakramente yra sakramentalinis Kristus. Gyvasis gi Kristus gyvena kiekvieno mūsų artimo sieloje: ir tavo vyro, ir tavo žmonos; ir tavo sūnaus, ir tavo tėvo, ir tavo brolio, ir tavo sesers, ir tavo kaimyno, ir to suvargusio, sunkiai bepaeinančio senelio. Kalėdose prisiminti Kristų, parodyti meilę Kristui, reiškia parodyti meilę artimui. Užmiršti, ką esi davęs kitiems, prisiminti, ką privalai kitam. Palikti savo teises nuošaliau, bet daugiau kreipti dėmesio į savo pareigas ir ieškoti progos padaryti daugiau, nei pareiga reikalauja. Žiūrėti į savo artimą, taip lygiai tikrą žmogų, kaip save ir mėginti įžvelgti per jo veidą į jo širdį, ištroškusią džiaugsmo. Būti tikram, kad, iš tikrųjų, mūsų buvimo svarbiausioji priežastis nėra tai, ką gausi iš gyvenimo, bet ką duosi gyvenimui. Uždaryti skundų knygą prieš kitus, bet žvelgti, kur galėsi pasėti bent keletą džiaugsmo sėklų.

Ar norėsim tai padaryti bent vieną dieną? Ar norime tikėti, kad meilė yra stipriausias dalykas pasaulyje: stipresnė už neapykantą, už blogį, stipresnė už mirtį, ir kad šventas gyvenimas pradėtas Betliejuje prieš 1956 metus, yra Amžinosios Meilės atspindys? Jei taip, tai mes mokėsime švęsti Kalėdas. Tada Kalėdos turės tikrai krikščionišką prasmę. Adventas bus prasmingas laukimo laikas. Violetiniai advento rūbai nebus vien formos dalykas: jie primins mums atgailą, kurią turime daryti, nes mes nesame verti, kad Jis ateitų. Kadangi žmogus nori dalintis džiaugsmu, jis ir tuomet rašys sveikinimus; tačiau tų sveikinimų turinys visad išreikš Kalėdų naujieną, kurią Dievas skelbė per angelus: "Garbė Dievui, taika žmonėms". Kartu su savo vaikais tėvai turėtų galvoti apie dovanas Kūdikėliui, kurios yra Jam pačios maloniausios, būtent: nugalėjimo savo liežuvio, išlaikymo didesnių ar mažesnių širdies skausmų, susivaldymo nuo vieno ar kito, kad ir leistino malonumo. Jie turėtų papasakoti savo vaikams tą visad gražią legendą apie Dievo Motinos juokdarį, kuris, neturėdamas ką dovanoti Dangaus Karalienei kaip tik save ir savo talentą, šoko vienui vienas prieš šv. Panelės statulą, kad palinksmintų Jos širdį. Ir legenda pasakoja, jog, kada jis išvargęs nuo šokio gulėjo ant žemės, šv. Panelė nulipo nuo pedestalo ir šluostė jo prakaituotą kaktą. Ir štai legendos žodžiai: "Manote, kad Dievas būtų taip atlyginęs už jo šokį, jei jis nebūtų mylėjęs? Visai ne; Jis atlygino už jo meilę... nes tiesa be meilės ir pasigailėjimo yra bevertis dalykas. Dievas neprašo nei aukso, nei sidabro, o tik tikros meilės žmonių širdyse".

Taip sulauktos ir švenčiamos Kalėdos tikrai atneštų krikščioniško džiaugsmo mums ir tiems, kurių tarpe mes gyvename. Tuomet toji brangi šventė būtų tokia, kokią ją pavaizduoja didžioji rašytoja S. Undset: "Šviesus spindulių pluokštas, kuris prasiveržia pro kietą debesų uždangą ir uždega vandens paviršiuje daugybę šviesos taškų, kurių kiekvienas yra nuostabus ir neišpasakytas pasaulis". Tada ir įvyktų Kalėdų naujiena — Dievui garbė ir žmonėms ramybė.

BOSCH, HIERONYMUS, VAN AEKEN
1450-1516

TRYS KARALIAI SVEIKINA KŪDIKĖLĮ

Lietuvių Veteranų Sąjunga
RAMOVĖ
Centro Valdyba

Chicago, 1956 m. lapkričio 3 d.

MIELIEJI KARIAI!

Lapkričio 23-ji yra tikrasis mūsų kariuomenės gimtadienis. Tai šviesi ir garbinga diena. Daugiareikšmė, daugiaprasmė. Toji diena visada simbolizuoja mums laisvės ilgesį, siekimą, atkakliausią kovą ir nuolatinį budėjimą. Laisvė ir kova, karys ir nepriklausomybė — integraliniai, nedalomi dalykai. Tai nėra tik praeitis, bet dabartis ir ateitis. Todėl ir Lapkričio 23-ji yra žuvusių, mirusių, gyvųjų ir tebekovojančių karių diena.

Tad nuoširdžiausiai sveikiname vieni kitus tos dienos proga. Sveikindami žadinkime savo dvasią, ryžtą, glaudžiau junkimės vienon šeimon, mūsų sąjungon, daugiau iniciatyvos, aktyvumo rodykime dirbdami kitose patriotinio nusistatymo organizacijose. Niekad nepamirškime kilniųjų ir šventų įsipareigojimų Tėvynės atžvilgiu. Tatai mus skatina ir šaukte šaukia:

1. Didinga, graži ir garbinga mūsų protėvių mums palikta istorija,

2. Mūsų tautos pavergimo laikmečio knygnešių, tautos žadintojų, vargo mokyklos, Aušros ir Varpo vyrų mums įkvėpta lietuvybė ir laisvės dvasia,

3. Nepriklausomybės kovų dalyvių aukos, sudėtos ant Lietuvos aukuro 1918-20 metais,

4. Dvidešimt su viršum nepriklausomo gyvenimo metų mūsų tautos pasiekti laimėjimai ir patyrimai, kurių vertė ir prasmė, skaičiai ir apimtis, mastas ir dydis ryškiai sako, kad mūsų Tėvynė, mūsų tauta gali klestėti ir jaustis laiminga tik laisva būdama.

5. Mūsų tautos kankinių pralietas kraujas nacių kacetuose, Sovietų mirties stovyklose Sibire, o taip pat — Červenėje, Pravieniškėse, Rainiuose, Pagiryje, Panevėžyje ir daugelyje kitų vietų,

6. Mūsų tautos ir jos partizanų kraujas, pralietas ir liejamas ligi šios dienos.

Šitokia prasme, šitokiais jausmais ir mintimis Lapkričio 23-sios dienos proga Lietuvių Veteranų Sąjungos "Ramovė" Centro Valdyba nuoširdžiausiai sveikina visus skyrius, savo organą "KARĮ" ir linki visada pasilikti ištikimais ir kovojančiais savo Tėvynės sūnumis ir dukromis.

P. Plechavičius — Pirmininkas
M. Reklaitis — Sekretorius

PRANAS VAIČAITIS — ZANAVYKŲ KRAŠTO DAINIUS

P. L.

Rašau 1956 metų rugsėjo 21 dieną. Šiandien prieš 55 metus užmerkė savo žydrias akis Zanavykų šalies ir visos Lietuvos dainius Pranas Vaičaitis.

Jo gyvenimas tikra liūdesio gaida. Gimė (1876 m. vasario 10 d.) ir mirė samanotoje lietuviškoje bakūžėje, Santakos kaime, Sintautų v., Šakių apskr. Tėvai ūkininkai, sunkiai vertęsi smiltėtoje žemėje. Būdami šviesūs žmonės, išleido jauną Pranuką į mokslus: į Marijampolės gimnaziją. Norėjo jį vėliau matyti kunigų seminarijoje Seinuose, tačiau Pranas neturėjo kunigo pašaukimo. Tad mokėsi vėliau Petrapilio universitete, vargiai gyvendamas, šaldamas, badaudamas, kurdamas patriotinius eilėraščius, už kuriuos net teko atsisėsti garsiame Petrapilio kalėjime, Petro-Povilo tvirtovėje. Džiovos nukamuotas, mirė tėviškėje, skurdžioje aplinkoje. Ilsisi gimtosios parapijos kapinėse.

Štai keletas prisiminimų. 1924 m. birželio 4 d. baigiau Vilkaviškyje pr. mokslą. Mokyklos vedėjas J. Kėlertas įteikė man kuklią dovanėlę: Prano Vaičaičio raštus. Knygele labai susidomėjau, tuo labiau, kad ją puošė Vilkaviškio pradž. mokyklų inspektoriaus p. J. Vitkausko ir miesto burmistro p. Vilčinsko parašai. Šita kukli, tačiau brangi knygelė atvėrė man naują pasaulį, ji atkreipė mano dėmesį į jauną lietuvių raštiją, kurią pamilau. Pamėgau, juoba patį rašytoją Praną Vaičaitį. Pamilau ir jo kraštą, to krašto kalbą, pamilau ir pačią tėvynę Lietuvą.

1939 m. gegužės 1 d. vykau dviračiu dulkėtu Šakių — K. Naumiesčio plentu. Atkreipiau dėmesį į Sintautų kapines. Juk ten ilsis mano pamėgtasis rašytojas, ten glūdi Prano Vaičaičio palaikai. Sustojau, nors laikas vertė toliau važiuoti. Kapinėse greit suradau Dainiaus kalnelį, papuoštą granito paminklu. Susimąsčiau, parymojau, apžvelgiau poeto gyvenimą. Kapas buvo gražiai vietos šaulių būrio bei artimųjų puošiamas, tvarkomas. Susidarė labai geras įspūdis. Antkapyje bylojo šie žodžiai:

> "Vai lėkite dainos iš vargo nupintos,
> Iš kaimo į kaimą, pas jaunus, senus,
> Paguoskite širdis nelaimių sutrintas,
> Nušluostykit ašaras, kelkit jausmus!"

Senyva moterėlė, tvarkiusi netolimai esančius kapus, paaiškino man, kad Sintautų šauliai, pavasarininkai ir kt. rūpestingai globoja Dainiaus kapą ir kiekviena proga jį primena visuomenei kaip pavyzdingą lietuvį, rašytoją, kataliką, tautos žadintoją, mirusį ir kentėjusį, kūrusį ir veikusį nelaisvės metu.

Pranas Vaičaitis mirė lyg audros palaužtas ąžuolas, tačiau jo darbai, jo kūriniai nemirtingi. Jo trumpas gyvenimas — tai ištisa kova dėl lietuviškumo, tai vargo vaga, kuriai nebuvo lemta išvysti laisvės rytojaus. Tačiau Pr. Vaičaičiui pridera garbinga vieta lietuvių raštijoje.

Garbė tiems didvyriams, kurie priespaudoje bei vergijos metu reikalavo laisvės savo kenčiantiems broliams, kurie nebojo grąsinimų, kalėjimų, trėmimo, o drąsiai žengė pirmyn, aštriais kirviais skirdami laisvėn vedančius kelius.

LIETUVOS PREKYBA SU VAKARAIS VIDURINIAIS AMŽIAIS

DR. V. SRUOGIENĖ

Per pastaruosius dešimtmečius atsirado nemaža istorinių darbų apie mūsų praeitį įvairiomis kalbomis, bet jie išmėtyti po visokius žinomus ir nežinomus leidinius ir sunkiai mūsų skaitytojui prieinami. Be kitų prof. Dr. V. Jungferis, vokietis, dėstęs Vytauto Didžiojo universitete ekonomijos fakultete, viename straipsnyje, antrašte "Westliche Wirtschaftsbeziehungen zu Litauen bis zum Ausgange der Deutschen Hanse"*) trumpai apžvelgia Lietuvos ūkio santykius su Vakarais viduriniais amžiais, pateikdamas kai kurių naujų ir įdomių faktų, kurie meta kiek šviesos į taip maža težinomą tų laikų Lietuvos gyvenimą.

Čia stengsimės kiek suglaudžiant paduoti svarbesnes šio straipsnio mintis.

Seniausi mums žinomi lietuvių santykiai su vakarais buvo užmegzti su vikingais, Skandinavijos riteriais pirkliais.

Vikingų pirklių žygiai buvo tik iš krašto palietę šių dienų Lietuvos geografinį plotą, būtent, anais laikais kuršių gyvenamą Baltijos pajūrį. Arkivyskupas Rimbertas savo "Vita Sancti Anscarii" pasakoja apie švedų karaliaus Olafo žygį į Seeburgą prie Grobinės, Kurše. Užkariavę ir sugriovę pilį, kurioje esą buvę 7,000 karių, švedai nuėjo toliau iki Apuolės (Apulia), šių dienų Kretingos apskrity. Jie ir užkariavo tą kraštą (tai buvo 9-me amžiuje, V. S.).

Archeologiniai radiniai Apuolėje ir netolimuose Prišmančiuose išryškina tų laikų lietuvių prekybos santykius su vikingais. Žalvario papuošalų ir kitų kapinynų radinių cheminis sąstatas bei forma yra identiški su Gotlando dirbiniais. Kirviai, jiečių antgaliai ir savotiška pasaginių segių rūšis, be abejonės, liudija apie jų kilmę iš Skandinavijos. Apie tuos laikus — 9—12 amžius — taip maža težinome! Ir jau netrukus vikingų žygiai nutrūksta. Tik Gotlando sala su švedišku Visby miestu, žydėjusiu 12-13 amžiais, ir toliau lieka centru, kuris veda prekybą su rytais. Lietuvių kalbos žodžiai "vaizba, vaizbūnas", esą tatai dar mums primena. Daugiausia prekiauta ginklais. Tik popiežiai draudžia Gotlando pirkliams pardavinėti "ginklus, arklius, laivus ir maistą" pagonims, kurie kariauja su vokiečių kryžiuočių ordinu (tokį draudimą išleido popiežius Grigalius IX 1229 m. ir popiežius Urbonas IV — 1269 m.). Bet jau tuo laiku Gotlande įsiviešpatauja vokiečių pirkliai, davę pradžią garsiajai vokiečių miestų sąjungai — Hanzai. Tada jau ėjo didžiulė vokiečių kolonizacija į rytus — sausuma, kryžiuočių vadovaujama, ir jūra — vokiečių Hanzos pirklių vedama.

1201 m. atsiranda Rygos, 1230 m. Talino ir Tartu miestai, pagaliau ištisas mūrinių miestų ratas išsitiesia nuo Vismaro per Stralzundą ir Liubeką, Dancigą, Klaipėdą iki Stockholmo ir toliau į rytus, sujungdamas Didįjį Naugardą prie Ilmenio ežero su Flandrija ir Prancūzija, su galingu Koelnu ir spinduliuopančiu Bruegge.

Priešaky tų miestų, kurie sudarė vokiečių Hanzą, atsistoja Liubekas ir Dancigas, o nuo 1299 m. Gotlandas visai nustoja savo reikšmės.

Lietuvos žmonės daugiausia prekiauja per Liubeką, Rygą, Klaipėdą, Dauguvos ir Nemuno upėmis palaikydami ryšius su visu kraštu. Per Rygą eina prekyba su Pskovu ir tuomet Lietuvai priklausiusiu Smalensku bei Vitebsku.

*) Westliche Wirtschaftsbeziehungen zu Litauen bis zum Ausgange der Deutschen Hanse von Prof. Dr. V. Jungfer. Litauen und seine deutschen. Beihefte zum Jahrbuch der Albertus-Universitaet Koenigsberg/Pr. Goettinger Arbeitskreis. Holzner Verlag, Wuerzburg, 1955.

Normanai, atvykę laivais į Baltijos pajūrį, užmezga prekybinius santykius.

Pskove, Smalenske ir Kaune atsirado Hanzos kontoros.

Pirmoji žinia apie K a u n o kontorą yra išlikusi iš 1445 m., paskutinioji gi — iš 1532 m. Kontora tvarkėsi pagal Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Kazimiero Jogailaičio 1470 m. išleistus nuostatus.

1323 m. gegužės 26 d. Didysis Lietuvos Kunigaikštis Gediminas siunčia tris laiškus: Saksonijos pranciškonams bei domininkonams ir keliems Hanzos miestams. Tais laiškais Gediminas kviečia Lietuvoje apsigyventi pirklius, riterius su savo vasalais ir amatininkais, visokios rūšies mechanikus, kalvius, račius, auksakalius, kepėjus, batsiuvius, žvejus, asmenis susipažinusius su druskos gamyba ir ypač ūkininkus. Jie, kaip raštuose pasakyta, gali būti užtikrinti, kad su savo žmonėmis, vaikais, gyvuliais ir galvijais galės Lietuvoje laisvai gyventi ir bus tinkamai apsaugoti. Ūkininkus žadėta dešimčiai metų atleisti nuo mokesčių ir leista jiems tvarkytis pagal Rygos miesto teises.

Kaip pasisekė šis kolonizacijos bandymas — žinių nėra.

Daug sėkmingesnė buvo Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Vytauto politika. Jis suteikė Magdeburgo teises Vilniui 1387 m., Brastai — 1390 m., Gardinui — 1391 m. ir kiek vėliau Kaunui. Po to Lietuvoje apsigyveno nemaža vokiečių (Dar iki 15-to amžiaus pabaigos būta keletos burmistrų vokiečių ir apie 22 miesto narių vokiečių. Vieno burmistro sūnūs gi jau vadinami lietuviškais vardais.). Iš 1476 m. dokumento matyti, kad Kauno teismams buvo reikalingi vertėjai, nes vokiečių elementas jautėsi tiek stiprus, kad nenorėjo mokytis vietos kalbų.

Visai kitaip reikalai klojosi Vilniuje, kur vokiečių įtakos buvo daug mažiau. Čia jau 15-me amžiuje iš miesto išvaromi vokiečių kalbos mokytojai, nes sąmoningai norėta sustabdyti vokiečių kalbos plitimą.

Vytauto Didžiojo laikais miestų gyventojų sąstatas tautybių požiūriu buvo labai įvairus. Pagal Prancūzijos karaliaus pasiuntinį Ghillebert de Lannoy (lankėsi pas Vytautą 1414 ir 1422 m. V. S.) Trakuose, antroje Lietuvos sostinėje, gyveno lietuviai, totoriai, rusėnai, vokiečiai ir kt.

Bent kiek šviesos į Vilniaus, Kauno, gyvenimą meta didelės Hanzos pasiuntinybės, vykusios 15 amžiaus vidury per Lietuvą į Maskvą, pranešimas. Ypač įdomus Stralzundo raštas ir Liubeko išlaidų knyga. Keliauta vežimais per Jurbarką, Veliuoną, Kauną ir Vilnių (originale — Vilde). Vilniuje pirkliai buvo priimti Radvilos kieme ir turėjo daug "Trinkgeldų" sumokėti, o taip pat duoti dovanų vokiečių bažnyčiai.

Kai kurie užrašai rodo, kad tuo laiku Lietuvos smuklėse būta daug vyno — vokiečių pirklių gabenamo produkto; minimas ir alus, o tarp maisto produktų pažymėti šie: silkės, lydekos, lašišos ir kt. žuvys, kvietinė ir ruginė duona, kiaušiniai ir rytietiški prieskoniai.

Dėl gausaus sniego tolimesnė pirklių kelionė buvusi labai varginga. Jiems važnyčiuodavo totoriai.

Kaunas buvo patogus Hanzos kontorai miestas dėl savo padėties prie Nemuno ir Neries santakos. Į Kauną prekės buvo vežamos iš vakarų dideliais laivais, iš čia perkeliamos į mažesnius ir siunčiamos toliau Nemuno ir Neries įtakais, arba sausumos keliais.

Leidimą vokiečių pirkliams apsigyventi Kaune matome Vytauto D. taikos sutarties dokumente su vokiečių kryžiuočių ordinu, padarytu 1398 m. spalio mėn. Salyne. Nors šaltiniai pirmą kartą Kauno Hanzos kontorą temini 1445 m., tačiau atrodo, kad jos pradžia siekia dar Vytauto Didžiojo laikus.

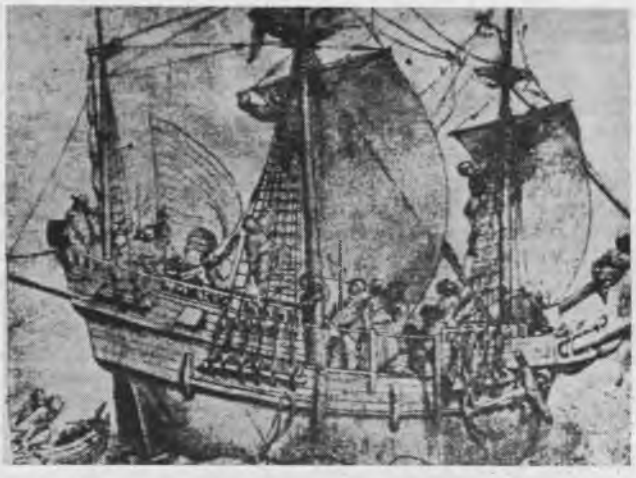

Baltijos laivas 16-me amžiuje

1470 m. Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Kazimiero Jogailaičio nuostatas, pagal kurį tvarkėsi Kauno kontora, rėmėsi dviem pagrindiniais dėsniais: I. teisėti kontoros nariai tegali būti tik asmenys, kilę iš Hanzos miestų, bet ne Kauno miestiečiai (net vokiečiai) ir II. svetimtaučiai, kontoros nariai, gali Kaune gyventi neilgiau kaip vienerius metus. Tų nuostatų tikslas buvo neleist svetimtaučiams pastoviai apsigyventi Lietuvoje ir arčiau bendrauti su vietos gyventojais. Tačiau pasitaikydavo išimčių.

Kontoros prieky stovėjo du saikdinami vyresnieji (Altersleute). Jie turėjo saugoti pirklių teises ir atstovauti Hanzai. Prie vyresniųjų veikė taryba, kurios nariai buvo kviečiami pagal reikalą ir kurių skaičius nėra nustatytas, kaip spėjama, neviršijęs 12-kos asmenų. Kontora ėmė savo nustatytus mokesčius ir pinigines bausmes. Pinigai buvo laikomi tam tikroje dėžėje, kurios raktus saugojo vyresnieji. Kaip ir viduramžiais amatininkų cechai, taip ir Hanzos nariai priklausė brolijoms. Kauno šv. Antano brolija turėjo savo altorių vienoje bažnyčioje (šiandien nėra žinoma kurioje).

Savitarpius nesusipratimus sprendė vyresnieji, bet svarbesnes bylas su Lietuvos piliečiais — Kauno miesto taryba, vaivada, net pats Didysis Kunigaikštis. Teismų instancijų kompetencijos nevisados buvo aiškios, bylos nekartą atsidurdavo net Dancige ar kituose miestuose.

Visokie užpuolimai, ypač su peiliu, buvo baudžiami tam tikromis piniginėmis bausmėmis. Lošimai iš pinigų — draudžiami. Pirkliams buvo įsakyta po vakarienės laikytis savo gyvenamųjų vietų — nakvynės namų ar samdomų namų su kiemu. Hanzos nariai savo tarpe galėdavo vakarais trumpam sueiti, bet negalėjo lankytis pas vietos gyventojus, net vokiečius, ypač smuklėse.

Turimomis žiniomis pirkliai jau nuo Vytauto Didžiojo laikų turėjo teisės gyventi nuosavuose kiemuose (viduramžiais miestų namai dažniausiai būdavo su dideliu kiemu, daržu ir apsupti tvora ar mūru, V. S.) ir patys parūpinti sau maistą, t.y., gabentis maisto produktus, skerstis gyvulius, darytis alų, keptis duoną ir t.t. Pradžioje jie daugiau namus nuomodavo, bet vėliau pradėjo įsigyti juos nuosavybėn. Žinome, kad 1470 m. Dancigo burmistras Jonas Angermunde turėjo du kiemu, atseit, dvi sodybas Kaune, o dar 30

metų vėliau ta pati šeima valdė vieną sodybą. Bet vieno bendro kiemo, kaip kad buvo Didžiajame Naugarde (Petershof) Kauno Hanzos pirkliai niekad neturėjo. Kur vyko pirklių susirinkimai — žinios nėra. Mažiau pasiturį vokiečiai pirkliai apsistodavo nakvynės namuose.

Kauno miestas visą laiką priešinosi vokiečių pirklių norui gyventi atskirai. Kauno miestiečiai tvirtino, kad tuo būdu yra kenkiamas miesto aprūpinimas maistu ir reikalavo, kad vokiečiai gyventų nakvynės namuose ir maitintųsi pas vietos gyventojus. Iš vokiečių pirklių buvo reikalauta gėrimus pirktis tik mažais kiekiais. Yra išlikusi žinutė iš 1476 m., kad iš vokiečių pirklių Kaune buvo konfiskuotos kiaulės, jaučiai, rugiai ir kviečiai. Ilgainiui buvo draudžiama dviem ar daugiau vokiečiams drauge apsigyventi, o taip pat kiekvienam pirkliui laikyti daugiau kaip vieną berną. 1487 m. net saviems miestiečiams draudžiama daryti alų vokiečių naudojimui, nes teisė laikyti bravorus ir miežti alų priklausė saviems Kauno miestiečiams.

Tais atvejais, kada miestui nesisekdavo vokiečių suvaržyti, jis skirdavo didelius žemės ir namų mokesčius, kurie būdavo net 20 kartų didesni už tuos mokesčius, kuriuos mokėjo savieji.

Dancigas panašiomis priemonėmis atsakydavo Kauno pirkliams, kurie atvykdavo su savo prekėmis į Dancigą.

Svetimas pirklys, "svečias", neturėjo teisės su kitu svečiu prekiauti, pvz., vokietis su rusu, be Kauno miestiečio tarpininkavimo. Taip pat buvo nustatytas perkamų ir parduodamų prekių kiekis, stengtasi palaikyti stambmenų prekyba. Nuolat ėjo ginčai dėl matų, saikų ir svorio teisingumo. Atsirado muitai toms prekėms, kurios buvo vežamos iš Kauno į Vilnių. Svetimiems pirkliams uždrausta prekiauti betarpiškai su valstiečiais kaip pačiame mieste, taip ir apylinkių turgavietėse.

Dažnai pasitaikydavo tarp svečių ir vietinių gyventojų muštynių, būdavo iškuliami langai ir išlaužomos durys.

Kaip ten bebuvę, bet be abejonės prekyba buvo abiem pusėm labai pelninga.

Kuriomis prekėmis daugiausia prekiauta?

I š v e ž a m a buvo pirmoje eilėje: medis, pelenai ir vaškas.

Lietuva tada buvo gi dar padengta milžiniškomis giriomis, kuriose veisėsi daugybė kailinių žvėrių, tad medžioklė vis buvo svarbus gyventojų verslas. Dar buvo pas mus sabalų, šermuonėlių, bebrų, taurų, meškų, kurių kailiams Vakaruose paklausa nemažėjo. Sabalai, žebenkštys, kiaunės — tai geriausios prekės, kurių kailiukus parduodavo po 40 viename gabale, tuo tarpu voverių, šermuonėlių, šeškų ir skunksų kailiai ėjo urmu nemažiau kaip po 250 viename ryšuly. Taip pat minimi vilkų ir avių kailiai. Juk dar 16-me amžiuje turėjome Lietuvoje valstiečių, kurie savo duoklę mokėdavo kailiais.

Tačiau Kauno prekyboje kailiai nebuvo toks svarbus prekybos objektas, kaip Rygoje, Polocke ir Didžiajame Naugarde.

Medis visokiais pavidalais buvo vokiečiams labai pageidaujama prekė, nes miškai Vokietijoje vis retėjo, o miestams augant plito stiklo gamyba, kuriai reikėjo ir medžio ir pelenų. Kartais vokiečių pirkliai patys jodavo į Lietuvos gilumą ir pirkinėjo iš bajorų miško medžiagos ir pelenų. Tačiau tai daryti be vietos gyventojų tarpininkavimo jiems buvo draudžiama. Jau 1444 m. per lietuvių derybas su vokiečių kryžiuočių ordinu mūsiškiai nusiskundė, kad Prūsų pirkliai patys iš Vilniaus važinėja į miškus ir deginasi medžius pelenams. Į Kauną pelenai buvo vežami net prastais sausumos keliais iš tolimu vietovių. 1492 m. Kauno miestas griežtai uždraudė vokiečių pirkliams betarpiškai veikti, leisdamas jiems prekiauti tiktai Kauno miestiečiams tarpininkaujant.

Labai svarbus produktas buvo vaškas. Žvakių reikalavo ir turtingi Vakarų miestiečiai ir bažnyčia.

O bitininkystė Lietuvoje iš seno žydėjo. Gerai žinoma, kaip mūsų liaudyje bitininkai gerbiami, kaip bitelės branginamos — iš visų gyvių jos vienos tik kaip žmogus miršta, o visi kiti dvėsta ar stimpa... (Didžiulių liepos miškų buvo dar pilna mūsų krašte 16 amžiuje, pvz., toks miškas — bičių karalystė — ėjo nuo Kauno iki pat Prienų. V. S.). Medaus ir vaško Lietuva lig valios turėjo!

Vaškas buvo parduodamas miesto nustatyto dydžio vežimais ir vis tik per vietinius tarpininkus.

Javų eksportas iš Lietuvos pradžioje buvo labai nedidelis. 1499 m. Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Aleksandro rašte minimi užsieniui parduodami miežiai ir miežių kruopos, grucė. Nuo to laiko jau daugiau girdėti apie javų išvežimą į užsienį.

Tarp į v e ž a m ų į Lietuvą produktų pirmoje vietoje vis minima druska. Ištisi laivai atvykdavo druskos prikrauti — upėmis bei jūros keliu iš Liuneburgo druskos kasyklų ir iš Burneufo pajūrio. Nuo Nemuno ir jo įtakų druska būdavo ištisomis vilkstinėmis išvežiojama į visus Lietuvos kampus sausumos keliais. Lietuva ėmė muitą nuo druskos pradžioje tik pardavus prekę, vėliau — vos tik atvežus į Kauną.

Žuvis, kaip gavėnios valgis, viduramžiais turėjo labai didelės reikšmės. Silkėms keitus savo veisimosi vietas, keitėsi ir jų žvejojimo bei prekybos punktai. Taip, pradžioje silkių žvejybos centras buvo Ruegeno sala, vėliau — Falsterbo, pagaliau Danijos, Norvegijos ir Anglijos krantai.

Iš prieskonių minimi: pipirai, imbieras, migdolai, safranas, muskato riešutas, gvazdikai, figos, rozinės. Daug kalbama apie vyno prekybą. Kryžiuočiai patys turėjo savo dvaruose vynuogynus ne tik Prūsuose, bet net Kurše iki Ventpilio. Taip pat iš seno vynas buvo gabenamas iš Ispanijos, Portugalijos (daugiausia per Dancigą), iš Prancūzijos, Pareinio ir Silezijos. Kiek to vyno patekdavo į Lietuvą — nežinia.

Taip pat svarbus importo produktas buvo gelumbė (ypač iš Flandrijos, t.y. iš dabartinės Belgijos), metalai, kaip geležis, alavas, varis, cinas, lygiai kaip ir pagaminti iš metalo dalykai — peiliai, kirviai ir kt.

Prekyba mūsų krašte, greta vokiečių, iš seno vertėsi ir žydai. Jau 1388 m. Brastos žydai buvo gavę iš Vytauto Didžiojo privilegijas, kurias tvirtindavo visi kiti valdovai ir kurios pagaliau buvo įtrauktos į Lietuvos Statutus. Žydams jos patikrino laisvę čia gyventi, prekiauti ir turėti savus teismus.

15 amž. vidury Kaune gyveno muitų nuomotojas Danielius iš Trakų su savo sūnumis Lubu ir Mykolu (Michael). 1511 m. Kaune muitus nuomojo tūlas Aronas. Didžiojoje Žydų enciklopedijoje pažymėta, kad "vėliau būta žydų muitininkų įvairiuose miestuose ir pasienio punktuose". Kauno pirkliai žydai, greta piniginių operacijų, vertėsi miško prekyba daugiausia išveždami miško medžiagą į Dancigą. Tame mieste, lygiai kaip ir Elbinge bei Torunėje gyventa žydų pirklių iš Trakų ir Gardino.

Lietuvos didikai ir net patys Didieji Kunigaikščiai būdavo žydams smarkiai įsiskolinę — tai viena iš

priežasčių, dėl kurių DLK Aleksandras 1495 m. išvarė žydus iš Lietuvos (kita, dar svarbesnė, priežastis tai buvo Vokietijos pavyzdys, kada Bavarijoje, Niurenberge, Regensburge 1950, 1476 metais ir vėliau žydai buvo persekiojami ir masiškai žudomi — istorija kartojasi! V.S.). Tada žydai iškeliavo į Lenkiją, o kai 1503 m. jiems buvo leista grįžti — su jais į Lietuvą atvyko nemaža ir Lenkijos žydų.

16-me amžiuje kai kurie žydai buvo gavę iš Didžiojo Kunigaikščio dvarus net su baudžiauninkais. Didysis Lietuvos Kunigaikštis Žygimantas II turėjo asmens gydytoją žydą, Izaoką iš Ispanijos, o jo žmona (karalienė Bona Sforza, V. S.), taip pat žydą — Samuelį bar Mesulan. Greta jų matome nemaža turtingų pirklių, nuomininkų ir piniguočių, turėjusių įvairių ryšių su Didžiųjų Kunigaikščių kiemu. Žygimanto II finansų ministeris buvo irgi žydas, nors ir apsikrikštijęs — Jozefavičius (Abraomas Ezofavičius, V. S.). Anais laikais žydų Lietuvoje buvo nedaugiau kaip 10,000, bet jie sudarė rimtą konkurenciją vokiečiams pirkliams — vokiečiai net skundėsi esą juos žydai iš Lietuvos prekybos išstūmę.

Tačiau 16 amžiaus vidury, kada Lietuvoje reiškėsi didelis tautinis susipratimas (dar Goštauto administravimo laikais vyravo šūkis: Lietuva — lietuviams! V. S.), dėl įvairių priežasčių sugriuvo ir pati galingoji Hanza, ir prekyba su vokiečiais toliau įgijo kiek skirtingą pobūdį.

Svetimi pirkliai vaišinasi Lietuvos smuklėje 16-me amš. Iš S. Muensterio Kosmografijos — 1550 m.

Pastaba: Prof. Dr. V. Jungferis savo straipsny visai neliečia Lietuvos prekybos su kitais Vakarų kraštais, pvz., su Anglija, kurios pėdsakų užtinkame jau DLK Kęstučio laikais.

Lietuvių Veteranų Sąjunga
"RAMOVĖ"
Centro Valdyba

Chicago, 1956 m. lapkričio 2 d.

Bendraraštis Nr. 31

Liečia:

I. LVS "RAMOVĖ" Centro Organų išrinkimą,
II. Centro Valdybos sudėties papildymą ir pareigomis pasiskirstymą,
III. Savišalpos Fondo Komisijos papildymą ir 25% nario mok.

I. Lietuvių Veteranų Sąjungos "RAMOVĖ" Skyrių Atstovų Suvažiavimo, įvykusio 1956.VI.30 Čikagoje Balsų Skaičiavimo Komisija paskelbė Suvažiavimui sekančius Centro Organų rinkimo davinius:

a) Į Centro Valdybą išrinkti: 1. Plechavičius Povilas, 2. Rėklaitis Mikas, 3. Gaušas Antanas, 4. Tumas Juozas, 5. Balčiūnas-Švaistas Juozas, 6. Variakojis Jonas, 7. Oželis Kazys, Jr. Kandidatai: 1. Aušiūra Petras, 2. Tapulionis Juozas, 3. Tyrulis Povilas, 4. Garbenis Vladas.

b) Į Kontrolės Komisiją išrinkti: Nariai: 1. Švedas Jonas, 2. Rapšys Juozas, 3. Aviženis Antanas. Kandidatai: 1. Juškėnas Stasys, 2. Čygas Jurgis.

c) Į Garbės Teismą Išrinkti: Nariai: 1. Mieželis Vladas, 2. Dabulevičius Karolis, 3. Žilys Povilas. Kandidatai: 1. Genys Petras, 2. Eartkus Juozas.

II. Sustiprinti Centro Valdybos darbą į Centro Valdybą yra pakviestas pilnateisiu nariu pirmas kandidatas Aušiūra Petras. Išrinktoji Centro Valdyba pareigomis pasiskirstė sekančiai:

Pirmininkas — Plechavičius Povilas, I Vice-pirmininkas — Rėklaitis Mikas, II Vice-pirmininkas — Variakojis Jonas, Kultūros Reikalų Vadovas — Balčiūnas-Švaistas Juozas, Iždininkas — Tumas Juozas, Sekretorius — Rėklaitis Mikas ir padėjėjai Aušiūra Petras ir Oželis Kazys, Jr., Narys — Gaušas Antanas.

III. Į Savišalpos Fondo Komisiją, vieton išėjusio J. Buliko, paskirtas Oželis Kazys, Jr.

Ryšy su Lietuvių Veteranų Sąjungos "RAMOVĖ" Visuotiniu Skyrių Atstovų Suvažiavimu Centro Valdyba suvažiavimo organizaciniams reikalams turėjo nemažai išlaidų. Šiuo laiku jos kasa tuščia, kas neigiamai atsiliepia į Centro Valdybos darbus. Dabar būtinos išlaidos, pav., raštinės, apmokamos Valdybos narių asmeniniais pinigais. Skubiai reikia išleisti pertvarkytą ir veikiantiems įstatymams pritaikintą Lietuvių Veteranų Sąjungos "RAMOVĖ" statutą, kuris pareikalaus jau kiek didesnių išlaidų. Todėl Centro Valdyba prašo visus Skyrius galimai greičiau, bet nevėliau 1957 m. sausio 15 d. prisiųsti Centro Valdybai priklausančius 25% už 1956 metus ir nesumokėtus ankstyvesnius metus.

P. Plechavičius — Pirmininkas
M. Rėklaitis — Sekretorius

AUKOJO KARIUI

1.	L. Š. S. T. Laikinoji C. V-ba, Ill.	$80.00
2.	Smeltorius M., Ohio	5.00
3.	Lendraitis L., Mass.	2.00
4.	Perminas V., Mich.	2.00
5.	Bubelis J., Ill.	1.00

LIETUVOS KARIUOMENĖS ŠVENTĖS PROGA, nuoširdžiai sveikiname Lietuvos Karius, Kūrėjus Savanorius, Laisvės Kovų Invalidus ir Lietuvos Šaulius-Šaules, linkime sėkmės ir ryžto kovoje už Tėvynės Laisvę.

D. L. KUNIGAIKŠTIENĖS BIRUTĖS DRAUGIJA

RYTOJ AR PORYT

A. NOVAITIS

(Žiūr. "Kario" 10 nr. "Niekieno žemėje")

Vokiečiai užėmė visus Ratomkos namus. Gyventojai turėjo nežmoniškai susiglaudinti. Kai, prisistatęs vokiečių komendantui ir atlikęs reikalus štabe, grįžau nakvynėn, radau ir apkrečiamųjų ligų personalo patalpas vokiečių užimtas: per gulinčių ant grindų vokiečių kojas vos praslinkau prie savo lovos. Lauke buvo begalo šalta, patalpose gi — karšta ir tvanku. Žygio ir šalčio išvarginti vokiečiai kietai miegojo. Man irgi išbuvus keletą dienų be miego, dabar atėjo geras laikas išsimiegoti. Kai rytą atbudau, vokiečių kambaryje nebebuvo: jie mankštėsi miške.

Įprasta tvarka išėjau į štabą. Dienos šviesoje pamačiau, kiek daug čia būta vokiečių. Stoties aikštėje išvydau tokį vaizdelį. Vokiečiai sustabdė bejojantį Maitinimo Punkto vedėją, dailiai uniformuotą lenką, ir reikalavo atiduoti gražų širmą žirgą. Lenkas nenorėjo pasiduoti. Jie nusodino jį nuo žirgo ir kišo jam rekvizicijos raštelį, o priedo — šlubą kuiną. Bandžiau įsikišti į šias nelygių šalių derybas, norėdamas užstoti įkliuvusį lenką. Bet veltui: vokiečiai nusivedė žirgą, palikdami jiems nebetinkamą nuvargusį arklį. Vėliau paaiškėjo, kad Maitinimo punkto vedėjas norėjo iš ryto gražiai pasirodyti vokiečiams.

Čia pat jie padarė ir kitą skriaudą: išsivarė mūsų raguočius. Tokie buvo pirmieji smūgiai mūsų jaunai "respublikai".

Už poros dienų hauptmano von Livonius batalionas, pasilsėjęs ir sušilęs, išžygiavo Rytų link. Atėjo naujas dalinys ir naujas įgulos komendantas. Tuo laiku mus Ratomkoje pasiekė žinia, kad Lietuva pasiskelbė nepriklausoma valstybe. Ta žinia davė man drąsos: prisistatydamas naujam komendantui, pasisakiau esąs lietuvis karininkas. Kitą dieną buvau pakviestas pas komendantą. Jis išdavė man naują įgaliojimą, kuriame buvo parašyta: "Litauischer (frueher Russischer) Offizier A. N. ist erwaehlt und von mir ernannt als Ortsvorsteher..."*) Įteikdamas įgaliojimą, jis pabrėžė, kad vokiečių kariai rūpinsis ginkluota apsauga, o mano pareiga bus atstovauti civilinius gyventojus. Todėl nurodė mums, kad sumažintumėm ginkluotų vyrų skaičių. Argi pasipriešinsi?!... Teko dalį vyrų paleisti, o šautuvus atiduoti vokiečiams.

Į Ratomką buvau atvykęs atostogų. Visas mano "turtas" pasiliko Molodečnoje. Tad, pasinaudodamas nauju pripažinimu, paprašiau leidimo nuvykti į Molodečną savo daiktų pajieškoti. Be patalinės ,drabužių ir pintinės, ten buvo likę mokslo dokumentai, fotografijos ir kiti man brangūs niekniekiai.

Reguliaraus susisiekimo geležinkeliu dar nebuvo. Vaikščiojo tik kariniai ešelonai. Įsėdau į vieną tokį ešeloną ir be kliūčių nuvažiavau į Molodečną. Parodęs vokiečiams leidimą, buvau palydėtas į buvusią X armijos inžinerijos būstinę. Gyvenamosios patalpos buvo tuščios. Mano buvusiame kambaryje, kampe, gulėjo pamesta mano tuščia pintinė, o ant grindų — išmėtyta keletas laiškų ir mano paties piešinių. Kito nieko nebebuvo. Pasidarė nyku. Nė vieno rusų kario. Visi išvežti į nelaisvę. Pajutau, kaip lengvapėdiškai pasielgiau, leisdamasis į tokią kelionę. Man pasidarė aišku, kad mūsų likimas Ratomkoje buvo geresnis, negu tų, kuriuos vokiečiai užklupo Molodečnoje, jų tarpe ir mano buvusius viršininkus, brolius inžinierius Muchinus. O ar daug trūko, kad ir aš būčiau čia buvęs.

Dabar susirūpinau grįžimu atgal. Bet manęs nebeprileidžia prie traukinio. Veda į stoties komendantūrą. Tenka aiškinti komendantui, kaip čia atsiradau. Mano rodomi dokumentai jo neįtikina. Matau, kad mane įtaria. Kalbasi su manim griežtokai. Kažkur skambina telefonu, po to atsileidžia ir mano leidimo antroje pusėje rašo savo sutikimą, kad galiu pasinaudoti kariniu traukiniu grįžti į Ratomką. Kol įsėdau į traukinį, vis dar netikėjau, kad pavyko išsisukti iš nelaisvės pančių. Į Ratomką grįžau kaip pas mamą, nors savo turto taip ir nebesuradau. Turėjau tik tai, ką buvau apsivilkęs.

O Ratomkoje — vis naujos vokiečių dalys. Keičiasi komendantai, o su jais — bendra tvarka. Vieną dieną prisistačiau naujam komendantui. Išgirdęs jo pavardę, net savo ausims netikėjau: leitenantas Strangalies. Nedrąsiai paklausiau, ar jis kalba lietuviškai. "Taip", — atsakė. "Esu Prūsijos lietuvis". Kol jis buvo komendantu, dažnai užeidavau į jo raštinę pasišnekėti. Kadangi visi mano dokumentai buvo dingę, tai sugalvojau pasigaminti nors pakaitalą, su kilmės vieta ir gimimo data. Leitenantas Strangalies savo parašu ir antspaudu tatai patvirtino. Tą dokumentėlį ilgai laikiau savo archyve.

Vienas komendantas paskyrė mūsų štabui naują darbą: suregistruoti visus buvusius rusų armijos kareivius. Tie, kurie bus registruoti pas mus, galėsią laisvai savo namuose gyventi. Nesiregistravę, kai bus suimti, būsią išvežti į nelaisvę. Apsvarstę su komiteto pirmininku šį paskyrimą, nutarėme užvesti registracijos knygą, o kiekvienam kariui išduoti pažymėjimą vokiečių ir rusų kalbomis. Techniškai tą registraciją vykdyti buvo pavesta man ir mano pavaduotojui baltgudžiui. Už įregistravimą nutarėm imti po 5 rublius komiteto naudai. Iš surinktų pinigų mums, nuolatiniams pareigūnams, buvo paskirtas atlyginimas. Kitų pajamų šaltinių nebuvo. Apie prievolę registruotis paskelbėm viešai.

Pradžioje šimtai vyrų ateidavo kasdieną, norėdami gauti pažymėjimą ir išvengti nalaisvės. Net iš tolimesnių vietovių ateidavo registruotis.

Vienas komendantas išbuvo ilgiau, negu pirmųjų praeinančių dalinių paskirtieji. Tai buvo tūlas Scheibe iš Liubeko. Jis įsakė surinkti išmėtytus ginklus, vežimus, patrankas. Net pastipusių arklių odas privertė surinkti. Jis rūpinosi, kad nebūtų užkrečiamųjų ligų šaltinio. Tai jam puikiai pavyko. Darbininkus jis gaudavo pas mus. Už darbą buvo mokama.

Su juo tekdavo tarnybiškai dažnai susitikti. Kai didesnieji darbai buvo atlikti, jis pakvietė apžiūrėti sandėlius. Teko stebėtis, kiek turto jis buvo sutelkęs ir kaip tvarkingai tas turtas buvo išdėstytas.

*) Vertimas: "Lietuvis (pirmiau Rusijos) karininkas A. N. yra išrinktas ir mano paskirtas vietovės atstovu..."

Kai 1919 metais vokiečiai buvo priversti iš Rusijos trauktis, tai vieną dieną Ratomkos komendantas Scheibe atsidūrė Kaune ir surado mane Kauno komendantūroje. Tada pagalvojau, kaip likimas žaidžia žmonėmis: Ratomkoje jis buvo mano viršininkas ir viešpats; Kaune — jis kuklus mano svečias. To netikėto susitikimo proga jis buvo palikęs savo atvaizdą su gražia dedikacija.

Laikas bėgo. Vokiečiai užėmė didelius Rusijos ir Ukrainos plotus. Jie ruošėsi užvaldytus plotus ūkiškai tvarkyti. Minske buvo įkurta centrinė vieta buv. Rusijos karininkams registruoti (panašiai kaip mes Ratomkoje registravome kareivius). Šios registracijos tikslas, anot skelbimo — grąžinti karininkus į jų kilmės vietas ir įjungti juos į ūkio atstatymą. Įsiregistravau ir aš. Susidarė dviejų vagonų transportas į Lietuvą. Transportas buvo siunčiamas iš Minsko. Aš gavau komendanto sutikimą prisijungti prie transporto iš Ratomkos. Kiek prisimenu, tai buvo 1918 m. balandžio pabaigoje.

Komiteto nurodymu, pareigas perdaviau savo padėjėjui, baltgudžiui. Pono Filinovič iniciatyva, buvo surašytas aktas, kuriame buvo išdėstytos "Visuomenės Apsaugos Komiteto" susidarymo aplinkybės ir jo veikla iki mano išvykimo. Aktą pasirašė komiteto nariai. Ten buvo ir mano parašas. Ponas Filinovič turėjo atiduoti jį Baltgudžių Kultūros Muziejui, Minske. Didokas būrys ratomkiečių atėjo į stotį palydėti mane. Kai traukinys pajudėjo, pasidarė graudu. Juk su tais žmonėmis daugiau vargu ar besusitiksiu! (Su kun. Rusecku, Vendžiogalos parapijos klebonu, ir Stase Landsbergaite, Marijampolės Gimnazijos mokytoja, teko susitikti Nepriklausomoje Lietuvoje).

Traukinys ėjo pažįstamomis vietomis — per fronto zoną, kur teko praleisti keliolika mėnesių (1916 ir 1917 m.). Ten, kur ilgą laiką žmonių masės, sulindusios į apkasus ir slėptuves, prisidengusios plačiais plotais spygliuotų vielų, tykojo ir laukė tinkamo momento vieni kitus pulti ir be pasigailėjimo sunaikinti, — dabar viešpatavo mirtina tyla. Tik sugriautų pastatų likučiai ir beformės apkasų masės ir spygliuotų vielų tinklų laukai liudijo, kas čia buvo prieš metus...

Nebeprisimenu, kurioje pafrontės vietoje mus išsodino ir nuvedė į pereinamojo punkto barakus. Čia atlikome karantino procedūrą. Punkte patyriau, kad transporte yra karininkas S. Pundzevičius, Dr. Šlapelis, kar. Giedravičius. Kiti ešelono keleiviai — senos rusų armijos karininkai, kilę iš Lietuvos arba tarnavę Lietuvos įgulose. Perėję per karantiną, buvome pasodinti į vokiečių traukinį (prekinius vagonus), ir visą naktį važiavome į vakarus. Tiksliai niekas nesakė mums kelionės maršruto. Kitą rytą atsiradome Vilniuje. Visi norėjome čia išlipti. Tačiau tik kar. S. Zaskevičiui, kuris važiavo su šeima, pavyko iš transporto išsisukti, berods, dėl šeimos narių sunegalavimo. Kitus nuvežė į Baltstogę. Tolokai ir vargingai teko eiti, kol pasiekėme tvirtovės kareivines, stovėjusias užmiestyje, pušyne. Apgyvendino po 3—4 kambary, gana ordviai. Valgydino burokų arba kopūstų sriuba, prasta duona, ersatz kava ir marmeladu. Ne vienas mūsų dėl tokio maisto sirguliavo. Išeiti į miestą reikėjo gauti leidimą. Keletai dienų praslinkus, pradėjome teirautis, kada gi mus leis namo, kaip buvo žadėta Minske. Kiekvieną kartą atsakydavo: "Morgen oder Uebermorgen" (ryt arba poryt). Pradžioje tie pažadai mus ramino. Bet kai jie kartojosi apie keletą savaičių, tai pradėjome nejuokais nerimauti. Atskirti nuo pasaulio, jieškojome kokio nors užsiėmimo. Taip, Giedravičius piešė (Nepriklausomybės laikais jis buvo Panevėžio gimnazijos piešimo mokytojas). Aš irgi bandžiau piešti ir rašiau dienoraštį. Mudu su S. Pundzevičium kartais išeidavome pasivaikščioti į Baltstogės parką. Stebėjomės, kaip tas didelis parkas — ąžuolynas buvo gražiai išplanuotas. Ypač mus stebino ir drauge džiugino, kad alėjos ir keliai buvo lietuviškais vardais pavadinti: Kestuten Weg, Biruten Allee ir pan.

Pagaliau atėjo laiminga diena: mums išrašė leidimus traukiniais važiuoti ir paleido iš kareivinių. Tai buvo džiaugsmo diena. Aš gavau bilietą iki Radviliškio, visai nežinodamas, kad vokiečiai buvo nutiesę siaurąjį geležinkelį iš Šiaulių iki Linkuvos, nepertoli nuo mano tėviškės.

Radvilišky, atsisveikinęs su kelionės draugais, Pundzevičium ir Giedravičium, palikau apsaugoje savo dėžę su menkais daiktais, o pats pėsčias patraukiau Pakruojaus vieškeliu, tikėdamasis iki vakaro pasiekti ūkininko Požėlos Puknionių vienkiemį ir ten pernakvoti. Ėjau vienas tuščiu vieškeliu. Buvau apsirengęs rusų karine uniforma. Paėjęs keletą kilometrų, pamačiau atvažiuojantį karietoje vokiečių karininką su palydovais. "Halt", — šiurkščiai sušuko. "Ihre Papiere". Parodžiau iš stovyklos paleidimo dokumentą, uždavė pora klausimų, grąžino mano dokumentą ir nuvažiavo savo keliu. Pavakarėje pasiekiau Požėlos ūkį. Kai šeimininkai atpažino mane, tai begalo širdingai priėmė. Kai jiems papasakojau apie susitikimą su vokiečiais, tai jie paaiškino, kodėl toks griežtas buvo dokumentų patikrinimas: tuo laiku Lietuvoje siautė belaisvių "plienčikų" gaujos, kurios terorizavo ne tik vietos gyventojus, bet ir vokiečiams buvo pavojingos. Pas Požėlą sužinojau, kad mano tėvai ir broliai, išskyrus vieną, išliko gyvi. Nekantriai laukiau rytojaus, kad greičiau galėčiau pasiekti tėviškę ir savuosius, kurių buvau išsiilgęs. Kelionė sekėsi gerai: siauruoju geležinkeliu, kuris ėjo netoli Požėlos ūkio, pasiekiau Linkuvą. Turguje netikėtai susitikau vieną savo brolį, kuris parvežė mane namo. Tai buvo 1918 m. gegužės 29 d., Šeštinių išvakarėse. Koks buvo džiaugsmas po tokių klajonių vėl atsidurti tėvų, brolių ir kitų giminių tarpe, gimtoje pastogėje. Po švenčių turėjau vykti pas kreishauptmaną į Joniškėlį užsiregistruoti, kaip tai reikalavo Baltstogės stovyklos išduotas pažymėjimas. Kreishauptmanas uždraudė be jo leidimo iš tėviškės išvykti ir įpareigojo kas savaitę pasirodyti valsčiaus žandarams. Buvau atiduotas policijos priežiūrai. Užgriuvo ir kiti sunkios okupacijos rūpesčiai ir vargai.

Buvusiam Lietuvos Šaulių Sąjungos štabo viršininkui gen. št. plk. ltn.

PETRUI ŽUKUI

mirus, liūdesio valandoje jo dukrai Ritai Žukaitei ir jo artimiesiems reiškia nuoširdžią užuojautą

plk. Pr. Saladžius

Buvęs Lietuvos Šaulių S-gos vadas

Lietuvos-Lenkijos sunkieji raiteliai 17 amžiaus pradžioje.

DĖL KATKEVIČIAUS PERPERGALĖS TIES SALASPILIU

O. URBONAS

Nepaneigdamas nė vieno žodžio iš gerb. p. dr. V. Sruogienės straipsnio norėčiau šią nepaprastą pergalę paaiškinti iš karinio taško žiūrint.

Pereitais metais KARYJE dr. V. Sruogienė aprašė Didžiojo Lietuvos etmano Katkevičiaus žygius ir jo pergalę kautynėse su švedais ties Salaspiliu — Kirchholmu.

Pergalė buvo nepaprasta ir nenuostabu, kad dr. Sruogienės žodžiais: "garsas apie laimėjimą greit pasklido ne tik po Lietuvą ir Lenkiją, bet ir po visą Europą ir dar toliau. Katkevičių sveikino vokiečių imperatorius Rudolfas, Persijos šachas, Anglijos karalius... Iš 14,000 švedų, 9,000 gulėjo negyvi kautynių lauke. Visos jų atsargos, 60 vėliavų, 11 patrankų, Karolio IX brangenybės, keli šimtai belaisvių teko Lietuvos karo vadui. Visa Švedijos armija buvo sunaikinta... Katkevičius įžygiavo į Rygą ir kukliai parašė Žygimantui Vazai: Žmonių Jūsų Didenybės žuvo vos 100..."

Viskas, kas čia parašyta yra istoriniai faktai, kurie negali kelti jokios abejonės. Bet, perskaitęs visą straipsnį, gauni įspūdį, kad tas laimėjimas pasiektas vien lietuvių drąsa ir pasiryžimu kautis, kad Katkevičiaus būdo bruožai, jo nepaprastas drąsumas ir veržlumas vainikavo šią pergalę. Prie to dar, kaip rašo dr. Sruogienė: "sakoma, kad prieš kautynes Katkevičius pavaišino savo kariuomenę degtine..."

Atrodo, būk tai nei tuometinė lietuvių kariuomenės organizacija, nei jos taktika, vienu žodžiu, viskas tas, kas paprastai suprantama terminu "karinė doktrina", nevaidino jokio vaidmens. Gerai jei taip iš tikrųjų būtų; nereikalingas būtų nei karo mokslas, nei ilgametis ir sistemingas kariuomenės apmokymas, nereikalingas būtų nei karo patyrimas, nei atitinkamas pasiruošimas.

Istorija mums sako: saujelė lietuvių sumušė 14,000 švedų kariuomenės. Bet kodėl? Kaip tas galėjo įvykti?

Karo gi istorija mums sako: neužteko čia lietuvių nepaprasto drąsumo, neužteko ir tos laimės, kuri anais laikais, matyti, lietuvius lydėdavo. Priežastis buvo žymiai gilesnė ir jos, pirmoje eilėje, tenka ieškoti karo doktrinoje, kuria vadovavosi iš vienos pusės švedai, iš kitos — lietuviai.

16 a. gale švedų kariuomenė išgyveno kaip ir tam tikrą krizę. Tuometinis švedų karalius Karolis IX gerai suprato, kad kariuomenei reikalingos tam tikros reformos organizacijos ir taktikos srityse. Bet kadangi jam stigo kūrybinės dvasios, impulso savo reformoms jis buvo priverstas semtis svetur.

Tais laikais Europos kontinentas turėjo pasiūlyti šį tą naujo, nes iki tol vyravusi, taip vadinama, ispaniškoji taktika įgijo pavojingą konkurentą — niderlandiškąją taktiką, kuri įvedė pagrindinių pakeitimų tose srityse, kurios atrodė jau galutinai nusistovėję.

Tų ideologijų, kurios susidarė reformacijos ir kontrreformacijos kovų išdavoje, senosios taktikos prisilaikydavo katalikiškieji kraštai, o naujoji taktika daugiausia išplito po protestantiškuosius kraštus. Kadangi Karolis buvo didelis protestantizmo šalininkas, manęs jog galėsiąs šį tą laimėti pavaizduodamas savo kovą su Žygimantu kaip tų didelių religinių kovų tąsą, perėmė ir įsivedė savo kariuomenėje niderlandiškąją taktiką.

Niderlandiškoji taktika buvo (priešingai ispaniškajai, išsivysčiusiai tiesioginiai iš šveicariškosios) tiesioginis romėnų kohortų taktikos pakartojimas. Prisilaikydami romėnų kautynių tvarkos, niderlandiečiai sukūrė batalionus (šis pavadinimas jų buvo pirmą kartą pavartotas 1592 m.), kurie sudarydavo vien tik

taktinį junginį (priešingai kohortai). Sujungdami 6—8 batalionus į šabloniškus junginius jie atkūrė tikrą Romos legiono kopiją. Bet, sumažinę savų batalionų jėgą iki 500 vyrų (priešingai vokiečių, katalikiškajam batalionui iš 3,000 vyrų), niderlandiečiai žymiai sumažino savo pėstijos dalių jėgą.

Geriau suprasti šios reformos reikšmę tenka tik įsivaizduoti kariuomenę, kad ir iš 12,000 žmonių. Tuo metu, kai ispanai, arba vokiečiai iš tokios jėgos sudarytų 4 batalionus, niderlandiečiai sudarydavo jų 24. Be to, ispanai ir vokiečiai griežtai laikydavosi gilios pikinierių rikiuotės ir juos apstatydavo šaulių linijomis su tam tikrais iškyšuliais kampuose. Niderlandiečiai gi perėjo prie linijinės rikiuotės, rikiuodami linijomis ir pikinierius ir šaulius. Tuo būdu šauliai įgaudavo savo normalią "ugnies rikiuotę", kuri atitinkamai padidino jų ugnies veiksmingumą. Šis faktas, drauge su didesne mažų batalionų manevro laisve, neabejotinai, davė jiems pirmenybių susidūrus su nejudriais ir nepaslankiais ispanų, arba vokiečių senosios mokyklos batalionais.

Niderlandiečių kavalerija irgi buvo organizuota ugnies kautynėms. Ji būdavo sudaryta vien iš kirasyrų ir karabinierių, kurių šaunamieji ginklai buvo jų pagrindinis ginklas. Vėliavų jėgos irgi būdavo silpnos. Vėliavą sudarydavo 100 — 200 vyrų (priešingoje pusėje — 300). Kavalerijos batalionas neturėdavo pastovios sudėties ir būdavo sudaromas, pagal reikalą, iš įvairaus vėliavų skaičiaus. Kavalerijos kautynių rikiuotė būdavo sudaroma, kaip ir pėstininkų, iš linijų. Kadangi europinė kavalerija kaudavosi sutelktomis ir suglaustomis masėmis, tai didesnis batalionų skaičius, niderlandiečiams duodavo tam tikrų pirmumų.

Dėl artilerijos tenka pasakyti, kad ji abiejose pusėse stovėjo maždaug vienodoje augštumoje.

Iš viso, niderlandiečių kariuomenės organizacija ir taktika, karo meno srityje, reiškė tam tikrą revoliuciją, bet pasaulinis persilaužimas toje srityje įvyko tik tada, kai Gustavas Adolfas įrodė šių idėjų gyvybingumą savo laimėjimais Vokietijoje. Tokiu būdu niderlandiečių kariuomenė reprezentavo naujas ir gyvybingas idėjas, kurių svarbiausia ypatybė buvo ta, kad šalto ginklo reikšmė buvo lyg ir paneigta.

Lietuvių kariuomenė tais laikais (taip pat ir lenkų) vadovavosi lyg modernizuota senąja riterių kautynių forma. Kavalerija sudarydavo kariuomenės branduolį, pėstininkai buvo neskaitlingi, daugiausia samdytų dalinių, sudarytų iš algininkų, pavidale. Kavalerija buvo trijų rūšių: sunkioji, pussunkė ir lengvoji. Gusarų — jietininkų vėliavos turėdavo 4—5 metrų ilgumo jietis, kirasyrai — šarvininkai — pistoletą, kaip pagrindinius ginklus; jie sudarydavo sunkiąją kavaleriją. Kazokų vėliavos būdavo ginkluotos šautuvais ir pistoletais, be to, dar turėdavo 2—3 metrų ilgumo jietis. Jie sudarydavo pussunkę kavaleriją. Kazokų daugiausia būdavo lenkų kariuomenėje, bet pasitaikydavo ir lietuvių kariuomenėje, kaip pav. 1603 m. rugpjūčio pabaigoje Katkevičiaus armijoje ties Talinu buvo gusarų 8 vėliavos, kazokų — 4 ir totorių — 5 vėliavos. Totorių vėliavos, ginkluotos lankais ir strėlėmis, kai kada ir šaunamaisiais ginklais, sudarydavo lengvąją kavaleriją. Visos kavalerijos dalys turėdavo kardus (kirasyrai — kalavijus), dažniausia turkiškos formos. Be to, kiekviena kavalerijos vėliava dar turėdavo tam tikrą kiekį ginklų, pritaikintų pramušti priešo šalmus: kirvius, kovos buožes ir specialų šarvus pramušantį ginklą — končarą.

Pažymėtina, jog lietuvių kariuomenėje branduolį ir kartu masę sudarydavo gusarai — jietininkai. To-

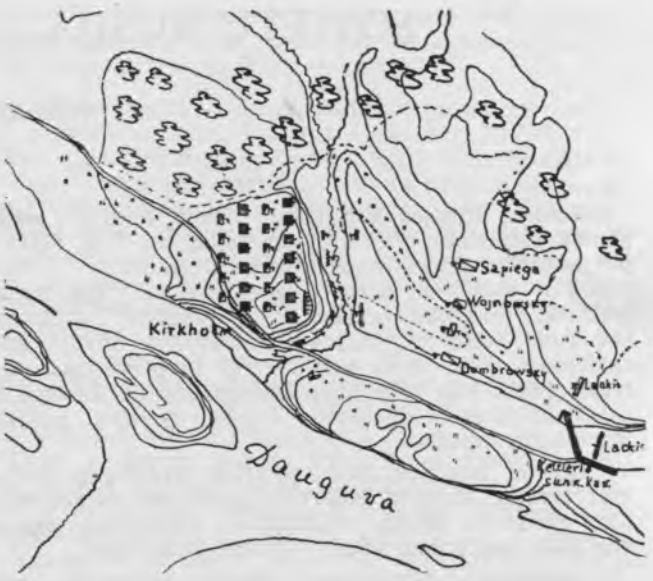

dėl lietuvių taktiką galima būtų pavadinti grynai smūgio taktika.

Lietuvių pėstija būdavo sudaroma iš samdytų vokiečių ar vengrų (heidukai) algininkų, nežymi jos dalis būdavo ir iš pašauktų vietinių žmonių. Jų organizacija visai atitiko Europos kontinento pėstininkų organizaciją, reiškia, būdavo sudaroma iš pikinierių ir muškietininkų. Bet dalinai ji būdavo ginkluojama ir sunkiais šaltaisiais ginklais — alebarda ir pike. Dėl to lietuviai (ir lenkai) galėdavo išrikiuoti tik trijų eilių pikinierių linijas (priekyje — muškietininkai). Ta rikiuotė buvo gana savotiška ir pagrindinai skyrėsi nuo tuometinės vakarų Europos pėstijos kautynių rikiuotės.

Bet, bendrai paėmus, pėstininkai kautynėse vaidindavo tik antraeilį vaidmenį. Jie paprastai pradėdavo puolimą tik kai priešo kavalerija būdavo iš kautynių lauko išstumta ir atsirasdavo proga pradėti kovą su priešo pėstininkais, kurie paprastai būdavo puolami iš sparnų ir iš užpakalio lietuvių kavalerijos.

Tuo būdu niderlandiečių ir lietuvių (ir lenkų) kautynių formos buvo labai skirtingos: pirmieji laikėsi ugnies taktikos, antrieji smūgio taktikos, bet vis tik sujungtos su tam tikra ugnies taktika.

Šių dviejų kautynių taktikų apjungimas duodavo lietuvių kavalerijai neabejotinų pirmumų kovoje su vakarų Europos kavalerija, kuri pasitenkindavo šaunamuoju ginklu kaip pagrindiniu kautynių ginklu. Iš fronto zovada puolančius jietininkus ir iš sparnų šaunamais ginklais puolančią lengvąją kavaleriją, vakarinės Europos kavalerija atlaikyti negalėdavo, nes jos šaunamieji ginklai į greit artėjantį priešą labai menkai veikė. Anų laikų šautuvas šaudė tik iki 35 metrų, o pistoletas dar arčiau.

Katkevičiaus didžiausias nuopelnas yra tas, kad neabejotinai žinodamas apie naujas Europoje pasirodžiusias idėjas (kaip patyręs vadas jis to nežinoti negalėjo), visgi jų aklai neperėmė. Iš kitos pusės, gerai žinodamas savosios sunkiosios kavalerijos medžiaginę ir moralinę persvarą, jis dažniausia naudodavo senas, tradicines lietuvių kautynių formas ir taip laimėdavo pergales: 1601 m. ties Kokenhusen, Wenden, 1603 m. ties Talinu, 1604 m. ties Mexhofu ir kt.

SOVIETŲ RUSIJA — TAUTŲ KALĖJIMAS

VLADAS MINGĖLA

Sovietų Rusijos bolševikai niekad neturėjo daugumos pritarimo. Štai 1917 m. lapkričio 7 d. Petrapilyje turėjo įvykti visos Rusijos darbininkų — kareivių ir valstiečių atstovų suvažiavimas. Tuo metu bolševikai pagrobė valdžią ir tą valdžios užgrobimą suvažiavę atstovai "užgyrė". Petrapilyje buvusi kariuomenės įgula (apie 40,000 vyrų) tą perversmą parėmė ginklu, nes jiem buvo žinoma, jog jie Kerenskio valdžios būsią iš Petrapilio iškelti. Sostinę pasekė provincijos miestai.

1917 m. lapkričio 25 d., po trijų savaičių, perversmui įvykus, Rusijos bolševikai paskelbė demokratinius rinkimus. Šiuose rinkimuose bolševikai tegavo vos 25% visų balsų, taigi — vieną ketvirtadalį.

Atsikratyti Steigiamojo Seimo, bolševikai pasiuntė latvių šaulių ir jūrininkų būrius, kurie suvažiavusius atstovus išvaikė (1918 m. sausio 19 d.).

Nuo to laiko prasidėjo taip vadinamoji raudonoji diktatūra. Kareiviai ir darbininkai patikėjo bolševikų propaganda, kuri skelbė, kad, Leninui valdant, būsią duota kiekvienam žemė į nuosavybę Darbininkai perimsią visus fabrikus. Be to, sustabdomas karas. Žodžiu, pažadėtas kur kas geresnis gyvenimas nei prie caro. Ilgainiui, valdant Rusiją Leninui ir Trockiui, pačių bolševikų tarpe iškilo priešingumai ir nesutarimas. Jie pareikalavo daug aukų. 1921 m. sukilo Petrapily Kronštadto kareiviai — jūrininkai. Raudonieji diktatoriai tą maištą, "kontrrevoliuciją", nuplovė sukilusiųjų krauju. Minimo sukilimo metu buvo nukauta ir kitaip nužudyta per 20,000 žmonių. Betgi pasaulis mažai težinojo apie tą sukilimą ir apie jo aukų skaičių. Vakariečiai visą laiką laikėsi nuošaliai ir negirdėjo pavergtų žmonių šauksmo gelbėti Žmonės buvo apgauti, nes jie nieko negavo: nei žemės, nei kitų gėrybių. Įsiviešpatavus raudonajam terorui, niekas jau nedrįso bet kokius reikalavimus kelti arba bet kokį nepasitenkinimą rodyti. Badas ir skurdas, įvairių epideminių ligų supamas, užviešpatavo, o visą tą blogybių vainiką iškilmingai lydėjo visagalė mirtis. Žmonės buvo žudomi, tiksliau — traiškomi, kaip sliekai, kaip vabalai.

Jau pirmuose susidūrimuose su lietuviais švedai įsitikino, kad niderlandiečių taktikos aklas perėmimas neduoda laukiamų rezultatų, kai turi reikalo su tokiu priešu. Tas dar labiau paaiškėjo po švedams nelaimingų kautynių ties Kokenhusen 1601 m. birželio pradžioje. Nestigo švedams žmonių, kurie reikalą teisingai įvertino ir jau karaliaus Eriko XIV laikais pasigirdo balsų, kurie reikalavo apginkluoti kavaleriją lietuvių pavyzdžiu. Kad švedai to nepadarė tenka priežasčių ieškoti, iš vienos pusės, psichologinėje srityje — jų nepaprasta lietuvių jietininkų baimė, ir iš kitos pusės, fakte, kad Karolis IX buvo didelis karaliaus Eriko karinės reorganizacijos priešas ir neigdavo viską, kas ano buvo suplanuota. Po kautynių ties Kokenhusenu, ši baimė įgavo tokio pobūdžio, kad Karolis buvo priverstas padrąsinti savo kariuomenę propagandiniais įsakymais. Bet, kadangi Karolis ir toliau laikydavosi negilių kavalerijos rikiuočių, neduodamas jai nieko lietuvių jietininkų puolimus atremti, švedų kavalerija ir toliau negalėdavo atsilaikyti prieš lietuvių kavalerijos smūgį.

Pralaimėjimai, kurie lydėjo švedus visuose jų susirėmimuose su lietuviais, aiškiai įrodė, kad jų kautynių organizacija ir taktika prieš šitokį priešą yra nepriimtina ir reikalinga ieškoti naujų formų, kad lygsvara būtų atstatyta. Ir visgi Karolis nutarė dar kartą išmėginti savo laimę, suduoti lietuviams smūgį ties Salaspiliu.

Šitos kautynės yra pažymėtinos tuo, kad jose švedai pamėgino stoti kovon improvizuota organizacija. Bet organizacija kautynių lauke pravesta neparuoštoje kariuomenėje, aišku, pasisekimo turėti negalėjo.

Gen. Anders Lennartssonas armiją sustatė taip: pėstininkų pulkus jis sudarinėjo iš vieno, arba keletos batalionų, žiūrėdamas jų stiprumo, bet sustatė juos visai prisilaikydamas ispanų — vokiečių būdo. Svarbiausia priežastis, kodėl jis atsisakė niderlandiškosios linijos buvo ta, kad jo manymu negilios linijos nepajėgė priešintis lietuvių sunkiosios kavalerijos puolimui. Kavalerijos batalionai buvo sudaryti, priešingai, suardžius esamą pulkų organizaciją: vienas iš 4 vėliavų, vienas iš 8 ir vienas iš 10 vėliavų.

Bendrai, švedų armijos rikiuotė įnešė šį tą naujo: kavalerija buvo sustatyta pikinierių batalionų tarpuose ir įtraukta atgal. Reikalui esant, ją pastūmus pirmyn, galima buvo sudaryti nepertraukiamą ugnies liniją, kurią priešo kavalerijai pralaužti būtų žymiai sunkiau. Be to, ir kavalerija nerizikuotų būti sumušta atskirai.

Tokioje rikiuotėje stovėjo švedų kariuomenė ir laukė lietuvių puolimo. Katkevičius prityrusia akimi tuojau atitinkamai įvertino šios naujos rikiuotės reikšmę ir kartu pavojų, kurį ji galėjo jo armijai sudaryti.

Teisingai įvertindamas priešo būdą, jis įsakė savo lengvajai kavalerijai, po klaidinančio puolimo, pavaizduoti visišką pasitraukimą. Jo planas aiškėja iš jo žodžių, kuriais jis kreipėsi į savo vyrus: "Kai vaizduosim pasitraukimą, kaip karinę gudrybę, tada kiekvienas vyras lai vaizduoja tikrą bėgimą. Taip mes priversime priešą nusileisti nuo augštumų ir jį sumušime lygumoje".

Katkaus gudrybė pilnai pavyko. Žinodamas turįs trigubai skaitlingesnę armiją, pradėjus lietuvių lengvajai kavalerijai trauktis, Karolis jau svajojo apie visišką pergalę. Jis įsakė atitraukti savą kavaleriją į sparnus ir nusileido nuo augštumų. To Katkevičiui tik ir reikėjo. Sunkioji lietuvių kavalerija greit apsidirbo su priešo kavalerija, o po jos atėjo ir švedų pėstininkų eilė.

Pergalė buvo visiška, švedų armija buvo sunaikinta ir tik jos likučiai sugebėjo pasitraukti į Rygą, kur buvo susodinti į laivus.

VOKIEČIŲ—RUSŲ BOLŠEVIKŲ TAIKOS SUTARTIS

1918 m. vokiečių kariuomenė, beveik be jokio pasipriešinimo iš bolševikų pusės, žygiavo į Rusijos ir Ukrainos gilumą. Vokiečiai buvo pasiekę net Černigovo gub. žemes. Tuo tarpu anglai ir prancūzai keliaklupsti bėginėjo aplink Leniną ir siūlė jam visokeriopą pagalbą (maistu ir ginklais) prieš vokiečių imperialistus. Pagaliau po ilgo siūlijimo Leninas sutiko imti kapitalistų siūlomą pagalbą, ypač ginklus bei šaudmenis. Trockis, būdamas krašto apsaugos komisaras, organizavo raudonąją armiją ir ginklavo ją anglų ir prancūzų visai nemokamai pristatomais ginklais. Bet, kad laimėtų laiko, Leninas siuntė į Lietuvos Brastą savo atstovus pasitarimams su vokiečiais. Pagaliau, 1918 m. kovo 3 d. Rusijos bolševikai su vokiečiais sudarė taikos sutartį. Tiesa, tos sutarties tekstą padiktavo vokiečiai. Pagal tą sutartį vokiečiams turėjo atitekti visa Ukraina, Baltijos šalys, Kaukazo dalis, Suomija... Be to, bolševikams buvo užkrauta be galo aukšta kontribucija. Tuo būdu bolševikai besąlyginiai kapituliavo prieš vokiečius.

Tuo tarpu propagandos komisaras ir komunizmo ideologas Bucharinas ir jo bendradarbių masės visais ruporais triūbijo krašto viduje ir užsieniui, jog tik dabar, esą, Rusijoje įgyvendinama "laisvė, brolybė ir lygybė". Ir daugis tuo tikėjo, ypač Vakarų pasaulio žmonės. Sovietiškoji despotija visur užsienyje rodėsi avies kaililiu prisidengusi. Palengva, po truputį, bolševikams pavyko įkalti užsieniečiams, ypač jų vyriausybėms, Sovietų Rusijos gyvenimo "visokeriopą pažangą". Tai buvo melas. Pasauliui viskas buvo rodoma melagingoj šviesoj. Tikrovėj buvo badas, melas, nekaltų žmonių skerdynės. Iš viso: teroras — bolševizmo valstybės credo. Tas credo Sovietų Rusijos gyvenimo raidoj nė kiek nepakito ir šiandien. Melas, nieku nepagrįsta propaganda, vistiek savo tikslą atsiekė. Pagaliau, ko nepasiekė, ko neįveikė bolševikų propaganda, tai padėjo nugalėti teroras ir žudynės. Bolševikų valdomose srityse niekas ramiai negalėjo miegoti: baimė, siaubas ir nuolatos lydintis slogutis pavertė kiekvieną žmogų į nuolatos drebantį vergą.

Bet tuo pačiu laiku anglai ir prancūzai nenustojo teikę bolševikams visokeriopą pagalbą. Raudonoji armija augo ir skaičiumi ir savo galybe. Ji pradėta organizuoti 1918 m. vasario 23 d. Rusijoje tuo laiku buvo užsilikusių gyvų carinės kariuomenės karininkų. Trockis juos pakvietė karo tarnybon ir pažadėjo jiem gerą atlyginimą ir saugumą. Tokių, kariškai pasiruošusių karininkų, atsirado apie 30,000. Jų dėka ėmė augti ir stiprėti bolševizmo kumštis — raudonoji armija. Ilgainiui toji armija, vakariečių apginkluota, nugalėjo carinės armijos likučius ir išžygiavo užimti Lenkijos, Lietuvos, Latvijos ir Estijos. Vokietijoj tuo laiku įvyko maža revoliucija: buvo pašalintas kaizeris ir išsiųstas į Olandiją.

Vidaus teroras Felikso Dzeržinskio (lenkų bajorų kilmės) vadovaujamas dabaigė nugalėti kliūtis, kitaip tariant — iššudyti bent kiek nepatikimus žmones. Čeka — Ypatingoji Komisija — krašto viduje buvo visagalė. Politinius įsitikinimus, pagal bolševikų ideologiją, lengva nugalėti šūviu į pakaušį. Sovietų Rusijoj žmogus pasidarė pigesnis, negu daiktas. Bolševikai sako: "Negyvi lieka Sovietų Rusijos draugais, nes jie negali išbėgti į užsienį, jie negalės išnešti tų baisenybių ,kurių jiem teko patirti". Tuo "rūpinosi" dieną ir naktį visagalė Čeka. Sadisto Felikso Dzeržinskio uolumo dėka, bolševikai sunaikino kelis milijonus nieku nenusikaltusių žmonių.

Mirus Sovietų Rusijos įkūrėjui, pirmajam Sovietų Rusijos diktatoriui Leninui (Vladimir Iljič Uljanovas — dvarininkų kilmės žmogus), valdančioj komunistų — bolševikų partijoj pasijuto desperatiškas pakrikimas, nesutarimas. Dėl valdžios, tarp kitų, susikibo Juozas Džiugašvili — Stalinas ir Lev Bronstein — Trockis. Stalinas paskelbė, jog jis įsitikinęs, kad esą įmanoma, bent laikinai, įgyvendinti ekonomišku požiūriu atsilikusioje Rusijoje komunistinę sistemą. Iki tol buvo triūbijama per visus propagandos ruporus priešinga nuomonė, kad komunizmas pirmiausia bus įgyvendintas augštai iškilusios pramonės kraštuose — Vakarų Europoje. Taigi Stalinas paneigė nusistovėjusią komunistinę dogmą. Tai buvo Lenino tikėjimo paneigimas. Tarp komunizmo "apaštalų" kova plito ir aštrėjo. Tačiau ją laimėjo Stalinas. Trockis buvo Lenino tikėjimo šalininkas. Stalinas buvo begalo kerštingas ir išdidus sadistas. Jis niekam ir niekados neatleisdavo mažiausio prieštaravimo. Nedovanojo jis ir Trockiui. 1925 m. Trockis buvo pašalintas iš atsakingų pareigų, o vėliau išstumtas į užsienį. Po ilgo bastymosi (jokia valstybė jo nenorėjo priimti) pagaliau Trockis atsidūrė Meksikoje. Čia jis nerimo ir kėlė viešumon Stalino klaidas. Todėl jis buvo Stalino įsakymu užmuštas. Taip baigė savo gyvenimą labai daug nuopelnų turįs komunizmui —

Kruvinasis Lapkritys bolševikų Rusijoj 1917 m.

bolševikas, Sovietų Rusijos raudonosios armijos vadas ir kūrėjas Lev Davidovič Bronštein — Trockis

Sovietų Rusijos propagandos komisaras ir bolševizmo ideologas Bucharinas, nors ir kitaip galvodamas, buvo prisitaikęs prie Stalino santvarkos ir skelbė krašto viduje ir Vakarų pasauliui melą. Visdėlto ir jo nervai galų gale neišlaikė: jis kartą išdrįso spaudoj Stalino politinės linijos komunizmą išvadinti "Azijatišku socializmu". Po to jis buvo tučtuojau suimtas, o 1937 m., neatsižvelgiant į jo nuopelnus, sušaudytas.

SOVIETŲ RUSIJOS "DIPLOMATIJA"

Nekartą Stalinas savo knygose arba kalbose paliesdavo sovietinės diplomatijos esmę. Jis sakydavo: **"Žodžiai neturi atitikti darbus, kitaip — kas tai būtų per diplomatija? Tikslas yra viskas. Žodžiai, diplomatų kalbos arba pažadai — vienas dalykas, o, padarius išvadas, veiksmai — kitas dalykas. Gražūs ir geri žodžiai, prie to priklauso ir pasirašomos sutartys, yra tik kaukė pridengti tikriems mūsų siekimams. Sutartys tol gali būti vykdomos, kol jos neša naudą Sovietų Rusijos galybės augimui, bet jeigu jos mums nuostolingos, jos bet kuriuo momentu nutraukiamos. Nuoširdi ir teisinga diplomatija tiek įmanoma, kiek įmanomas sausas vanduo arba medinė geležis."**

Iš to Stalino "pamokymo" aišku, kad "tikslas pateisina priemones". Be to, užsienio politikoje naudojama ir įbauginimo priemonė, tuo atveju, jeigu priešas yra ne iš stipriųjų. Galingam priešui galima ir nusileisti ir mandagiau kalbėti, jeigu tik iš to numatoma nauda. Šis metodas naudojamas ir šiandien.

Bet savo krašto viduje bolševikai kitaip galvoja. Jie mandagumo dėsnius pamiršo. Jie čia nesirūpina žmogaus perauklėjimu; šioje srityje jiems tarnauja įtikinančiu argumentu "naganas", šūvis į pakaušį arba koncentracijos stovykla. Žmogus, gyvenąs Sovietų Rusijos valdomoje teritorijoje, yra pigus ir niekingas daiktelis. Tie įvairių tautų vergai kasa kanalus, kasa uranijų, anglį, kerta miškus Sibire, atlieka kitus darbus be jokio atlyginimo, arba už labai mažą. Jie paverčiami kaliniais — vergais, kad nereikėtų mokėti atlyginimo, kad jie pigiai atsieitų valstybei. O kad jie labai trumpai gyvena, be laiko miršta ,tuo valstybė nesirūpina. Iš satelitinių valstybių arba iš sąjunginių respublikų vergų trūkumai nuolatos papildomi.

Naujai atvežtiem į vergų stovyklą žmonėm komisaras pirmiausia pasako visai atvirai dėlko jie čia yra atvežti. Būtent: "Jūs žinote, kodėl jūs čia patekote? — Dėlto, kad jūs esate Sovietų valstybės ir komunizmo priešai — liaudies priešai. Jūs atvežti mirčiai. Kuo greičiau jūs mirsite, juo geriau bus jums patiems, nes išvengsite bereikalingų kančių, be to, sovietų valstybės, sovietų liaudis apsivalys nuo bereikalingos liaudies priešų naštos".

ŽUDYNIŲ STATISTIKA

Pagal buvusį Anglijos ministerį pirmininką Čurčilį, rusai porevoliuciniam laikotarpy iššudė mases žmonių (Winston Churchill knyga "Aftermath" 1924). Toje knygoje sakoma, kad nužudyta 28 pravoslavų vyskupai, 1219 popų (pravoslavų dvasiškiai), 6000 profesorių ir mokytojų, 9000 gydytojų, 12,000 dvarininkų, 27,000 pirklių, 54,000 caro armijos karininkų, 70,000 buv. carinės Rusijos policininkų, 193,000 darbininkų, 260,000 kareivių, 355,000 įvairių spec. inteligentų, 815,000 ūkininkų — valstiečių. Bet kas pats išgyveno tuos įvykius, pats savo akimis to laikotarpį matė, tas žino, jog tie skaičiai per maži ir tolimi tikrovei. Mat, senas vakariečių diplomatas atsargus savo teigimuose. Senos diplomatų mokyklos auklėtinis — politikas ir diplomatas neišdrįso teisybės pasakyti, neišdrįso bolševikų užgauti, todėl manoma, sąmoningai prasilenkė su tiesa. Be to, tenka atsiminti, jog statistika neliečia pilietinio karo aukų. Tai tik Čekos suimti ir nužudyti žmonės.

Įvedant Sovietų Rusijoje (prievartos būdu) kolchozus, atimant privačius ūkius, buvo iššudyta apie 9 milijonai ūkininkų. Per Ukrainos dirbtinį badą, kuris įvyko pagal vyriausybės planą (išvežus visą derlių, atėmus visą maistą) išmirė badu per 10 milionų žmonių — ukrainiečių. Kiti šaltiniai mini 12 milionų aukų.

SOVIETŲ SANTVARKOS VALYMAI

Žmonių skerdynės vyko be paliovos. Valymai užima svarbią vietą žudynių statistikoje. Štai, per 1936—1941 m. didž. apsivalymus, Stalino įsakymu buvo suimti, o vėliau sušaudyti, kiti nunuodyti, žymiausieji komunistų valstybės šulai, partijos vadai, kariuomenės vadai. Štai jie: Zinovjevas, Trockis, Kamenevas, marš. Bliucheris, Rykovas, Krestinskis, Muratovas, Ježovas, Radekas, Bucharinas, Gamarnikas (karo komisaras), marš. Tuchačevskis, marš. Jegorovas, gen. Chalepskis, adm. Orlovas, gen. Jakiras, gen. Alksnis, gen. Eidmanas, gen. Putna, gen. Uborevičius ir daugybė kitų.

Kad suprastume Sov. Rusijos teroro žiaurumą, paimkime skaičius. Štai iš 5 maršalų sušaudyti 3. Sušaudyta 11 vicekomisarų (viceministeriai), sušaudyta 90% armijos generolų. Iš 80 generolų, kurie sudarė augščiausiąją armijos tarybą, 75 buvo sušaudyti. To valymo aukomis tapo 80% visų armijos pulkininkų ir apie 30,000 žemesniojo laipsnio karininkų. Tuo metu buvo suimta ir padėta į kalėjimus daugiau kaip milionas žmonių. To pačio valymo metu sušaudyta 300,000 civilių. Rusai sugebėjo vietoj nužudytųjų pastatyti naujus žmones, be to, patikimus Stalinui.

Po Stalino mirties, Sov. Rusiją valdė Malenkovas ir MVD viršininkas, geriausias Stalino draugas, Beria. Bet Nikita Chruščiovas, susitaręs su maršalais Bulganinu ir Žukovu, įvykdė tylų perversmą 1954 m. Beria, pagaliau, savo draugų buvo apdovanotas — kulka į pakaušį. Jis paskelbtas, kaip "kapitalistų šnipas". Vėliau buvo iš valdžios išstumtas ir Malenkovas, bet šis, pagal savo pavardę, liko mažas ir tylus, bet laimingas, kad liko gyvas. Po Berijos mirties buvo sušaudyti tūkstančiai jo pasekėjų, visai tyliai, be teismų, be propagandos.

Per II-rą Didįjį karą, prie Katyno, rasta nužudytų 12,000 lenkų karininkų, kar. gydytojų ir kapelionų.

GRUZIJA

Tarp kitko reikia paminėti ir narsiąją Gruzijos tautą. Po revoliucijos, kada buvo paskelbta visoms tautoms laisvo apsisprendimo teisė, Gruzijos tauta pasiskelbė nepriklausoma respublika (tuo pat laiku

JURGIS KIAUNĖ — SUKAKTUVININKAS

Žmogus sutvertas ne tik sau,
Bet savo Tėvynei ir artimui.

Ši mintis, paskelbta graikų filosofo Platono prieš 2300 metų, atspindi daugelio žinomų lietuvių darbuose, ji taip pat yra labai ryški ir sukaktuvininko Jurgio Kiaunės gyvenime. Likimas lėmė jam pačiose jaunystės dienose pradėti rūpintis kitais artimaisiais ir savo jėgas bei darbus skirti Lietuvai. Tokiais darbais yra grįstas jo nueitas kelias, tokiems idealams sukaktuvininkas yra ištikimas ir dabar, kai amžius jau žymimas šešiasdešimtimi.

Jurgis Kiaunė gimė 1896 m. lapkričio 13 d. Bučionių kaime, Surviliškio valsčiuje, Kėdainių apskrityje gausioje ūkininko šeimoje, kurioje augo 11 sūnų ir 2 dukterys.

Gimtojo kaimo slaptoje mokykloje pramokęs lietuviškai skaityti, pateko į Krekenavos pradžios mokyklą, o vėliau į Panevėžio miesto keturklasę, kurią baigė 1915 metais. Prasidėjęs Pirmasis pasaulinis karas sutrukdė tolimesnį mokslą. Karo sūkuriuose Kiaunių šeima neteko tėvo, ir jaunuolis Jurgis turėjo rūpintis ūkiu. Bet karo audra išsklaidė Kiaunių šeimą. Jurgis atsidūrė Vilniuje. Čia jis pateko į lietuvių moksleivių bendrabutį. Frontui pasistūmėjus į rytus, jis liko Vilniuje ir dirbo pabėgėlių tarpe kaip sanitaras, o vėliau teko eiti sargybinio pareigas Vilniaus miesto garbės milicijoje, suorganizuotoje pačių lietuvių pairusiai tvarkai atstatyti. Pradėjus veikti "Ryto" draugijos pedagoginiams kursams, Jurgis tampa tų kursų klausytoju. Juos baigęs, 1916 m. atvyko į sulenkėjusią Jonavą, čia įkūrė lietuvišką pradžios mokyklą ir joje buvo mokytoju. Nuo tada prasidėjo jo pedagoginis darbas.

1917 metų vasarą gilino pedagogines žinias mokytojų kursuose Kaune. Rudenį pateko mokytoju į Žeimius, o vėliau į Augštųjų Kaplių mokyklą, Šėtos parapijoj.

Tai buvo laikai, kada lietuvių tauta jau pramatė artėjančias istorinės reikšmės politines atmainas. Kylantis patriotizmas daugiausia veikė jaunuomenę ir ji jautė, kad teks atlikti didžiąją pareigą Lietuvai.

Nerimo nė jaunas mokytojas Jurgis Kiaunė. 1918 metų pabaigoje jis atvyko į Vilnių dalyvauti mokytojų konferencijoje. Išgirdęs kvietimą ginti Tėvynės laisvę, Jurgis Kiaunė negrįžo į mokyklą, bet įstojo į savanorius. 1919 m. pradžioje, bolševikų gaujoms užimant Vilnių, jis kartu su kitais lietuviais pasitraukė iš Vilniaus ir atvyko į Šėtą. Čia tuoj ėmė organizuoti savanorius. Sukvietė mitingą ir po jo su keliolika kitų jaunuolių įstoja į Panevėžio partizanų būrį. Po savaitės bolševikų žvalgų jau buvo sunkiai sužeistas. Iki tol sužeistų savanorių nebuvo užregistruota ir todėl Jurgis Kiaunė laikomas pirmuoju sužeistuoju dėl Lietuvos Nepriklausomybės.

Pasigydęs Kauno miesto ligoninėje, įstojo į Karo mokyklą. Baigęs jos pirmąją laidą, buvo paskirtas į Pirmąjį gusarų pulką. Su šiuo pulku jau leitenantu vėl išvyko į frontą ir dalyvavo kovose su bolševikais, lenkais ir bermontininkais. Buvo pakliuvęs ir į lenkų nelaisvę, bet iš jos pavyko pabėgti.

Pasibaigus kovoms, apsigyveno Kaune ir ėmė tęsti mokslą suaugusių gimnazijoje. Ją baigęs, studijavo teisių mokslus Lietuvos universitete. Universitetą baigė, gaudamas diplomuoto teisininko vardą.

Išėjęs iš kariuomenės, vėl grįžo prie mokytojo pareigų ir kurį laiką dirbo pradžios mokykloje Kaune. Vėliau buvo paskirtas į Švietimo Ministeriją specialių mokslų referentu. Suorganizavo Kaune pirmąją keramikos mokyklą, vėliau — Augštesniąją prekybos mokyklą ir buvo jos direktorius.

Bolševikmečiu iš darbo buvo atleistas. Vėliau buvo paskirtas mokytoju į Panevėžio gimnaziją, bet, kaip nepatikimas, greitai buvo iškeltas į Vilkaviškio gimnaziją. Čia bebūnant, jį užklupo rusų — vokiečių karas. Jurgis Kiaunė tuoj griebėsi organizuoti vietos valdžią ir kurį laiką buvo Vilkaviškio komendantu ir šaulių rinktinės vadu.

1942 m. sukaktuvininkas atliko teismo kandidato stažą ir ėjo apylinkės tardytojo bei teisėjo pareigas.

---

ta teise pasinaudojo Lietuva, Latvija ir Estija). 1920 m. gegužės 7 d. Sov. Rusijos vyriausybė pripažino Gruzijos nepriklausomybę. Betgi neilgai trukus (1921. II. 11 d.) raudonajai armijai buvo duotas įsakymas užimti Gruziją. Nors gruzinai ir labai narsiai gynėsi, bet neįstengė atsispirti dešimteriopai gausingesnei armijai. Mažytė gruzinų tautelė buvo paskandinta jos pačios kraujuje. Tuo laiku padėjo galvas per 500,000 gruzinų.

Reikia nepamiršti, jog čia buvo kalbėta apytikriai skaičiuojant tik iki 1941 m., o juk Sibire, Kazachstane ir kitose tolimose Rusijos vietovėse miršta mūsų tautiečių ir kitų tūkstančiai. Juk įvairių tautų žmonių (apie 20 milionų), darbo vergų, kasa auksą, uranijų, geležį ir akmens anglį... jie kasa, sunkiai dirba, ir miršta, blogai maitinami, o susirgusių niekas negydo. Niekas jiems neruošia kapų nei laidotuvių. Niekas ir niekuomet iš giminių jų nebematys. Nes ten mirties angelas atskrenda kasdien ir priglaudžia tūkstančius nukankintų žmonių. Ir baisūs nusikaltimai vyksta už geležinės uždangos. Jie pasaulio valdovams nesuka galvos, nejaudina širdies.

1944 m. rudenį pasitraukė į Vakarus, iš kur 1949 m. rugsėjo 29 d. atvyko į Ameriką ir apsigyveno Brooklyne, N. Y.

Sukaktuvininko asmuo nebūtų išsamiai nušviestas, nepaminėjus jo veiklos visuomenėje, kurioje jis plačiai reiškiasi uno pat jaunystės dienų. Jis dalyvauja daugelio organizacijų steigime, yra renkamas į jų centro vadovybes, visur parodydamas darbštumą ir iniciatyvą. Tik pradėjęs dirbti mokytojo darbą, įsijungia į liaudies švietimą ir kaimo jaunuomenės organizavimą. Taip pat rūpinosi ir mokytojų profesiniais reikalais, dalyvaudamas jų konferencijose ir atstovaudamas savo kolegas. Atlikęs kario pareigą kariuomenėje, jis tampa aktyviu šauliu. Ypač žymi jo veikla yra Augštosios Panemunės šaulių tarpe, kur sukaktuvininkas buvo būrio, vėliau kuopos ir bataliono vadu. Šios vietovės šauliai buvo išvystę didelę kultūrinę veiklą, ir 1941 m. pasižymėjo partizaninėse kovose prieš okupantus.

1924 m. Jurgis Kiaunė dalyvauja steigime Lietuvos Laisvės Kovų Invalidų Draugijos, kurios vicepirmininku yra ir dabar. 1926 m. padeda organizuoti Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų Savanorių Sąjungą ir buvo išrinktas į tos sąjungos centro valdybą.

Studijuodamas universitete, tapo studentų tautininkų Neo-Lithuania korporacijos nariu ir 1925-26 m. buvo tos korporacijos pirmininku. Jam pirmininkaujant buvo pradėti statyti korporacijos rūmai Kaune. Šiuo metu sukaktuvininkas yra korporacijos filisteris. Būdamas studentu, rūpinosi ir tautinių pažiūrų jaunuomenės organizavimu kaime, gimnazijose ir kitose mokyklose. Tuo tikslu drauge su kitais vienminčiais paruošia įstatus ir įsteigia "Jaunosios Lietuvos" organizaciją. Taip pat yra vienas iš iniciatorių ir steigėjų Lietuvių Mokytojų Dr. J. Basanavičiaus vardo sąjungos, kuri, įsteigusi to paties vardo liaudies universitetą, atliko stambų švietimo ir kultūrinį darbą visuomenėje.

Už dalyvavimą laisvės kovose ir nuopelnus lietuvių tautai Jurgis Kiaunė buvo apdovanotas Savanorių Kūrėjų ir Nepriklausomybės medaliais, Gedimino ir Vytauto Didžiojo ordinais. Taip pat gavo Latvijos Nepriklausomybės medalį už dalyvavimą kovose laisvinant Latvijos teritoriją iš bolševikų.

Tremtyje — Vakarų Vokietijoje — nors gyvenimo ir darbo sąlygos buvo sunkios, bet Jurgis Kiaunė nenuleido rankų. Miuncheno stovykloje padeda steigti lietuvišką gimnaziją, administruoja šoferių kursus, įsteigia kooperatinę krautuvę ir prisideda prie kitų naudingų bendruomenei įstaigų sudarymo.

Taip pat jis buvo aktyvus dalyvis organizuojant bendruomenę, atsteigiant Lietuvos Laisvės Kovų Invalidų Draugiją, Lietuvos Karių Savanorių Sąjungą ir kitas organizacijas. Greta visų darbų sukaktuvininkas dar gilino teisių mokslus UNRRA'os universitete Miunchene.

Nemažesniu darbštumu Jurgis Kiaunė dalyvauja visuomeniniame gyvenime ir šiame krašte. Jį matome aktyviu nariu bendruomenėje, Akademinių Tautinių Korporacijų Sambūry, Lietuvių Mokytojų Draugijoj,

Sukaktuvininkas Jurgis Kiaunė su savo broliais—šauliais: inž. Juozu, inž. Vladu ir Antanu (stovi), Krekėnavos šaulių būrio vadu, priešų nužudytu.

Lietuvių Veteranų Sąjungoje Ramovėje, Amerikos Lietuvių Taryboje, Amerikos Lietuvių Tautinėje Sąjungoje ir kitose organizacijose. Vienu kitu aktualiu visuomenei klausimu sukaktuvininkas dažnai pasisako spaudoje ir yra kai kurių laikraščių, o taip pat ir "Kario", nuolatinis bendradarbis.

Šie keli Jurgio Kiaunės gyvenimo ir veiklos bruožai vaizduoja jo kilnius ir augštus tikslus — dirbti Tėvynei ir tautai. Būdamas kariu, švietėju ir visuomeninku, jis savo darbais parodė didelę meilę ir aukojimąsi Lietuvai. Ryškiu jo patriotizmo ir aukojimosi savo kraštui pavyzdžiu yra ne tik dalyvavimas Nepriklausomybės kovose, bet ir 1944 metai. Tų metų rudenį Jurgis Kiaunė, nežiūrint nejauno savo amžiaus ir didelių pavojų, palikęs šeimą Vokietijoj, pats kartu su kitais lietuviais karininkais grįžo į Lietuvą, turėdamas tikslą kovoti ir sulaikyti plūstančias į mūsų kraštą priešo gaujas.

Nuo Lietuvos priešų Jurgis Kiaunė yra daug nukentėjęs. Nors pats laimingu atveju išvengė Sibiro ir kovose mirties, tačiau jo senutė motina buvo išvežta Sibiran ir ten mirė, brolis žuvo kautynėse nuo priešo kulkų, pasipriešinęs išvežamas Sibiran, kiti šeimos nariai ir artimieji kenčia šiaurėje katorgą.

Kovos, audringi pergyvenimai ir patirti vargai yra nemažai paveikę sukaktuvininko sveikatą. Bet žmonos Zofijos Baniukaitytės-Kiaunienės, sūnaus Kęstučio ir marčios Jonės Lašaitės-Kiaunienės aplinkoje sukaktuvininkas turi jaukias ir palankias sąlygas gyventi ne vien sau, bet Tėvynei ir artimui.

Tad ilgiausių metų kilniam lietuviui!

Antanas Sodaitis

MIELIEMS SKAITYTOJAMS IR BENDRADARBIAMS LINKSMŲ KALĖDŲ ŠVENČIŲ IR SĖKMINGŲ NAUJŲ METŲ LINKI

KARYS

VINCAS JONIKAS

VĖLINĖS

1.

Vakaras užgesta, mano dienos dega,
Mano kraujas dega pynėse žaibų —
Pakeliu prie lūpų šventą dainiaus ragą,
Sveikinti ugnelės aukure skubu.

Vėl šviesa sužimba erčiose bespalvė,
Atsigauna žodžiai buvusios šnektos,
O likimas, mano senas laimės kalvis,
Žvangina nukalęs paslapčių raktus.

Ir tuomet ateinat, atminimų vėlės,
Dailios, lino žiedo žiūrit akimis,
Prašote atverti visą mano sielą,
Viešnagę pašvęsti drauge su jumis.

Nėra pasikeitę nei veidai, nei balsas —
Šviečiate ir skambat buvusiu metu.
Pralenkė senatvę jūsų žingsnių valsai,
Nepavijo laiko graužiantis lietus.

Jutote mirimo šiurpulingą šaltį
Ašarų pakalnės vieškely šiame —
Dievo mūsų žodžiai leido prisikelti,
Leido pasilikti su tėvų žeme.

Vėl girdžiu, kaip gyvą, džiugesingą juoką
Ir dainas, kai einat pievoj ratelius,
Savo kasdienybėj vėl sutilpt nebmoku,
Siela pasiilgsta potvynių žalių.

Randate rašytus jums manuosius laiškus
Ir skaitau jūsuosius imdams iš skrynės —
Būna pats buvimas tąsyk nebeaiškus:
Jūsų jau nebėra, ar nėra manęs?

Tik liūdnai linguoja už palangės gėlės
Rudeninio vėjo šaltame žaisme
Ir tikiu, tai mūsų meilė prisikėlė
Lydima graudingos viesulo giesmės.

2.

Vienuma kaip jūros, vienuma kaip minios
Ir širdis — kaip valtis ant kurčių bangų,
O aplinkui tvoros nusmeigtos plieninės
Ir bevilčio žvilgsnio spindulys baugus.

Čia mane likimas nuteisė kalėti
Nuo draugystės jūsų lig gyvos galvos.
Tik pasivaidena rytmečiai gėlėti,
Neatsigrožėtos, tolimos spalvos.

Atmenu — tai rūsčiai visos vėtros barės,
Kad mylėjau žemę, kad viliojau jus,
Kad pasižadėjau — liksite nemarios,
Užrašytos gyvu, nuosavu krauju.

Jauną savo jėgą iškeičiau į kančią,
Troškulį pilnesnių žemėje dienų,
Kad sielose tirptų baimės visi pančiai
Tapdami žemčiūgais meilės dovanų.

Lenkėsi man širdys, medžiaga ir laikas,
Buvo nugalėta vienuma klaiki —
Žodis tiktai vienas čia nebsusilaiko
Ir slaptai suvilgo ašarom akis.

Man paliko meilės tik negyvos raidės
Ir kodėl — nė jūs, nė aš to nežinau,
O sieloje skaudžiai, skaudžiai taip nuaidi
Verksmas nepažinto gimusio sūnaus.

Atneša į sapną graudų savo skundą,
Posmą paskutinį nebaigtos dainos
Ir siela pabunda, ir širdis pabunda
Skambesiu gėlelės lauko mėlynos.

Vienuma kaip jūros, vienuma kaip minios
Ir į širdį žvelgia meilė iš kapų,
Ir užrinka šauksmą bangos metalinės —
Ir numiršta žodis, vienišai trapus — — —

3.

Grįžote sklaidyti knygos, tartum lauko,
Žydinčio jaunystės pėdsakais margais —
Pralekia per žolę, kaštaninio plauko,
Sidabru šviesiuoju kaustyti žirgai.

Nejautėm pavojaus per dienas gerąsias,
Jėgos buvo — vandens neišsemiami.
Ten kažkas pagirdė mūsų jauną drąsą
Ir paleido džiaugtis aidinčia žeme.

Gera buvo draugėj su jumis pabūti,
Ant karštos krūtinės galvą pasidėt
Ir tikėti laime vakaro žvaigždutės,
Jog širdyse meilė nebenužydės.

Radome ir žodį nuodėmėms atleisti,
Kai užtiko vėtra kupina mirties —
Nužydėję sodai numirė bevaisiais
Ir dangus, ir žemė liko be vertės.

Nieko nepravirkdė jūsų geros rankos,
Žadino tik džiaugsmą prisilietimu —
Dievo mūsų žodžiai kaip nebus palankūs
Teisdami jaunystę gyvą jutimu.

Vėl nueinat visos, taip trumpam atėję,
Per dausos pakalnių žydinčias šalis.
Paberiat man laiškus, lyg balandžius vėjams,
Kad skaitytų juosius mano sopulys.

Buvote tik rasos gėlynėlio dailios
O be jūsų kaipgi rytmečiai žydės
Todėl ir ištryško tokios mano eilės,
Tartum šaltinėliai atvertos širdies.

Vakaras užgesta, mano dienos dega,
Padedu senuolių išdainuotą ragą
Mano kraujas dega pynėse žaibų —
Ir sugaubt ugnelės aukure skubu.

LIETUVIS, KURIS NUGALĖJO SIBIRĄ

EDV. ŠULAITIS

Pereitais metais, lankantis Vancouveryje, Kanadoje, teko susitikti su Vilniaus krašto lietuviu — Vytautu Vilniečiu, laimingu būdu išsigelbėjusiu iš šaltojo Sibiro. Jis, būdamas Lenkijos pilietis, Sibire buvo priimtas į lenkų gen. Anderso armiją ir taip, apkeliavęs daug kraštų, kartu su ja paspruko į Angliją, o iš čia atvyko į Kanadą.

Šių eilučių autoriaus paprašytas, V. V. parašė savo atsiminimus. Juose atsispindi visa mūsiškio odisėja, patirta sovietų priverčiamųjų darbų stovyklose ir jo kelyje į laisvę.

Čia paduodame tų, dar niekur nespausdintų atsiminimų pabaigą, kuricje pasakojama apie išsivadavimą iš sovietiškojo "rojaus".

"Po kelių dienų priplaukėme savo tikslą. Čia jau buvo gana šilta dienos metu, tik pavasario lietus dažnai užeidavo.

Šioje vietoje du kartus per dieną gaudavome po katiliuką kareiviškos "zupės". Savaitę laiko miegojau ant drėgnos žemės, bet ką pasiklojęs, o kai lietus lydavo, eidavau po tiltu ir ten prasnausdavau.

Po savaitės mūsų būrį pašaukė sveikatos patikrinimui. Gydytojas pas mane jokios ligos nerado, tik stebėjosi, kad kojų ir rankų kaulai buvo šipulio storumo, o šonkaulius buvo galima iš tolo suskaičiuoti.

Čia man davė "C" kategoriją ir priėmė. Tuoj po to gavome naujus, angliškus karinius rūbus, dvi antklodes ir valgymui reikalingus įrankius. Koks buvo visų džiaugsmas — sunku ir apsakyti.

Po dviejų dienų gavome įsakymą — pasiruošti išvykimui. Dabar jau buvome tikri, jog galėsime apleisti Rusiją. Perėję pirtį ir dezinfekciją, susėdome į vagonus, šį kartą į keleivinius, bet ne į gyvulinius, kuriais mus vežė į Sibirą. Linksmi karininkai šypsojosi ir mojo mums laimingos kelionės ir iki pasimatymo!

Per kalnuotą kraštą, per žemumas ir griovius važiavome laisvės linkui, kol po trijų dienų priartėjome prie Krasnovodsko uosto. Jis buvo nedidelis ir atrodo gan senoviškas su nemažu laivų skaičiumi.

Sekančios dienos ryte buvome patalpinti į laivą ir apleidome Rusijos krantus. Čia nors lovų nebuvo, bet niekas nesiskundė, o tik džiaugėsi išsprukę į laisvę.

Kitą dieną, ankstų rytą, Velykų pirmą dieną, priplaukėme Persijos uostą Pachlevi. Išlipę rikiuotėje žingsniavome per laisvą Persijos žemę, jausdamiesi lyg antru kart užgimę. Nežiūrint, kad saulė dar nebuvo užtekėjus, persai jau buvo sukilę ir šaligatviuose stovėdami mus sveikino, mėtydami cigarečių dėžutes.

Miestas atrodė panašus į kitų Europos vietovių miestus, tik minaretų bokštai sakė, kad tai Rytai — pasakų šalis. Gatvėse matėsi pilni krautuvių langai; žmonių buvo daugiau ir jie visi šypsojosi, sveikino. Širdyje buvo malonu, nes anoje pusėje Kaspijos jūros liko Didžioji Vergija, o prieš mane laisvas pasaulis, nors ir karo sūkuryje. Bet šis karas man atrodė tik kaip vienas iš šeimyninių ginčų. Juk fronte kasdien tiek žmonių nežūsta, kiek jų krinta vergų stovyklose.

Dar dideli plotai, tūkstančiai kilometrų dykumų bei jūrų, daugybė metų gal praslinks, kol vieną dieną išvysiu Gedimino bokštą, prie kurio atsisėsiu pailsėti, pasakodamas išsiilgusiems vilniečiams lietuviams gyvą, nuostabią pasaką, pasaką, kurią neišgyvenusiems, bus sunku suprasti", — tokiais žodžiais baigia savo atsiminimus Vilniaus krašto lietuvis, buv. lenkų gen. Anderso armijos kareivis, V. V.

KSENOFONAS

Iš anglų kalbos vertė Z. R.

11.

"Jei kas iš jūsų yra nusiminęs todėl, kad mes neturime kavalerijos, kai priešas turi jos didelius kiekius, tas turi prisiminti, kad 10,000 kavalerijos yra lygu tik 10,000 vyrų. Dar niekas nežuvo kautynėse arklio įkąstas ar įspirtas; kautynėse viskas yra atliekama žmonių. Mes stovime ant daug tvirtesnių pamatų kaip kad raiteliai, kurie sėdi augštai ant arklio ir bijo ne tik mūsų, bet taip pat bijo ir nukristi nuo arklio. Iš antros pusės, tvirtai atsirėmę į žemę savo kojomis, mes galime daug smarkiau kirsti puolančius ir geriau pataikyti į taikinį. Tiktai vienu atveju kavalerija turi pirmumų už mus, raiteliai gali greičiau už mus pabėgti.

"Aišku, kad jūs galite pasitikėti savimi kautynėse, nesirūpinti dėl to, kad Tisafernas daugiau neberodys mums kelio ir karalius neparūpins progų pirktis maisto. Kad tas tiesa, tai pasvarstykite, ar geriau turėti vadovu Tisaferną, kuris visai atvirai veikia prieš mus, ar belaisvius, kuriems įsakysime rodyti kelią ir kurie žinos, kad jų padarytos klaidos, turinčios įtakos mums, bus klaidos, kurios turės įtakos jų pačių asmenims ir net jų gyvybėms. O kai tiekimas, ar geriau yra pirktis jų rinkose, kur turime mokėti daug už maža (be to, mes jau ir pinigų daugiau nebeturime), ar geriau sumušti juos mūšyje ir patiems pasiimti tiek išteklių, kiek kiekvienas norės,

"Turėtumėt suprasti, kad šitie būdai yra geresni. Tačiau galite galvoti, kad upės yra nepereinamos kliūtys ir, kad keldamiesi per jas pateksite į spąstus. Jei taip tai prašau apsvarstyti, ar vietiniai nėra kvaili. Juk visos upės nors tam tikrame atstume nuo augštupio ir nepereinamos, vistik gali būti pereinamos net kelių nesušlapus, jei bus einama pagal tėkmę link jų šaltinių. Bet jei mes ir negalėtume keltis per upes, net jei niekas mums kelio nerodytų, net ir tuo atveju neturėtume nusiminti. Mes nepavadintume mysiečių geresniais už mus, tačiau žinome, kad jie, prieš karaliaus valią jo paties šalyje valdo daug didelių ir turtingų miestų. Mes žinome, kad toki pat yra ir pisidiečiai ir savo pačių akimis esame matę, kaip lykaoniečiai užėmę įtvirtintas pozicijas lygumose, naudojasi gaunamu pelnu iš krašto, priklausančio šitiems vietiniams. Mūsų atveju aš sakyčiau, mes neturime aiškiai rodyti, jog rengiamės į namus, bet turime taip elgtis lyg mūsų mintis yra įsikurti čia. Esu tikras, jog karalius duotų mysiečiams tiek vadovų, kiek jie panorėtų ir duotų jiems daug įkaitų, garantuodamas savo gerą valią, kad tik galėtų juos išsiųsti iš savo krašto; jis ir kelius jiems pravestų, jei jie panorėtų išvykti keturių arklių vežimais. Esu tikras, kad jis triskart didesniu malonumu padarytų tą pat ir su mumis, jei pamatytų mus bandančius pasilikti. Ne, ko aš tikrai bijausi, tai, kad kartą pažinę lengvą ir ištaigingą gyvenimą, džiaugdamiesi šitų puikių, stambių moterų, medų ir persų žmonų ir dukterų draugyste, mes pasidarysime panašūs į Lotoso valgytojus ir užmiršime kelią į namus. Taigi aš manau, kad teisingiausia ir protingiausia mums pirmu tikslu pasistatyti grįžimą prie mūsų židinių ir namų Graikijon ir parodyti, kad graikai skurdų gyvenimą pasirenką patys, nes jų galioje yra likusiems namuose varguoliams parūpinti laisvą ke-

Tokie raiteliai sudarė persų raitąją kariuomenę.

lią į šį kraštą ir iš karto padaryti juos turtingais. Kariai, man nereikia daugiau aiškinti. Visos gėrybės gali priklausyti tik tiems, kurie sugeba jas paimti ir išlaikyti.

"Tačiau turiu paliesti klausimus, kaip žygiuoti vengiant didesnių pavojų ir jei tektų kautis, kaip kautis mums palankesnėmis sąlygomis. Pirmas pasiūlymas, kurį duosiu yra: sudeginkim visus vežimus, kuriuos tik turime, taip, kad būtume laisvi žygiuoti ten, kur armijos labas reikalaus, kad nebūtume verčiami sekti paskui gyvulius. Taip pat turėtume deginti palapines, nes jos yra sunku gabenti ir jos nenaudingos kaunantis ar besirūpinant maistu. Toliau atsikratykime visų nebūtinų daiktų, pasilikdami tik tuos, kurie reikalingi kautynėms, valgant ir geriant, kad kiek galima daugiau iš mūsų neštų ginklus ir kiek galima mažiau neštų krūvį. Visa nugalėtų žmonių nuosavybė, kaip žinote, pakeičia savininką; taigi pergalės atveju turime žiūrėti į mūsų priešus, kaip į mūsų krūvio nešikus.

"Man dar lieka paminėti vieną dalyką, mano nuomone, patį svarbiausią. Žiūrėkite, kaip apie tai galvoja mūsų priešai. Karo su mumis jie nedrįso pradėti, kol suėmė mūsų vadus. Tą jie padarė galvodami, kad tol, kol mes turime vadus ir klausome jų, tol kautynėse mes nugalėsime. Bet, pagrobę mūsų vadus, jie dabar mano, kad mes pairsime dėl priežiūros ir drausmės stokos. Todėl yra būtina, kad vyresnieji vadai, kuriuos dabar turime, parodytų daugiau rūpesnio už buvusius, o eiliniai būtų drausmingesni ir daug paklusnesni savo vadams dabar kaip anksčiau. Turime nubalsuoti, kad nepaklusnumo atveju kiekvienas iš jūsų tuo atveju vietoje pasitaikęs privalo vadams padėti vykdyti bausmę. Tas bus mūsų priešams karčiausias nusivylimas, nes nuo tos dienos, kai mes taip nubalsuosime, vietoj vieno Klearcho jie išvys 10,000 tokių, nepakenčiančių jokio nekariško elgesio.

"Tačiau man jau laikas baigti. Galimas daiktas priešas puls mus iš karto. Jei jūs sutinkate su pasiūlymais, kuriuos čia padariau, priimkite juos viešai kuo greičiausiai, kad galima būtų pradėti juos vykdyti. Jei kuris nors žino geresnius būdus tvarkyti reikalus už mano nupasakotus, teturi drąsos apie tai pasakyti, net jei jis yra tik paprastas kareivis. Saugumas, kurio mes siekiame, yra kiekvieno reikalas".

Po jo kalbėjo Chirisofas: "Jei mes panorėsim", tarė jis, "imtis dar ir kitų būdų, be tų, kuriuos čia pasiūlė Ksenofonas, galėsime tą padaryti kiekvienu momentu. Aš siūlau, nedelsdami balsuokime už tai, kad jo nurodytas kelias yra geriausias. Visi, kurie su tuo sutinka, pakelia rankas".

Visų rankos iškilo ir atsistojęs Ksenofonas dar kartą pradėjo kalbėti: "Kariai, paklausykite priedinių pasiūlymų, kuriuos padarysiu. Yra aišku, kad žygiuoti turime ten, kur galėsim gauti maisto. Mano žiniomis, nedaugiau kaip už dviejų mylių nuo čia yra keletas puikių kaimų. Tačiau aš nenustebčiau, jei priešai, lyg bailūs šunes, kurie bėga paskui ir bando kąsti kiekvieną praeinantį, bet sprunka nuo kiekvieno juos vejančio, aš nenustebčiau, jei jie seks paskui mus. Todėl gal geriau būtų, jei hoplitai žygiuotų tuščiavidurio keturkampio formoje, kad krūvio gyvuliai ir stovyklos palydovai jo viduryje būdami, būtų geriau apsaugoti. O jei mes dabar paskirtume tą, kuris turėtų būti keturkampio priekyje ir sudarytų vedančius padalinius, tuos, kurie turėtų būti šonuose ir, kuris turėtų būti atsakingas už užpakalį, mums nereikėtų tai pla-

nuoti, kai priešas artinsis prie mūsų, tie, kurie tiems reikalams bus paskirti, galės vykdyti. Jei kas turėtų geresnį patarimą, priimsime jo. Jei ne, tai aš siūlau Chirisofą vesti trikampį; būdamas spartietis, jis turi pirmumo. Du seniausieji vyresniųjų vadų turėtų rūpintis šonais, o jauniausieji iš mūsų, tai Tymasionas ir aš, turėtume būti atsakingi už užnugarį. Tą aš siūlau kaip laikiną priemonę. Vėliau, kai šitą žygio tvarką būsime išmėginę, galėsime nuspręsti, kokia tvarka yra geriausia, prisitaikant prie iškylančių vis skirtingų aplinkybių. Jei kas turi geresnį pasiūlymą, prašau duoti".

Kai niekas nieko nepasiūlė Ksenofonas tarė: "Visi, kurie su tuo sutinka, lai pakelia rankas". Pasiūlymas buvo priimtas.

"Dabar", jis tęsė, "palikime susirinkimą ir pradėkime vykdyti, ką nutarėme. Kas ir vėl nori išvysti savo artimuosius turi būti narsus kareivis, tai vienintėlis kelias tą pasiekti. Kas nori likti gyvas, turi siekti pergalės. Nugalėtojai žudo, bet pralaimėję būna žudomi. Kas trokšta pinigo, turi stengtis laimėti mūšius. Tik nugalėtojai gali pasilaikyti, ką jau turi, ir dar atimti, kas priklauso nugalėtiesiems".

3. Graikai Nukenčia nuo Svaidyklių ir Strėlių

Po Ksenofono kalbos visi atsistojo ir nuėjo deginti vežimų ir palapinių. Atsarginius reikmenis norintieji pasidalino, o viską, kas liko, sumetė į ugnį. Tai atlikus, atėjo pusryčių metas; jiems įpusėjus valgyti, atvyko Mitridatas su maždaug 30 raitelių. Jis paprašė vyresniuosius vadus išeiti priekin, balso atstuman ir pradėjo kalbėti: "Mano bičiuliai graikai, aš, kaip žinote, buvau ištikimas Kyrui ir tebeesu jūsų draugas. Mano būklė, kaip pats matau, kelia man rūpesčio. Jei jūs žinote saugų būdą kaip iš čia išvykti, tai ir aš norėčiau prisidėti prie jūsų ir atsivesti savo vyrus. Taigi, tarkite, ką jūs siūlote ir laikykite mane savo draugu, kuris palaiko jūsų pusę ir norėtų prisijungti prie jūsų žygio".

Vyresnieji vadai pasitarę, nusprendė duoti jam tokį atsakymą. Kalbėtojas buvo Chirisofas. "Štai ką mes nutarėme", tarė jis, "jei mums bus leista vykti į namus, mes eisime per kraštą, darydami kiek galėdami mažiau žalos, bet jei kas nors mėgintų mus pakeliui stabdyti, mes kovosime kietai ir prasimušim".

Tada Mitridatas pabandė įtikinėti, kad prieš karaliaus valią būtų neįmanoma išeiti sveikiems ir tas išdavė jį, kaip pasiųstą su slaptu tikslu. Jo vyrų tarpe buvo vienas iš Tisaferno šalininkų, kad užtikrintų jo ištikimybę.

Po šito įvykio vyresnieji vadai nusprendė, kad kol jie yra priešo šalyje, karas turėtų būti vedamas be jokių derybų su priešu, kadangi jų pasiuntiniai mėgina pažeisti kareivių ištikimybę. Jiems net pavyko suvedžioti vieną iš dalinių vadų, Nikarchą Arkadietį, kuris nakčia pabėgo su 20 žmonių.

Pavalgę jie persikėlė per Zapato upę ir žygiavo kautynių tvarkoje su krūvio gyvuliais, stovyklos tarnyba ir palydovais keturkampio viduryje. Nepertoliausia nuvykus, vėl pasirodė Mitridatas, lydimas maždaug 200 raitelių ir 400 lankininkų bei svaidytojų. Pastarieji buvo lengvai ginkluoti ir labai greitų kojų.

Vaizduodamas draugingą, Mitridatas artinosi prie graikų; bet, kai tik prisiartino pakankamai arti, jo žmonės, pėsti ir raiti, staiga iššovė strėles ir sviedė akmenis, padarydami kiek nuostolių graikų tarpe. Daugiau nukentėjo graikų užpakalinė sauga, negalėdama priešui atsilyginti, nes Kretos lankininkai nešaudė taip toli, kaip persai, o be to, būdami lengvai ginkluoti, jie slėpėsi keturkampio viduryje. Jiečių svaidytojų pasiekiamas atstumas buvo nepakankamas, kad kliudytų persų svaidytojus.

Tada Ksenofonas nusprendė nuvaryti priešą, kas ir buvo padaryta užpakalinėje saugoje su juo buvusių hoplitų ir peltastų. Tačiau, persekiodami jie nepačiupo nė vieno iš priešų. Taip įvyko, kadangi graikai neturėjo kavalerijos, o jų pėstininkai, priešui turint visus pirmumus ir dėl trumpalaikių lenktynių negalėjo pavyti priešo pėstininkų, kurie pabėgdavo jų neprisileisdami. Aišku buvo, kad negalima buvo persekioti didesnį atstumą, atsiskiriant nuo savos armijos. Vietinių raiteliai ir bėgdami sugebėdavo šaudyti atgal ir sužeisti, o graikai vykdę persekiojimą, turėdavo tą pat atstumą grįžti atgal, visą laiką kovodami. Išdavos buvo tos, kad per visą dieną jie nužygiavo ne daugiau kaip dvi su puse mylias. Tačiau po pietų jie pasiekė kaimus.

Šiuo KARIO numeriu yra baigiami Ksenofono atsiminimai, kurių tik nedidelę dalį sugebėjome patiekti. Ateityje numatome pilnus Dešimties Tūkstančių vyrų nuotykius išleisti atskira knyga.

Eglutė lietuvių parodoje Elizabeth, N. J. V. Mažello nuotr.

SAVANORIŲ KŪRĖJŲ SĄJUNGOS SUKAKTIS

T. KLAUSADAS

Lietuvos kariuomenės kūrėjai savanoriai, 1918—1920 m. atlikę savo garbingas pareigas ir apgynę didesnės Lietuvos dalies laisvę ir nepriklausomybę, 1921 m. baigiantis paliko kariuomenės eiles ir išsiskirstė po visą Lietuvą į civilinį gyvenimą. Išsiskirstė ir dingo tarp krašto gyventojų. Iš pradžių jokios savo organizacijos neturėjo. Reikia kalbėti savanorių kūrėjų vardu kuria nors proga — nėra kas kalbėtų. Palaida minia. Reikia ginti savanorių kūrėjų ekonominius reikalus — nėra kam. O tie jų reikalai buvo apleisti. Vyriausybė pažadėjo žemės ir pašalpos ūkiams įsikurti, bet ne visuose apskrityse savanoriai gauna pirmoje eilėje. Priklauso nuo apskrities pareigūnų simpatijų. Pašalpų gavimas ūkiams kurti taip pat kai kur sunkiai ėjosi. Daugelis savanorių negalėdavo gauti tarnybų valdinėse įstaigose. Įstaigų kai kurie viršininkai bei direktoriai yra atkirtę tarnybos prašantiems savanoriams: "O kas jus prašė savanoriais eiti. Namie neturėjote ko ėsti, tai ir ėjote savanoriais".

Jeigu vyriausybė ir buvo ką nors įstatymu išleidusi savanoriams kūrėjams pagelbėti, tai tos lengvatos įvairių pareigūnų buvo užmirštos. Tokia savanorių kūrėjų būklė ir vertė juos susiorganizuoti ir steigti savo sąjungą, tik deja, kiek vėlai susigriebė organizuotis. Tik 1926 m. pradėjo kurti savo organizaciją. Vadinas, šiemet sueina 30 metų, kai savanoriai kūrėjai susiorganizavo, o kitų metų sausio mėn., kai įkūrė savo sąjungą — **Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų Savanorių Sąjungą.**

1926 m. rugsėjo 5 d. įvyko pirmieji savanorių kūrėjų susirinkimai Kaune ir Šakiuose, ir savanorių drauge su partizanais Joniškėlyje. Tai nebuvo susitarta, bet visai atsitiktinai vieną dieną net trijose vietose. Nutarta organizuotis. Organizacijos tikslas turėjo būti: 1. ekonominiai savanorių kūrėjų reikalai, 2. istoriniai reikalai (rinkti medžiagą apie savanorių kovas), 3. kultūriniai ir tautiniai reikalai. Sąjunga turi būti nepolitinė.

Susidarė organizaciniai komitetai. Kauno ir Šakių komitetai pradėjo bendrai veikti, susivažiuodami Kaune. Pirmas toksai jų posėdis įvyko rugsėjo 9 d. Per spaudą buvo kreiptasi į savanorius, kad savo apskrityse steigtų savanorių organizacinius komitetus. Suvažiavimuose buvo pareikšta, kad savanorių kūrėjų organizacija, greta ekonominių reikalų gynimo, turi būti ir ideologinė — greta kariuomenės ir Šaulių Sąjungos.

1926 m. lapkričio 7 d. Kaune įvyko savanorių kūrėjų organizacinių komitetų atstovų suvažiavimas. Atvyko 41 atstovas iš 14 apskričių. Suvažiavimas įvyko Šaulių Sąjungos salėje. Buvo išrinkta organizacinio komiteto centro valdyba iš 7 narių: plk. ltn. Zubrys — pirmininkas, prof. J. Elisonas ir kpt. J. Kiaunė — vicepirmininkai, ltn. K. Matulevičius — sekretorius, ltn. A. Sliesoraitis — iždininkas, K. Bieliūnas ir J. Pautienius — nariai.

1927 m. sausio 8—9 d. Kaune įvyko pirmasis savanorių kūrėjų kongresas. Iš visos Nepriklausomosios Lietuvos atvyko 107 atstovai. Priimti sąjungos įstatai, išrinkta sąjungos centro valdyba ir pareikšti savanorių reikalavimai vyriausybei. Vasarą — birželio mėn. tie savanorių reikalavimai buvo sudoroti į savanorių kūrėjų lengvatų įstatymo projektą ir vėl pateikti vyriausybei. Daugelį tų reikalavimų vyriausybė priėmė.

Pirmoji sąjungos centro valdyba buvo išrinkta iš šių asmenų: plk. J. Čaplikas — pirmininkas, ltn. K. Matulevičius — vicepirmininkas, A. Endziulaitis — vicepirm., ltn. A. Sliesoraitis — iždininkas, ltn. K. Germanas — sekretorius, A. Kažukauskas — sekretorius ir nariai: J. Kiaunė, M. Gaidelis, V. Čėpla, A. Pranculis, J. Pautienius, A. Čėsna, J. Matulionis, K. Savickas ir V. Kurkauskas.

Sąjunga faktiškai pradėjo veikti 1927 m. vasario 10 d. Pirmiausia pradėjo rūpintis apleistais savanorių kūrėjų ekonominiais reikalais. Pavyko daugeliui savanorių gauti tarnybas. Pagerėjo žemės ir pašalpos ūkiams įsikurti gavimas.

Sąjunga buvo subūrusi į savo eiles apie 6,000 savanorių kūrėjų. Skyriai buvo kiekviename apskrities mieste. Be ekonominių reikalų, sąjunga pradėjo ugdyti savanoriškas tradicijas, visur savanorius atstovavo, dalyvavo įvairiose valstybinėse ir tautinėse šventėse — iškilmėse, buvo paruošta savanorių uniforma, turėjo savo metinę šventę — gegužės 11 d. (1919 m. gegužės 11 d. įvyko pirmoji iškilminga Lietuvos kariuomenės priesaika. Ta diena ir buvo paimta šventės pagrindan). Taip pat buvo išleidusi ir tris leidinius: "Savanoris 1918—1920." (stambi knyga), "Savanoris Kūrėjas" ir "Savanoriai kūrėjai" (vienkartiniai leidinėliai).

Sąjungai priklausė įvairių politinių pažiūrų savanoriai. Iš pradžių tos pažiūros pasireiškė sąjungos gyvenime ir ėjo kova, bet vėliau išnyko, ėjo sklandus vieningas darbas. Kasmetiniai suvažiavimai, dalyvavimai įvairiose iškilmėse į savanorių kūrėjų eiles vėl buvo grąžinę 1918—1920 m. dvasią.

1940 m. birželio mėn. užplūdę Lietuvą raudonieji okupantai panaikino ir Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų Savanorių Sąjungą.

Buvusiam Šaulių Sąjungos štabo viršininkui gen. št. plk. ltn.

PETRUI ŽUKUI

mirus, gilią užuojautą jo dukrai Ritai Žukaitei ir artimiesiems reiškia

Čikagos Šaulių Klubo V-ba ir nariai

Redaguoja Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje Laikin. Centro Vald. Darbo Prezidiumas.

ŠAULIAI IR TAUTINIS AUKLĖJIMAS TREMTYJE*

VACLOVAS ČIŽIŪNAS

Dabarties lietuvių karta — tai grandis tautos garbingos praeities ir laimingos ir šviesios ateities tarpe. Praeitis jau buvo ir niekas jau nebeišbrauks jos nuopelnų prieš Dievą ir pasaulį, bet ateities dar nebuvo ir jos likimas priklauso dabarties grandies ištvarai.

(Vladas Putvinskis-Putvys)

Visi trokštame Tėvynės išlaisvinimo ir tautos gyvybės išlaikymo, bet dėl to kovojančios mūsų gretos tremtyje nėra gausios. Jos neapima visos lietuviškosios išeivijos, tiek senosios, tiek ir naujosios, neįstengia suaktyvinti jos masių pastoviam, organizuotam kovingumui. Apatija viešam bendruomeniniam darbui, tenkinimasis asmeninės gerovės reikalais ir menkas dėmesys savojo jaunimo lietuvybei gerokai silpnina mūsų organizuotos kovos efektyvumą, ir, kas dar skaudžiau, žlugdo mūsų tautos individualybę. Pastarasis reiškinys šiandien yra bene pats opiausias ir pavojingiausias mūsų tautos gyvybės fronte.

Opiausias jis yra dėl to, kad be gyvos ir budrios tautinės sąmonės nei mes, nei juo labiau ateinančios po mūsų kartos nesugebės išsaugoti mūsų tautinės kultūros vertybių, nekalbant jau apie tų vertybių kūrimą ir gausinimą. Pavojingiausiu gi jis laikytinas todėl, kad apie jį mes tik spaudoje pasisakome ir pasiskaitome, tik iškilmingų minėjimų ir sąskrydžių progomis viešai tepakalbame, bet savoje kasdienybėje ne visi rimtai jį vertiname, ne visi pakankamai rūpinamės **pastoviai** ir **planingai** kovoti su nutautimo pavojais mūsų vaikams, ne visi norime ir sugebame perteikti jiems meilę ir pagarbą tėvų kalbai, papročiams, ir, apskritai, visoms kitoms tautinės kultūros vertybėms.

Štai ta opi ir svarbi šauliško veikimo sritis, į kurią mes, atkurtosios Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje nariai ir narės, turime kreipti ypatingą dėmesį, stipriai sukauptą dvasinę energiją, visas turimas žinias ir gyvenimišką patirtį.

Šaulių pareigos tautinio auklėjimo srityje suvestinos į šiuos pagrindinius dėsnius:

Kiekvienas šaulys ir šaulė:

1. Rūpinasi tautinės esmės ir formos išlaikymu ir ugdymu savyje;

2. Veikliai ir tinkamai auklėja savo šeimos jaunąją kartą tautinėje dvasioje;

3. Uoliai padeda kitiems **organizuotu būdu** auklėti jaunąją lietuvių kartą bei vykdyti kitus gyvybinius tautos uždavinius.

Verta aptarti tuos dėsnius kiek plačiau.

1) Rūpinimasis savo asmens tautiškumo išlaikymu yra pats lengviausias iš visų augščiau paminėtų uždavinių. Šaulys išeivijoje patsai savo asmeniu liudija savo sąmoningą tautiškumą, nes kas gi būtų atvedęs jį į šaulių eiles, jei ne jo paties budri tautinė sąmonė ir tautinės pareigos jausmas? Tačiau ir asmeninis tautinis sąmoningumas gali ir turi būti palaipsniui tobulinamas. Sąmoningas lietuvis negali sau leisti dvasinių "atoslūgių": užteršti gimtosios kalbos mokėjimą svetimybių piktžolėmis (kitų kalbų tartimi ir žodžiais, sakinio iškraipymais svetimos kalbos įtakoje ir pan.), užmiršti savo tautos istoriją, nesistengti jos reikiamai pramokti ir įvertinti, nusigręžti nuo liaudies išlaikytų ar istorijos nužymėtų lietuvių tautos tradicijų, nuo savojo meno ir literatūros kūrybos žiedų, nuo savito lietuviško bendruomeninio gyvenimo, nuo to, kas riša ir jungia visus lietuvius į vieną tautinę šeimą; žodžiu — palengva nutolti nuo savo tautinės bendruomenės, tapti jai svetimu ir... nelaimingu nutaustančiu atskilėliu — nepritapėliu tariamai pasisavintoje svetimoje kultūroje. Nuo vienų ar kitų, čia minėtų ar neminėtų nuklydimų tėra viena pagrindinė apsaugos priemonė: **budri ir veikli lietuvio tautinė sąmonė, jieškanti ir randanti kelius ir būdus išsilaikyti net pačiose nepalankiausiose sąlygose.**

2) Tautiškumas yra žmogaus dvasinio turinio, dar labiau — reiškimosi formos **tradicija** plačiausia prasme. Tradicijos esmė — jos **tęstinumas,** nematomu dvasiniu siūlu jungiąs praeitį su dabartimi ir ateitimi, mirusias tautos kartas su gyvenančiomis ir su būsimomis ateityje. Tradicijai nutrūkus, nutrūksta ir tas gyvas dvasinis ryšys, palaikąs tautinę gyvybę paski-

* RED. PASTABA: Spausdinamas straipsnis yra LŠST LCV Auklėjimo ir Kultūros Darbų Skyriaus Viršininko šaulio Vaclovo Čižiūno **š. m. lapkričio 1 d. Bendraraščio LŠST Nariams ir Narėms santrauka.** Čia išleistos vietos, kurios taikomos vien tik uždaram šaulių rateliui, arba negali būti spausdinamos Tėvynėje likusiųjų saugumo sumetimais.

"TREMTIES TRIMITO" PASIKALBĖJIMAS SU "KARIO" REDAKTORIUM

Jau ištisus metus "TREMTIES TRIMITAS" pasirodo "KARIO" puslapiuose. Per tą laiką, jį tvarkantiems šauliams teko labai glaudžiai ir nuoširdžiai bendradarbiauti su "KARIO" Redakcija ir Administracija. Visiems, vienu ar kitu būdu "TREMTIES TRIMITO" reikalais turėjusiems kontaktą su tais žmonėmis, kurių rankose "KARYS" išvysta dienos šviesą ir iškeliauja pas savo skaitytojus, jau pačioje pradžioje krito dėmesin jų idealizmas ir pasiaukojimas Tėvynės reikalams. Didelė dauguma šaulių, kas mėnesį gaudami puošnų, naują "KARIO" numerį, vargiai teįsivaizduoja, kiek pastangų, darbo ir savęs išsižadėjimo pareikalauja kiekvieno numerio paruošimas, sutvarkymas, išspausdinimas, išsiuntinėjimas. Norėdamas į tai atkreipti visų savo skaitytojų dėmesį ir juos arčiau supažindinti su "KARIO" leidimo ir platinimo klausimais, "TREMTIES TRIMITAS" patiekė žemiau sekančius klausimus "KARIO" Redaktoriui p. **Z. Raulinaičiui.** "TREMTIES TRIMITAS" nuoširdžiai tikisi, kad į "KARIO" Redakcijos, Administracijos ir visų bendradarbių pastangas šauliai ir šaulės atsakys didesniu prenumeratų skaičiumi artėjančiais 1957 metais!

1. — Kiek prenumeratorių šiuo metu turi KARYS?

— KARIO prenumeratorių skaičius, nors pamažu, bet nuolatos auga, jis kinta beveik kasdien. Šiuo metu KARIO yra spausdinama 1600 egz. ir visi išplatinami.

2. — Kiek prenumeratų reikėtų dar surinkti, kad KARYS stipriai atsistotų ant kojų finansiškai?

Z. Raulinaitis kalba Ramovės atstovų suvažiavime Čikagoje.
J. Karaliaus nuotr.

— Kiekvienas laikraštis, tuo pačiu ir KARYS, kuo daugiau skaitytojų turi, kuo daugiau egzempliorių parduoda, tuo stipriau stovi finansiniu atžvilgiu, tuo sparčiau gali tobulėti ir darytis įdomesnis ir vertingesnis. Kilti augštyn ribos nėra.

Tačiau yra kita riba, kai pritrūksta pinigų apmokėti pagrindines leidimo išlaidas, kai žurnalas neišsilaiko savo pasiektoje augštumoje. Tada tenka siau-

---

ruose tautos nariuose. Pagrindinė milijoninio kultūriškai išprususio ir subrendusio etninio kolektyvo — **tautos** ląstelė yra **šeima.** Jai tad ir tenka tas didysis tautinės tradicijos išsaugojimo ir perdavimo būsimosioms kartoms uždavinys. Jis yra toks svarbus ir sudėtingas, kad trumpame straipsnyje neįmanoma net jo pagrindų išdėstyti. Smulkiau ir plačiau šiuo klausimu esu pasisakęs knygoje "TAUTINIS AUKLĖJIMAS ŠEIMOJE" (šią V. Čižiūno parašytą knygą 1953 m. Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto Lietuvybės Išlaikymo Tarnyba išleido kaip tautinio auklėjimo vadovą lietuviškajai šeimai išeivijoje. Red.).

3) Aptariant trečią šauliškų pareigų dėsnį tautinio auklėjimo srityje, tenka iškelti ir pabrėžti **tradicinės lietuviškos talkos, kartu ir kolektyvinio, organizuoto darbo principą. Šaulio dalyvavimą visur ten, kur tautinei gyvybei grėsia pavojus, kur organizuojamos, telkiamos jėgos tam pavojui atremti, laikome būtina pagrindine šauliška pareiga.**

Šaulys, be savo šeimos, jei ją turi, rūpinasi ir kitų šeimų tautinės tradicijos išlaikymu; jei jos dar nėra sukūręs,-usi, kaip mokėdamas eina į talką visur ten, kur reikalinga organizuota pagalba lietuviškosioms šeimoms; ir vieni ir kiti remia lietuvybės išlaikymo pastangas savo žiniomis, gabumais, laiku ir pinigais, talkininkauja mokyklose ir kursuose, pramogose, iškilmėse, stovyklose ir iškylose; aplamai, visur ten, kur paskiras žmogus, paskira šeima, juo labiau patys vaikai ir jaunuoliai neįstengia nugalėti visų organizacinių sunkumų ir kūrybinių uždavinių.

Nemažesnės reikšmės už čia jau aptartąsias šauliškos veiklos formas turi ir vaikų bei jaunimo spaudos rėmimas. Kad vaikų žurnalėliai "Eglutė" ir "Tėviškėlė" lankytų visas lietuvių šeimas, kuriose esama atitinkamo amžiaus skaitytojų, turi rūpintis tėvai, o kartu su jais ir visa organizuota lietuviškoji visuomenė. Čia šauliams labai graži veiklos dirva.

Dar kartą grįžtant prie jau minėto tradicinio lietuviškosios talkos ir **organizuoto darbo** principo, reikia neužmiršti, kad jis remiasi sena gyvenimo tiesa: "KUR DU STOS — VISADOS DAUGIAU PADARYS" (A. Jakštas). Šaulys turi giliai įsisąmoninti, kad tautos darbo bare ko nors tikrai svarbaus ir teigiamo tebus atsiekta bendromis jėgomis, bendromis pastangomis, bendroje brolių ir sesių sutartinėje. Iš to išeinant, organizacinis solidarumas kiekvienam šauliui yra ne vien Šaulių Sąjungos, bet **visos tautos** uždėtoji pareiga.

Paskutiniųjų dienų įvykiai už geležinės uždangos — ypač Vengrijoje — mus visus giliai sujaudino ir paveikė. Visiems kyla klausimas: Nejaugi laisvės valanda jau čia pat? Kokį atsakymą ateitis į šį klausimą beatneštų, mūsų laikysena privalo būti ta pati: atkakli kova už tautos gyvybę ir laisvę visomis galimomis priemonėmis, su tvirtu įsitikinimu, kad mūsų teigiamos pastangos laisvės rytmetį vis priartina.

Kai ateis ilgai lauktas momentas šaulių gretoms su džiaugsmo ir laimės šypsena pasukti Tėvynės link, dabartinius mūsų darbo metodus pakeis kiti. Bet ir tada, kaip ir dabar, mūsų šauliškajam ir lietuviškajam keliui rodys kryptį tos pačios V. Putvio įsmeigtos gairės:

"Raginkim kits kitą, padėkim viens kitam, palaikykim tautos pasitikėjimą ir savo jėgomis ir gerais siekimais... Tevedie mus lietuvių tautos žvaigždės idėja pro šalį politinės partinės kovos. Žiūrėkime į tolimą ateitį ir ženkime jon drausmėje ir vienybėje."

rinti žurnalo apimtį, taupyti iliustracinę medžiagą ir visaip kitaip taupyti, susinti patį leidinį.

KARYS, kaip ir dauguma mūsų lietuviškų laikraščių, turėdamas mažą tiražą, stovi labai arti tos pavojingosios — žemosios ribos. Mažas sutrikimas ir gali tekti trauktis, menkėti — virsti skurdžium.

Mūsų troškimas yra ne tik kuo toliau atsiplėšti nuo to pavojaus, bet skaitytojų ir rėmėjų pagalba sutelkti reikalingas lėšas žurnalo didinimui, gražinimui ir turinio gerinimui. Jei kiekvienas KARIO bičiulis, baigdamas šiuos metus, surastų bent po vieną naują skaitytoją 1957 metams, mes galėtume pasakyti, jog finansiškai stovime stipriai.

3. — Kokios pagalbos laukiate iš šaulių KARIO platinimo darbe?

— Nė vieno šaulio be savo laikraščio! Karių ir šaulių siekimai ir reikalai buvo toki artimi Nepriklausomoje Lietuvoje, o tremtyje jie yra tie patys. Todėl TREMTIES TRIMITO ir KARIO sujungimas yra ne tik normalus ir sveikas reiškinys, bet yra net pavyzdys kitoms lietuviškoms organizacijoms. Kur tik galime junkime. Tik sutelktomis jėgomis galima smogti smūgį. Tai karo meno dėsnis. Vokiečių tankų karo žinovas gen. Guderianas visą laiką mokė: "Klotzen nicht klekern". Tik, deja, jo pamokų klausė ne vokiečiai, o sąjungininkai...

Būdama mėgiama visuomeninė organizacija Šaulių Sąjunga KARIO platinime galėtų atlikti milžinišką darbą. Specialūs KARIO atstovai šaulių vienetuose ar didžiuosiuose miestuose, organizuotų šaulių talkinami, sueidami tiesioginiai su plačia visuomene, be vargo galėtų paskleisti KARĮ ir kartu savo idėjas masiškai.

4. — Kiek darbo valandų įdedama į vieno KARIO numerio išleidimą? Gal galėtumėt papasakoti kur ir kaip KARYS išvysta dienos šviesą?

— Duoti tikslų atsakymą į šį klausimą beveik neįmanoma. Visi KARIO redakcijos ir administracijos bendradarbiai pragyvena iš tiesioginio savo darbo, o žurnalo reikalams skiria tik savo laisvalaikį. Kitaip sakant, "gadina savo šeimai vakarus ir savaitgalius".

Kadangi KARYS yra periodinis leidinys, negali stabtelėti ar vėluoti, tai visiems dirbantiems nesunku suprasti ką reiškia nuolatos, reguliariai, nežiūrinti nuovargio ar blogo ūpo, net nesveikuojant atlikti visą eilę darbų, kartais labai nemielų ir varginančių, kad pagaliau išleisti į pasaulį vis naują ir naują žurnalo numerį.

Taip dirbdami mano bendradarbiai ir aš pats niekados valandų neskaičiuojame ir, atrodo, negalėtume jų tiksliai suskaičiuoti. Raštus KARIUI renka iš bendradarbių ir patys rašo redakcijos kolektyvo nariai, kiekvienas savo skyriui, sričiai ar specialiam reikalui. Rankraščiai perduodami redaktoriui, kuris galutinai juos tikrina, dažnai trumpina, jei reikia gražina papildyti ar pataisyti. Čia naudojamasi lietuvių kalbos žinovo p. K. Kepalo, arba lietuviškos karinės enciklopedijos — p. S. Butkaus, ar pagaliau poeto p. V. Joniko pagalba. Baigiant tenka sėsti prie rašomosios mašinėlės (pačiam redaktoriui! Įsivaizduojate?) ir perrašyti ranka rašytus raštus. Tik labai aiškūs rankraščiai ir mašinraščio kopijos eina tiesiai spaustuvėn, kur rinkėjai renka raštą linotipu švine.

Kai kurie autoriai savo raštus aprūpina ir iliustracijomis, bet dažniausiai jų tenka pačiam redaktoriui susirasti. Čia jam gelbsti skaitytojai, kurie kartais atsiunčia labai vertingų nuotraukų. Bet ir jų paprastai nepakanka, tada redaktoriui tenka vykti į New Yorko Public Library, kur besiknisant dulkėtose senose knygose, paveikslų galerijose ir kituose turtinguose bibliotekos skyriuose, jieškoma reikalinga medžiaga.

Spaustuvei surinkus rankraščius, redaktoriui tenka galutinai suformuoti naują KARIO numerį Tenka praleisti keletą ilgų vakarų, kol KARYS "sulaužomas". Taip vadinama puslapių, straipsnių ir iliustracijų išdėstymo ir galutino naujo numerio suformavimo darbas prieš atiduodant jį spausdinimo mašinai.

Nemažesnis darbas dirbamas ir administracijos skyriuje. Administratorius p. L. Bileris veda kasos knygas, kartoteką, atsiskaitymą ir visą susirašinėjimą su prenumeratoriais ir platintojais. Jo tvarkingo administravimo dėka KARIO atskaitomybė dar niekada nėra stovėjusi tokiame augštame lygyje kaip dabar. Tas, be abejo, pasiekta jo kieto ir sąžiningo žemaitiško būdo dėka. Atskaitomybėje toks būdas yra didelė vertybė.

Nors redaktorius ir šimtus puslapių rankraščių per savo rankas perleidžia ir administratorius padaro tūkstančius įrašų atskaitomybės dokumentuose, tačiau, jau atspausdintas Tėvų Pranciškonų spaustuvėje KARYS negalėtų pasiekti savo skaitytojų jei dar vienas darbštus bendradarbis neparengtų išsiuntinėjimo — ekspedicijos reikalų. Tai p. J. Liaukaus darbo sritis, jis kartu ir skyriaus redaktorius (jis ir buvęs raitelis, todėl KARYJE blogo straipsnio apie arklius, turbūt, nepasitaikys). Tūkstančiai vokų turi būti adresuojami, skirstomi, šaukiama ramovėnų talka ir dar "šiltas" KARYS dedamas į vokus, kraunamas į maišus ir, kartu su atitinkamais dokumentais, įteikiamas paštui, kad išsiuntinėtų skaitytojams, kurie, žinoma, vienas kitą klausinėja: "Ar jau gavai KARĮ, aš dar ne? O tas paštas!..."

MŪSŲ ŠEIMOJE

● Š. m. spalio 7 d. įvykusiame Montrealio Šaulių Klubo steigiamajam iniciatorių susirinkime išrinkta sekančio sąstato Laikinoji Klubo Valdyba: šaulys Stasys Barauskas — pirmininkas, šaulys Juozas Šiaučiulis — sekretorius; šaulys Pranas Juodkojis — kasininkas. Klubo pirmininko adresas: 7440 22 Ave., Ville St. Michel, Montreal, P. Q., Canada.

● Š. m. spalio 21 d. Wisconsine Šaulių Klubas šventė vienerių metų sukaktį nuo savo įsisteigimo. Veiklos balansas per tuos metus: du parengimai, trys šaudymo pratimai, du visuotiniai narių susirinkimai, 7 valdybos posėdžiai ir susipažinimui keletas šeimyniškų pobūvių. Klubui šiuo metu priklauso 45 nariai: 36 šauliai ir 9 šaulės.

● Klubo sukakties iškilmingo minėjimo Racine, Wis. metu buvo pašventinta ir įteikta Klubo vėliava, pagaminta Čikagoje pagal atsivežtosios iš Lietuvos šaulių vėliavos pavyzdį. Vėliavos fundatoriai — šauliai K. Žilėnas, J. Virbickas ir I. Tiltonienė. Vėliavą Klubui įteikė iš Chicagos į iškilmes atvykęs LŠST LCV narys šaulys adv. Rapolas Skipitis, perduodamas Klubo nariams Šaulių S-gos vadovybės sveikinimus ir linkėjimus.

PIRMOJI NAUJAI SUKURTA ŠAULIŠKA ŠEIMA

Čikagos Šaulių Klubo Meno Kuopelės nariai **šaulė Ona Brinaitė** ir **šaulys Stasys Donaitis** š. m. rugsėjo 22 d. sukūrė šaulišką šeimą, tur būt, pačią pirmąją po LŠST atgaivinimo tremtyje. Šv. Kryžiaus Bažnyčioje jaunuosius sutuokė taip pat Čikagos Šaulių Klubo narys ir ilgametis šaulys **kun. Sugintas.**

Jaunavedė šaulė Ona yra gera vaidintoja ir tautinių šokių šokėja, o šaulys Stasys — nuolatinis Meno Kuopelės akordeonistas. Be to, abu jaunavedžiai yra ir kitokiais būdais pasižymėję kaip uolūs ir darbštūs šauliai Meno Kuopelėje.

Vestuvių puota įvyko jaunavedės Onos tėvelių Brinaičių svetainėje. Dalyvavo apie 150 svečių. Jų tarpe matėsi ir nemažai šaulių, ypač Meno Kuopelės narių. Vaišių metu jaunuosius sveikino Čikagos Šaulių Klubo Valdybos vicepirmininkas šaulys kpt. V. Abramikas, Meno Kuopelės Vadovas šaulys Vl. Išganaitis ir šaulys kun. Sugintas. Visi kalbėtojai linkėjo jauniesiems tyro, skaidraus, laimingo gyvenimo ir neišsenkančios Tėvynės meilės. Po to, Klubo Valdybos vardu š. V. Abramikas jauniesiems įteikė ką tik išėjusią Dr. V. Sruogienės "Lietuvos Istoriją", š. Vl. Išganaitis Meno Kuopelės vardu įteikė didelį odinį albumą su Vytimi, o tautinių šokių grupės vadovė š. Nijolė Šapalaitė su Kuopelės reikalų vedėju š. K. Ulevičium — tris tautiškus takelius.

Jaunavedžiams O. Brinaitei ir S. Donaičiui įteikia dovanas: iš deš. V. Abramikas, V. Išganaitis, N. Šapalaitė ir K. Ulevičius.

Vaišių metu skambėjo tik lietuviškos dainos. Labai gerą įspūdį padarė pamergės, negerdamos nei stikliuko svaigiųjų gėrimų. Atrodo, tas paveikė ir vyrus, nes per visą vestuvių laiką neteko pastebėti nei pavargusių, nei triukšmaujančių. Visi skirstėsi su tikrai lietuviška ir šauliška nuotaika širdyje.

V. Abr.

POETAS KARIO PAREIGOSE

1919 m. pradžioje Kaunas atrodė lietuviui svetimas. Dar tebešeimininkavo demoralizuotos vokiečių kariuomenės likučiai, kurių eilėse buvo nemaža vadinamų vokiečių spartakų (komunistų). Be vokiečių valdžios, buvo pasiskelbusi ir vietos bolševikų valdžia, kuri pradėjo savo veikimą, grasino iš Vilniaus atsikėlusiai Lietuvos valdžiai ir mūsų savanoriams. Bolševikų suagituotos miesto padugnės, ypač jaunuoliai, akmenimis apmėtydavo mūsų savanorių pirmąsias sargybas. Naktimis būdavo pavojinga mieste pasirodyti, nes buvo nemaža plėšikų. Miesto iškabos, gatvių pavadinimai nelietuviški. Tokioje būklėje teko pradėti kurtis Kaune Lietuvos vyriausybei. Kad būtų saugiau, reikėjo Kaunui tvarkyti griežtos lietuviškos rankos.

Tokia ranka buvo rastas kapitonas Juozas Mikuckis, poetas, visai nepoetiškoms pareigoms pašauktas. Jis 1919 m. sausio 6 d. buvo paskirtas pirmuoju Kauno karo komendantu. Kpt. Mikuckis vyriausybės vilčių neapvylė. Jis buvo kietas su vietos padugnėmis ir Lietuvos laisvės priešais, veikusiais Kauno mieste ir apskrityje, taip pat buvo kietas ir su Kaune šeiminikavusiais vokiečiais.

Buvo sudaryti Kauno komendantūros kariniai daliniai. Jie jau buvo panašūs į kokį nors pulką, bet ne komendantūrą. Kauno komendantūros daliniai davė pradžią 1 gusarų D.L.K.E. Jonušo Radvilos pulkui, 5 pėst. D.L.K. Kęstučio pulkui ir 7 pėst. Žemaičių Kunigaikščio Butegeidžio pulkui. Be to, prie Kauno karo komendantūros buvo sudarytas savanorių registracijos biuras (vėliau pavadinta etapo komendantūra). Per minimą įstaigą 1919 m. įsiregistravo 5435 savanoriai ir 1920 m. 505 savanoriai ir jie buvo pasiųsti į įvairias mūsų kariuomenės dalis.

Kauno komendantūrai ir tuo būdu jos komendantui teko tuo laiku atlikti daug svarbių žygių, kad Lietuvos vyriausybės galėtų sėkmingai dirbti valstybės kūrimo darbą. Komendantas kpt. J. Mikuckis sudraudė mieste ir apskrityje komunistinį ir kitokį tamsų gaivalą, įsakė miesto krautuvėms savo iškabose padėti lietuviškus užrašus (iki šiol buvo įvairiomis kalbomis, tik jau nelietuviškai), iš miesto valdybos pareikalavo gatvėms duoti lietuviškus vardus, ir tai buvo padaryta.

Nors Kaune veikė ir vokiečių karo komendantūra, bet gyventojai kreipdavosi į lietuvių komendantūrą. Per dieną pereidavo net po 3000—4000 žmonių įvairiausiais reikalais. Žinoma, tai buvo tik pirmaisiais mėnesiais, kol gyvenimas įėjo į normalias vėžes.

Komendantui kpt. J. Mikuckiui tekdavo griežtai sudrausti ir vokiečius. Pamenu vieną žygį, kuriame ir man teko dalyvauti. Šalia lietuvių savanorių registracijos biuro gyveno vokiečių kareiviai. Nuolat kildavo su jais nesusipratimų. Kartą ėmė ir užsispyrė neileisti lietuvių į augščiau minėtą biurą. Išstatė kulkosvaidžius, ir tiek! Komendantas pasikvietė lietuvių pėstininkų kuopą ir kulkosvaidininkų. Mūsų kariai išsirikiavo prieš vokiečius, o kpt. J. Mikuckis pareikalavo vokiečių išsikraustyti iš to namo (Kęstučio gatvėje 55 nr.). Vokiečiai išsikraustė.

Kpt. J. Mikuckis buvo Kauno karo komendantu iki 1920 m. rugpjūčio 22 d.

Nors trumpai paminėjome kpt. J. Mikuckio veiklą Kauno karo komendantūroje jo sukakties proga. Šiemet jam sukako 65 metai amžiaus. Gimė 1891 m. rugsėjo 20 d. Zauniškiuose, Vilkijos val., Kauno aps. Gimnaziją baigė Kaune, o karo mokyklą 1916 m. Petrapilyje. 1917 — 1918 m. rusų kariuomenėje organizavo lietuvių dragūnų divizioną. Grįžęs į Lietuvą, 1918 m.

KARIAI ir JAUNIMAS

KALĖDŲ DŽIAUGSMAS

ROMAS KEZYS

Kūčių naktį žmonija prisipildo džiaugsmu, kai visas krikščioniškas pasaulis švenčia Tautų Karaliaus gimimo dieną. Daugeliui žmonių šis Karalius yra vienintėlis vilties ir stiprybės šaltinis, daug kam gyvenimo tikslas yra sekti Jo pėdomis, kitiems gi Jo pagalba yra esminė, siekiant laisvės asmenims, valstybėms ir ištisiems kontinentams. Pastarųjų tarpe esame ir mes, lietuviai.

Tiesa, kad tankais ir paraku paremta idėja gali toli eiti. Tačiau nesugriaujama tiesa yra ir tai, kad vien jėgos globojami šūkiai greitai išsisklaido, palikdami vien skaudžias vagas žmonijos veide. Istorija tai patvirtina.

Mes kaip tik gyvename tokiame laikotarpyje, kuomet rusiškasis čebatas, paremtas barbarizmu, sėkmingai griauja tautų kultūros pastatus. Žmoniškumo idėjos, kurios klabena raudonojo grobuonio sąžinę per Jungtines Tautas ir kitomis priemonėmis ,nepaveikia šio milžino ,nes jis pripažįsta tik smurto, bet ne idėjos jėgą.

Tačiau netikėtina, kad istorija staiga nusilenktų prieš kardo jėgą, gi žmoniškumo idėjos būtų pasmerktos žūti. Naujai atgimęs Karalius neleis savo krauju atpirktos žmonijos paaukoti barbarų garbei. Tik mes turime su Juo vieningai stoti į kovą prieš bendrą priešą — giliai tikėkime Jo idėjų kilnumu, Jo galinga ir teisinga ranka, ir prašykime Jo pagalbos.

Nenusiminkime, kad negalime durtuvais pergalėti savo priešo. Mūsų kovos idealas — laisvo apsisprendimo teisė — yra kilnus. Apsišarvuokime juo, ir tikėkime, kad, kaip praeityje, taip ir ateityje, žmoniškumas pergalės barbariškumą, ir tuomet visa žmonija galės pasipuošt tyru Kalėdų džiaugsmu.

SEKMADIENIS SEOULE

A. J.

Šiandien sekmadienio rytas. Nors dienomis oras yra gerokai šiltas, bet naktimis, o ypatingai rytais, jaučiasi ateinanti žiema. Neapšildytuose "quonsetuose" (skardiniai barakai pusstatinės pavidalo) mes tą gerai žinome ir miegame gerai apsikloję.

Sekmadienio rytais pusryčiai būna vėlokai. Valgyklą atidaro septintą val., už tai mes gauname ilgiau pamiegoti. Apsiprausę šaltame vandenyje, kurį šalmuose atsinešame iš bakų. Kartais dėl vandens stokos turime likti nesiprausę.

Kaip paprastai pusryčiams gauname kiaušinienę, kurią virėjams yra greičiausia paruošti. Pavalgę pusryčius, išvykstame į Seoulą.

Važiuoti tenka kariškais sunkvežimiais. Korėjoj susisiekimas yra vienas iš prasčiausių pasaulyje. Lyjant keliai yra dumblėti, o gražiame ore vienos dulkės. Šiandien yra viena iš gražesnių rudens dienų, todėl keliai yra paskendę dulkėse. Pakelyje pralenkiam korėjiečių autobusus ir sunkvežimius, pergrūstus keleiviais. Taip pat pralenkiame traukinį, kuris susideda iš vieno keleivinio ir gal dešimt prekinių vagonų. Visi vagonai yra lygiai prigrūsti keleivių. Kai kurie keleiviai, ypatingai korėjiečių jaunimas, sulipę ant traukinio stogų. Traukinys, vietomis nepajėgdamas užkopti į statesnį kalną, turi grįžti, kad įsibėgėtų.

Artėjant prie Seoulo, privažiavome korėjiečių kapines, kurios tę-

Chang Duk rūmų vartai statyti 1404 m.

pabaigoje stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę. Be Kauno karo komendanto, dar ėjo šias pareigas: 1920 — 1922 m. 4 pėst. divizijos štabo viršininko, 1922 — 1924 m. pasienio milicijos vado ir pasienio policijos mokyklos viršininko. Vėliau Kauno aps. policijos vadas.

Eilėraščius pradėjo spausdinti 1907 m. Be įvairiuose laikraščiuose išspausdintų jo eilėraščių, yra išleisti šie jo eilėraščių rinkiniai: "Pirmosios dainos" (1910 m.), "Aušt ant" (dvi laidos — 1912 ir 1914 m.), "Aušros rasos" (1920 m.), "Vakaro kaukės" (1924 m.), "Laukuose" (1926 m.), "Dienų grandys" (1932 m.) ir "Svetimose viršūnėse" (1946 m.). Minimas poetas — karys yra ir "Kario" bendradarbis.

Linkime Sukaktuvininkui dar ilgus, ilgus metus gyventi ir dirbti. **J. Striaupis**

Korėjos imperatoriaus sostas

siasi kelias mylias. Korėjiečio kapas skiriasi nuo mums žinomo kapo, jis yra apvalaus pavidalo. Einant sargybą Inčono apylinkėse, porą kartų teko matyti korėjiečių laidotuves. Kaimiečiai laidoja savo mirusius jų lauko augščiausioje vietoje, kad ir po mirties velionis galėtų saugoti savo buvusį žemės sklypą. Miestiečiai laidoja netoli miesto, pakalnėje. Kuo garbingesnis yra miręs, tuo augščiau jį laidoja. Duobė būna iškasama apvali, maždaug šešių pėdų gilumo ir laidojamasis pasodinamas sukryžiuotomis kojomis. Kapas supilamas apvalus, o vėliau dar apsodinamas žolėmis. Turtingesnieji pastato stulpelį su rytietišku užrašu.

Pagaliau įvažiavome į Seoulą. Sunkvežimiai sustojo trijose vietose: 8/A stovykloje, geležinkelio stotyje ir U.S.O. klube. Mes išlipome U.S.O. klube. Klubas yra įrengtas dideliame "quonsete". Pagrindinėje salėje yra kafeterija ir P.X. Toliau yra skaitykla, kur kariai skaito laikraščius, žurnalus, o daugiausia rašo laiškus. Ten pat yra kirpykla ir dušai su karštu vandeniu.

Apsiprausus ir užkandus, nutarėme susipažinti su miestu. Prie klubo vartų mus sutiko būriai vaikų, kurie pragyvena valydami batus. Toliau einant, sutikome žmones, kurie mums siūlė pirktis viską, nuo adatos iki namo su visais gyventojais. Šie žmonės yra žinomi geriausi vagys pasaulyje. Jie sugeba nuimti laikradžius ir žiedus nuo rankų ir pavogti foto aparatą befotografuojant.

Bendrai imant, Seoulo gatvės man priminė Maxwell gatvę Čikagoje. Čia galima visko gauti, bet kainos yra nepaprastai augštos. Daugumoje namai yra moliniai su šiaudiniais stogais, arba lentiniai su skardiniais. Mūriniai pastatai tai daugiausia valstybinės įstaigos, viešbučiai, arba turtingesniųjų namai.

Sugrįžę į U.S.O., sužinojome, kad už pusvalandžio išeina ekskursija į Chang Duk rūmus. Mes ta proga irgi pasinaudojom. Mus palydėjo U.S.O. dirbantis korėjietis, kuris paaiškino apie miestą ir jo dalis, bei supažindino su valstybiniais pastatais.

Chang Duk rūmai buvo pastatyti 1404 metais. Korėjos imperatoriui kariaujant su Japonija, jie buvo visai sudegę, bet neužilgo buvo vėl atstatyti.

Rūmuose aplankėme visus kambarius ir sales. Įdomiausias buvo sosto kambarys. Be rūmų aplankėme imperatoriaus sodą ir jo mėgiamiausias vietas. Mr. Kim mums paaiškino, kad Korėjos imperatoriai šiuose rūmuose gyveno iki 1926 metų.

Aplankę rūmus, grįžome atgal į U.S.O., iš kur, vakarui atėjus, išvažiavome atgal į kalnus.

1956 m. spalio 4 d.

MŪSŲ TARPE

— Argentinos skautai ir skautės aktyviai dalyvauja visuomeniniam veikime. Tautos šventės minėjime jie stovėjo garbės sargyboje prie vėliavų, puikiai išpildė kelias deklamacijas, ir jaunųjų instrumentalistų kvartetas atliko kelis liaudies kūrinius. Rugsėjo vidury Lietuvių Skautų Dr-vė Argentinoje su nepaprastu pasisekimu pastatė G. Veličkos "Šienapjūtę". Salė netalpino visų žiūrovų, ir skautai po savaitės šią pjesę turėjo kartoti. Urugvajaus lietuvių kolonija yra pakvietusi skautus į gastroles.

— Skautų Aidas Nr. 10 paskelbė 1957 m. prenumeratų platinimo vajų. Jame kviečiami dalyvauti visi skautai — skautės, jų skiltys, būreliai, valtys. Laimėtojams numatytos vertingos dovanos. Vajuje dalyvaują vienetai iki sausio 1 d. registruojasi Skautų Aido administracijoje.

— Delhi-Tillsonburg, Ont., apylinkėje sktn. Z. Paulionis įkūrė skautų vienetą. Tėvai suveža skautus į sueigas iš artimesnių ir tolimų ūkių. Šis vienetas labai gražiai veikia, tad lietuviai, ypatingai senosios kartos ateiviai, juos remia. V. V. Treigiai padovanojo skautams puikią stovyklavietę, kuri beveik jau baigiama įrengti. Spalio 21 d. vienetas iškilmingai pašventino savo vėliavą. Skautų rėmėjai čia pat sumetė skautų reikalams 65 dol..

— Clevelando jūrų skautai įsigijo regatinį 18 pėdų pastatą. Čia jiems daug padėjo jų bičiuliai dr. M. Vaitėnas, H. Macijauskas, Vl. Bacevičius. Aukomis parėmė V. Jokubaitis — 25 dol., Ad. Kežienė, S. ir B. Jurgutavičiai ir V. Bacevičius po 10 dol., J. Švarcas — 5 dol., kiti po mažiau. Visiems jiems Clevelando jūreiviai reiškia nuoširdžią padėką.

— Akademikių Skaučių Dr-vės Čikagos Sk. Valdybą sudaro — pirm. N. Maskaliūnienė, skr. ir ižd. V. Šliūpienė ir kandidačių globėja — D. Bartuškaitė. Čikagos Akademinio Skautų Sąjūdžio metinė šventė įvyko lapkričio 4 d. Sherry viešbutyje, Skyroom salėje.

— Lapkričio 3 d. New Yorke įvyko sėkmingas jaunimo vakaras, kurį rengė N. Y. skautų Tauro tuntas. Buvo parodytos filmos iš vasaros stovyklų ir daugelio kitų subuvimų. Tą pačią dieną įvyko metinis N. Y. skautų-skaučių tėvų susirinkimas, kurio metu buvo išrinktas naujas tėvų — rėmėjų k-tas: p. Klivečkienė, G. Šetikienė, J. Audėnas, dr. B. Nemickas, dr. E. Noakas, A. Reventas, p. Švalbonas ir P. Ulėnas. Į revizijos k-ją išrinkti p. Legeckienė, p. Rimavičius ir akt. K. Vasiliauskas.

— Aukos į Džiamborės Fondą dar vis plaukia. Neseniai Čikagos Skautų Židinys, kuriame veikia vyresni skautai, rėmėjai bei skautininkai, surinko 93.25 dol. Lietuvių Gailestingųjų Seserų Dr-ja Čikagoje paaukojo 40 dol., o New Yorko skautų tėvai surinko 29 dol. Čikagos akademikai skautai įteikė 20.45 dol., o Lietuvių Moterų Klubas Brighton Parke — 10.00 dol. Tenepamiršta ir kiti skautų bičiuliai paremti Džiamborės Fondą aukomis, kurias priims kiekvienos vietovės skautų vadovai.

— Psktn. J. Benešiūnas, 96 Maple Ave., Hartford, Conn., paskirtas Rytinio Atlanto pakraščio vilkiukų skyriaus vedėju.

— Bostone įsikūrė naujas skautų vyčių "Herkaus Montės" būrelis. Būreliui vadovaus Romas Venckus. Naujuoju Bostono tunto tuntininku paskirtas Č. Kiliulis, o jo pavaduotoju — G. Kurpius.

SUEZAS — TARPTAUTINĖS NESANTAIKOS KAULAS

JUOZAS ŠARŪNAS

Šiuo metu pasaulis daugiau domisi Suezo kanalu kaip tada, kai prancūzų inžinierius ir diplomatas De Lesseps parengė šio vandens kelio planą ir, kai 1869 m. kanalą atidarant, Egipto khedivas Ismailas priimėjo svetimų valstybių galvas ir užsienių misijas ir taip išdidžiai laikėsi. Ir nieko stebėtino! Kai kanalas gimė — iššaukė visų nusistebėjimą, jau atrodė, jog prasidės harmoningas tarptautinis bendradarbiavimas, o Egiptas sužydės ir bus simbolis žmogaus gamtos kliūčių nugalėjimo.

Šiandien Egiptas ir visas arabų pasaulis, remiamas sovietų, bando savo jėgas ir solidariai manifestuoja prieš vakarus, norėdamas panaikinti jų įtakos likučius.

Nuo pat jo gimimo dienos Suezui lemta būti tautų nesantaikos kaulu. Ne atsitiktinai Prancūzija pirmoji atkreipė dėmesį į kanalo iškasimo galimybę Egipte. Tada Prancūzijoje viešpatavo Napoleonas III, kuris nors ir neturėjo savo dėdės Napoleono I talentų, tačiau jo ambicijos buvo nė kiek nemažesnės. Jis buvo Suezo kanalo statymo entuziastas ir norėjo statybą atiduoti bendrovei, kurios priekyje stovėtų De Lesseps. Kanalo paskirtis buvo grynai prekybinė.

Egipto sutikimas šiam projektui buvo lengvai gautas. Khedivas Ismailas buvo lankęs Saint Cyre karo mokyklą, todėl turėjo daug ryšių ir draugų prancūzų tarpe, tarp kitko ir Ferdinandą De Lesseps. Projekto vykdymą apsiėmė finansuoti Prancūzija ir 45% akcijų padovanoti Ismailui. Tokiu būdu Prancūzija gavo kontroliuoti neva tarptautinę bendrovę, o Egipto valdovas gaudavo nemažas pajamas.

Pradžioje Londonas žiūrėjo į kanalo projektą abejingai, netikėjo, kad įvykdomas. Ir kada jau nutarė stoti į bendrovę, buvo per vėlu. Prancūzija, Egipto padedama, Angliją pralenkė. Kanalo atidarymo iškilmėse anglai dalyvavo rūsčiais veidais. O Ismailas lyg tyčia rodė savo draugiškumą Napoleonui III ir De Lessepsui.

Kanalu plaukė ir anglų laivai, mokėdami mokesčius ir papildydami Prancūzijos ir Ismailo bankus. Tas dalykas labai nervino D. Britaniją. Yra gerai žinoma anglų "cnata" — kantrybė. Anglai laukė.

Vienu metu Egipto ekonominė būklė pasidarė apverktina. Krašto skolos kasdien didėjo, į Londono bankus kasdien vis plaukė vekseliai ir įsipareigojimai. Tačiau Londonas nenutraukdavo naujų paskolų išdavimo. Egiptas įsiskolino ne tik Anglijai, bet ir Prancūzijai, Italijai, Austro-Vengrijai ir Vokietijai. Prancūzija jau ne kartą siūlė Suezo kanalą pavesti tarptautinei kontrolei, bet Londonas vis griežtai pasipriešindavo. Paryžiuje būdavo klausiama: kodėl britai vengia paspausti Egiptą dėl skolų? Kodėl nenorima tarptautinės kontrolės? Iš kur tas draugiškumas ir mieiaširdystė Ismailui?

Londonas siekė savo tikslo. Britai nenorėjo tarptautinės kontrolės, nes norėjo įvesti savąją. Tikslas buvo susilpninti Prancūziją, išlyginti sąskaitas už Suezą. Anglijos spaudžiama, Prancūzija turėjo nusileisti, buvo įsteigta finansinė kontrolės komisija, bet vyriausią vaidmenį ten vaidino ne prancūzas, o anglas.

1875 m. Egipto įsiskolinimas siekė 94 milionus svarų sterlingų. Vien tik procentus už skolą sumokėti Egiptas išleisdavo 80% visų valstybės pajamų. Katastrofišką būklę khedivas nusprendė gelbėti, parduodamas Suezo akcijas. Tą žinią gavo ministeris pirmininkas Beaconsfield ministerių posėdžio metu. Akcijoms pirkti reikėjo parlamento sutikimo, tačiau, kol jis būtų gautas, Prancūzija, Austro-Vengrija ir Vokietija galėjo išpirkti visas akcijas.

Lordas Beaconsfieldas nutarė veikti be parlamento nutarimo. Tuoj nuskubėjo į didžiausią Londono banką, prašydamas savo vardu nupirkti visas kanalo akcijas. Dėka tos istorinės transakcijos Britanijos vyriausybė pasidarė didžiausia Suezo akcininkė, ir kartu padarė malonų žingsnį į Egipto politinę kontrolę. Tačiau 45% akcijų nepajėgė pakeisti kanalo statuto ir jo vyriausia būstinė ir toliau liko Paryžiuje.

Ligi šiol kanalas, kurio ilgis yra 103 mylios ir kuris dydžiu yra trečiasis pasaulyje, buvo laisvai naudojamas visų valstybių. Egiptui atsipalaidavus užsienių globos, kanalo reikšmė pakilo, kartu pakilo ir Egipto pajamos. Nežiūrint J. Tautų protesto, Egiptas ėmėsi kontroliuoti kai kurių valstybių laivus ir blokuoti Izraelį.

Paskutiniu metu kanalo metinės įplaukos siekdavo 100 milionų dolerių. Egiptui tekdavo nemažas pelnas. Suezo kanalas, turėdamas labai svarbią strateginę reikšmę D. Britanijai, buvo nenoromis jos evakuotas. Tik prieš keletą mėnesių, J.A.V. intervencijos dėka, britų kariuomenė iš ten pasitraukė. Likimo ironija, kad D. Britanijos didžiausia sąjungininkė sudavė jai tokį smūgį. Atrodo, tai sekretoriaus Foster Dulles klaida, jis nenumatė pasekmių. Buvo spėliojama, kad dėl kanalo susikivirčins Prancūzija su Anglija, tačiau šiandien jos yra šiuo klausimu visai vieningos.

Suezo kanalas buvo iškastas harmoningam tarptautiniam bendradarbiavimui sukurti, o štai dabar jis didžiausias nesantaikos kaulas.

"NEBĖKI, BROLELI"

Žodžiai A. J. Jokubaičio, muzika mišriam chorui K. Žižiūno. Išleista ir Copyright by K. Žižiūnas, Kanadoje, 1956 m. Kaina nepažymėta.

Vargoninkai, chorvedžiai ir dirigentai, naujo kūrinio reikalaudami, kreipkitės tiesiog pas muziką šiuo adresu:

K. Žižiūnas, 6571 — 10 Ave., Rosemont, Montreal, P. Q., Canada.

Čikagiškiai ponai **MOTIEJŪNAI**, gyv. 931 W. 34th Pl., **KARIUI** padovanojo 1939 m. Lietuvoje išleistą "P. L. P. KARO MOKYKLA", gražų ir vertingą albumą. Už šią puikią dovaną KARYS taria jiems nuoširdų ačiū! Padėka priklauso ir ramovėnui p. Br. Ambraziejui už malonų tarpininkavimą.

K A R Y S

VENGRŲ SUKILIMAS

Spalių paskutinėmis dienomis Budapešto studentų demonstracijos iššaukė komunistų policijos šūvius. Demonstracijos pagimdė spontanišką sukilimą. Sovietų paskirtas "nepriklausomų" komunistų vadas Nagy vyriausybės priekyje nepajėgė nuraminti sukilėlių ir pašaukė sovietų kariuomenės dalis "atsta tyti" Budapešte tvarką. Visa Vengrija griebėsi ginklo ir sukilimas išplito. Didesnė dalis vengrų kariuomenės perėjo sukilėlių pusėn. Net kai kurie sovietų daliniai prisijungė prie sukilėlių, kuriems tačiau trūko sunkiųjų ginklų, tankų, lėktuvų ir amunicijos.

Pradžioje atrodė, kad sukilimas pavyko, komunistai prižadėjo išvesti rusų kariuomenę iš Vengrijos. Tačiau tai buvo tik bolševikiškas triukas.

Iš Sovietų Sąjungos pradėjo žygį į Vengrijos pasienį sovietų kariuomenės stambūs vienetai. Kai jų buvo pakankamai sutelkta, daugiausia mongoliškų dalių, 19 sovietų divizijų su 4,600 tankų, viso 250,000 vyrų armija, staiga smogė vengrų sukilėlius. "Nepriklausomų" komunistų vyriausybė buvo nušalinta ir paskirta kita paklusnesnė Kremliui.

Žuvusių vengrų, spėjama, yra kelios dešimtys tūkstančių, Budapeštas nepaprastai smarkiai apgriautas, kraštas stovi ekonominės ir politinės suirutės prieangyje.

Sukilimas, neparemtas vakarinių valstybių, aišku, buvo pasmerktas žlugti, kartu su juo žlugo ir vergų už geležinės uždangos viltys sulaukti laisvės.

KARAS ARTIMUOSE RYTUOSE

Dalyviai: **Egiptas,** 22.5 mil. gyv., kariuomenė — 150,000, ginkluota daugiausia sovietų ginklais; diktatoriaus Nasserio tikslas—suorganizuoti arabų pasaulį prieš vakarus, ypač Izraelį.

Izraelis, 1.8 mil. gyv., kariuomenė 250,000, ginkluota geriausiais ginklais, gaunamais iš abiejų Geležinės uždangos pusių; tikslas sunaikinti arabus, kol jie nepasidarė stipresni už Izraelį ir prieiti prie Suezo.

Britanija ir Prancūzija, 93 mil. gyv., Rytų Vidužemio jūros bazėse karinės jėgos — 20,000 vyrų, oro ir jūros laivynai; tikslas susigrąžinti Suezo kontrolę.

Syrija - Jordanas, 5.2 mil. gyv.; kariuomenė 60,000; tikslas atsikratyti Izraeliu, atgauti prarastą 1949 m. teritoriją.

Prakišę Palestinos karą 1949 m., Egiptas ir kiti arabų kraštai atsisakė pasirašyti taikos sutartį su Izraeliu. Egiptas užėmęs Suezą, uždarė jį Izraelio laivams

Britai, paspausti J. A. Valstybių, 1956 m. viduryje atitraukė savo įgulas iš Suezo kanalo zonis, jų vieton įsikūrė egiptiečių daliniai. Nasserio kuriamai Egipto karinei jėgai vakarai atsisakė duoti ginklų, todėl jis susitarė su Maskva, iš kur gavo 200 MIG-15 naikintuvų ir 60 Iliušin sunkiųjų bombonešių ir kelis šimtus tankų.

Pasitraukus britų kariams iš Suezo, Nasseris nacionalizavo kanalą, kuris buvo valdomas tarptautinės bendrovės. Spalių mėn. bėgyje jis sudarė karinę sąjungą su Jordanu ir Syrija galimiems veiksmams prieš Izraelį.

Staiga, spalių 29 d. Izraelio kariuomenė perėjo Egipto sieną ir įsiveržė į Sinajaus pusiasalį. Ben Gurionas paskelbė, kad žygis daromas savisaugos tikslu. Sekančią dieną Prancūzija ir Britanija įteikė Egiptui ultimatumą, kuris buvo atmestas. Britai ir prancūzai pareiškė, jog jie okupuos Suezo kanalo sritį.

Mechanizuotos Izraelio armijos žygis per dykumą buvo greitas, Egipto gynyba pasirodė menka ir spalių 30 d. Izraelio kariuomenės dalys buvo tik 10—25 mylios nuo Suezo kanalo. Lapkričio 1 d. Izraelis pareiškė, jog egiptiečiai traukiasi iš Sinajaus. Egiptas netekęs 5,000 žuvusių, sužeistų ir belaisvių, tuo tarpu Izraelio nuostoliai — mažiau kaip 150 žuvusių. Tuo tarpu britų ir prancūzų lėktuvai bombardavo Egipto aerodromus ir ruošėsi išlaipinti kariuomenę Suezo zonoje. Septynių dienų nuolatinių bombardavimų pakako sunaikinti Egipto mažą jūrų laivyną ir nežymias oro jėgas. Nuleisti parašiutininkai užėmė uostą ir Amerikos prezidento rinkimų išvakarėse buvo paskelbtos paliaubos.

Paliaubos įtemptos padėties nepašalino, sovietai kursto arabus, vakarų pasaulis, daugiau simpatizuojąs Izraeliui, neranda būdų kaip patraukti į save įsiutusius arabus.

KANADA

Sunku gauti savanorių. Kanados įstatymai nustato ginkluotų jėgų dydį, siekiantį 120,000 vyrų. Bet karinės prievolės įstatymo nėra. Todėl savanorių papildyti jėgas, šiuo metu teturinčias tik 116,000 vyrų, sunku gauti. Reikalinga tinkamų vyrų trims naujoms CF-100 sprausminių naikintuvų eskadrilėms, naujiems karo laivams — naikintojų palydovams.

Panaikinama pakrančių apsaugos artilerija. Saugoję kai kuriuos Kanados uostus artilerijos baterijos yra nuimamos. Yra įsitikinta, kad priešo povandeniniai laivai gali apšaudyti Kanados uostus patys pakrančių artilerijos nepasiekiami. Tolimųjų atstumų ginklų tobulėjimas išstumia savo vaidmenį atlikusią artileriją.

Vairuojamieji sviediniai gynybai. Numatoma įsigyti vairuojamieji sviediniai su atominiais užtaisais. Visa Kanados gynyba norima perkelti gilyn ir toliau į šiaurę. Tvirtinama, jog nieko gero nebūtų numušus priešo lėktuvą, nešantį vandenilio bombą virš savo miesto.

Bergždžios raudonųjų pastangos. Sovietų ambasados antrasis sekretorius Gennadi Popov stengėsi gauti žinių iš Kanados karinės aviacijos civilinio tarnautojo J. S. Staples apie naujausią supersoninį sprausminį lėktuvą CF-105. Jis raudonųjų buvo pasirinktas todėl, kad turėjęs finansinių sunkumų ir mėgdavęs išgerti. Kanados saugumo organai tą jo draugystę su sovietų ambasados tarnautojais tuoj pastebėjo ir įspėjo jį ir jo darbovietę. Vėliau ir pats Staples savo noru pranešė raudonųjų norus ir pastangas, nežiūrint to, jis vistiek buvo iš tarnybos atleistas kaip nepatikimas. Draugas Popovas buvo draugiškai paprašytas tuoj palikti Kanadą. Visa byla buvo slepiama apie keletą mėnesių, kad nepagadintų Kanados ir Sovietų Sąjungos santykius.

Naujasis lėktuvas CF-105. Ateities lėktuvas kovai su priešo bombonešiais jau sukonstruotas. Jį gamins Kanados lėktuvų bendrovė AVRO, kuri yra Malton, Ontario. Tai būsiąs pats veiksmingiausias priešatominis ginklas Š. Amerikos kontinente. Tikimasi, kad tas lėktuvas, CF-105, pasirodys jau kitais metais. Norima jį ginkluoti amerikiečių laivyno vairuojama raketa Sparrow. Naujasis lėktuvas bus toks triukšmingas, kad jis bus laikomas aerodromuose, esančiuose toli nuo gyvenamų vietų.

J. Skardis

Naujasis amerikiečių 54 to. tankas M48A2, ginkluotas 90 mm pabūklu, 4 kulkosv., įgula — 4 žm. — apsaugota nuo atominio sprogimo. Army photo

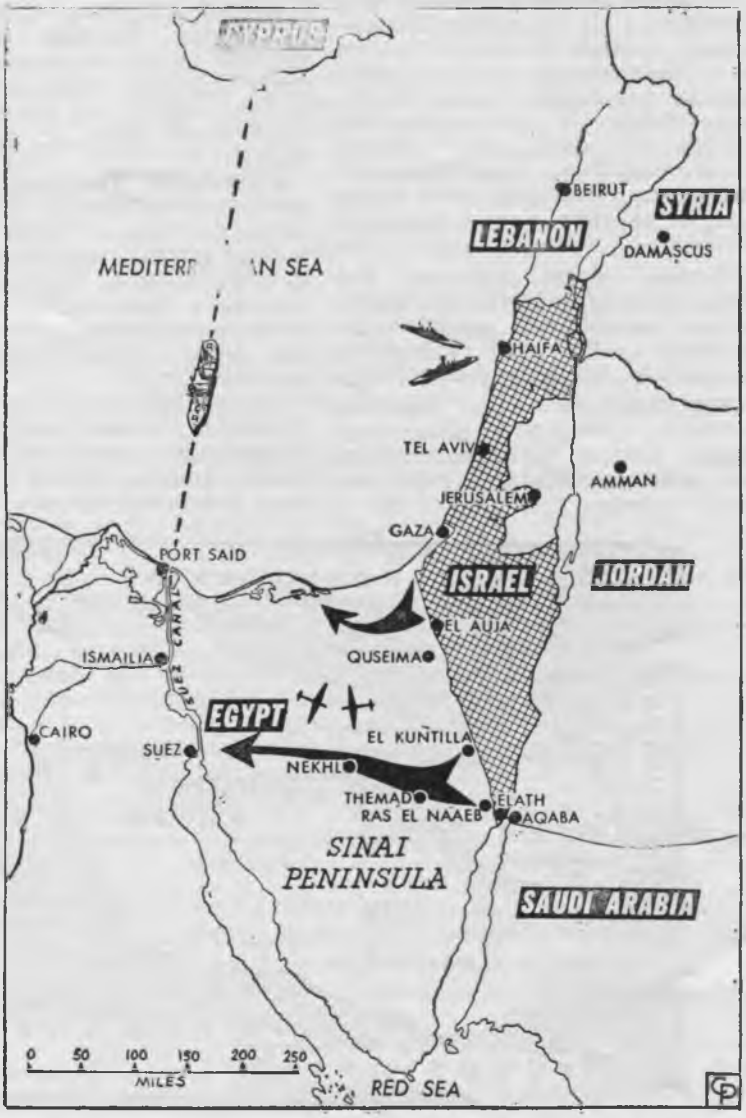

KARINĖ SPAUDA

Comm. E. H. Hutchinson, USNR, -VIOLENT TRUCE, Jungtinių Tautų karinio stebėtojo žvilgsnis į Arabų — Izraelio konfliktą 1951 — 1955 m.

Prieš keletą mėnesių pasirodžiusi knyga patiekia visų šiandieninių įvykių Artimuosiuose Rytuose istorinį pagrindą ir teisingai atspėjo Izraelio karo žygį prieš Egiptą, vakarų pasaulio pasyvumo rezultatą.

"Nors J. Tautų Saugumo Taryba pasmerkė Izraelį už egiptiečių puolimą Gazos srityje, įvykusį 1955 m. vasario 28 d., tačiau Izraelis vis tik išėjo iš to įvykio pateisintas. Užpuolimo metu buvo nužudyti 38 ir sužeistas 31 egiptietis, tačiau pasaulyje buvo daugiau tikima pasakai, kad Izraelis buvęs priverstas taip pasielgti dėl plėšikaujančių arabų veiklos, į patį pasmerkimo aktą dėmesys nebuvo kreipiamas. Nuolatinės propagandos Izraelio naudai veikiami žmonės, atrodo, yra linkę užmiršti, kad Saugumo Taryba, prieš išnešdama pasmerkimo sprendimą, rūpestingai išstudijuoja visus įvykį liečiančius faktus".

"...daugelis amerikiečių tiesiogiai tyrinėję Artimųjų Rytų problemas vengia jas plačiau kaip savo pažįstamųjų ratelyje diskutuoti. Kai kurie jų pareiškė, kad organizacijos ar klubai, kuriems jie priklauso, yra verčiami neduoti jiems progos pareikšti savo nuomonę ir pažiūras į Palestinos problemą".

1917 m. lordas Balfouras pranešė: "Jo Didybės vyriausybė palankiai žiūri į įkūrimą Palestinoje tautinės prieglaudos (national home) žydų tautai..., bet aiškiai suprantama, kad nebus nieko daroma, kas pažeistų civilines, ir religines teises Palestinoje esančių ne žydiškų bendruomenių, ar teises ir politinę būklę žydų, esančių kituose kraštuose".

Tai garsioji Balfouro deklaracija, davusi pradžią įkurti pasaulio zionininkams savą valstybę Palestinoje, bet su įpareigojimu neskriausti ten gyvenančių arabų.

Pradėjus zionininkams imigracijos propagandą iš 84,000 žydų Palestinoje 1922 m. (prieš 660,000 arabų), 1937 m. ten jų atsirado 400,000 prieš arabų 1 milioną. Prasidėjo teroro aktai prieš arabus ir prieš žydus, pastangos vienus sulaikyti nuo veržimosi, kitus išstumti iš teritorijos.

Globoję Palestiną britai bandė sustabdyti žydų imigraciją, bet nesėkmingai, "arabai nustojo bet kokios vilties, įsitikinę, kad zionininkų įtaka tų valstybių sostinėse, kurios tvarko jų ateitį, yra vyraujanti".

Britai nepajėgė išlaikyti tvarkos, ypač susidūrę su žydų teroristų grupėmis, todėl 1947 m., pareiškę, kad "Žydai yra religinė grupė, bet ne rasė, todėl neturi teisės į nuosavą valstybę", perdavė Palestinos problemą Jungtinėms Tautoms. J. Tautų komisija išaiškino, kad iš 10,000 kv. mylių Palestinos teritorijos tik 7% priklauso žydams, tačiau parengė Palestinos padalinimo planą, kuriuo 55% teritorijos buvo atiduota zionininkų valstybei. Planas buvo patvirtintas J. Tautų plenumo.

Tačiau tas zionininkų nepatenkino. Teroro veiksmai prieš vietinius arabus vyko toliau. J. Tautoms bejieškant geresnio sprendimo, 1948 m. gegužės 14 d. Tel Avive žydai paskelbė Izraelio nepriklausomybę. "Sekančią dieną Britai, pagal anksčiau paskelbtus planus, baigė Palestinos mandatą ir prasidėjo oficialus Arabų — Izraelio karas. Tuo metu apie 300,000 arabų buvo jau išvaryti pogrindžio armijos ir teroristų bandų, kurios parengė kelią naujai Izraelio valstybei".

J. Tautų tarpininkas Palestinoje grafas Folke Bernadotte sudarė naują padalinimo planą. Šitas planas davė žydams dar mažiau kaip ankstesnis J. Tautų planas. Netrukus Bernadotte buvo nužudytas Jeruzalėje Izraelio teroristų gaujos.

"Užsienių parama davė progos Izraeliui sustiprinti savo pozicijas ir naudotis kalnais išteklių ir karinių medžiagų, kurių jie gavo iš abiejų Geležinės Uždangos pusių. Vien tik ginklų, tiektų Izraeliui iš Čekoslovakijos buvo tiek gausu, kad jų vienų pakako pakreipti kovos linkmę. Taip buvo tuo metu įvežti kariniai reikmenys, pažeidžiant J. Tautų paliaubų sąlygas, priimtas abiejų pusių. J. Tautų kariniai stebėtojai, kuriems buvo pavesta žiūrėti, kad nei viena pusė negautų ginklų ar kitų karinių pirmumų paliaubų metu, nebuvo leidžiama į dokus ar arti lėktuvų nusileidimo vietų, pro kur Izraelis siurbė sau naujas jėgas".

Pasaulio opinija ir J. Tautos pagaliau sustabdė kovas. Tačiau problema liko neišspręsta, bet dar apsunkinta dabar jau 900,000 Palestinos arabų tremtinių, išvytų iš savų namų ir tėviškių.

Pasaulio akyse Izraelis buvo vaizduojamas kaip kovojanti, progresyvi valstybė, apsupta baisių, piktų ir atsilikusių arabų. Tačiau yra aišku, kad kiekviena žmonių grupė galėtų progresuoti, jei gautų tuos kalnus pinigų ir išteklių ir viso vakarų pasaulio mokslinę ir techninę pagalbą.

Paliaubos tarp Izraelio ir Arabų buvo visą laiką kruvinos. Ypač žinomas ir žiaurus buvo Izraelio kariuomenės dalinio puolimas arabų Qibya kaimo, kur buvo išskersti 53 vyrai, moterys ir vaikai, 15 sužeistų ir visi namai išsprogdinti. J. Tautų Saugumo Taryba už tą įvykį Izraelį pasmerkė, tačiau tas nesustabdė tolesnio kraujo liejimo.

"Jordanas nors ir nėra J. Tautų narys, tačiau mes (J. T. kariniai

---

DART XSSM-A-23 naujas prieštankinis vairuojamas sviedinys.

Ištikimas KARIO rėmėjas — Vladas Jakimavičius

Viename KARIO numeryje buvo paskelbti daviniai apie vieno ištvermingiausio mūsų žurnalo rėmėjų įnašus. Daug lietuvių iš visų pasaulio kampų siunčia KARIUI medžiaginę ir moralinę paramą. Be jų nebūtų žurnalo. Tektų laukti kol vėl Nepriklausomybė nušvis Lietuvai, kad KARIO žurnalas galėtų lankyti lietuvius patriotus. Tik nenuilstančių ištvermingųjų dėka, pasaulyje išblaškytų karių — lietuvių balsas skamba ir primena tautiečiams, jog visais būdais ir visom priemonėm reikia kovoti už laisvę ir ruoštis galutinai kovai, kuri, pagaliau, pareikalaus ir lietuvio kario kraujo.

Tas tikrai ištvermingas KARIO rėmėjas, išsirašantis ne tik sau, bet dar keliems kitiems savo bičiuliams žurnalą, nuolatos siunčiantis auką po aukos, yra buvęs Lietuvos karys Vladas Jakimavičius. KARIO užklaustas, jis štai ką papasakojo apie save:

Gimiau Lietuvos darbininko šeimoje 1901 m. rugp. 28 d. Mano gimtinė — Pavižinčio vink., Linkmenų val., Švenčionių (Utenos) aps. Tėvas dirbo Saldutiškio dvare.

Raides pažinti ir skaityti mane pamokė mano brangioji mamytė iš maldaknygės. Gavęs pradžią, toliau jau pats varčiau visokias knygas. Kartą iš kažkur gavęs lietuvišką elementorių, pradėjau pats mokytis ir rašto.

Tėvui teko išlaikyti skaitlingą net 10 asmenų šeimą, todėl ir man paūgėjus reikėjo darbu prisidėti; dirbau pas apylinkės ūkininkus. Didžiajam karui praūžus, kurį laiką mano gimtinė buvo likusi lenkų pusėje, bet vėliau buvo priskirta prie Lietuvos. Lenkijos siena ėjo už 7 km.

Suaugęs buvau pašauktas Lietuvos kariuomenėn ir 1921 m. lapkričio 1 d. pradėjau tarnybą 1 p. D.L.K. Gedimino pulke. Pulko štabas tada buvo Sabališkių dv., Ukmergės aps., o kareiviai būdavo apgyvendinami pas ūkininkus kaimuose. Miegoti tekdavo pasiklojus šiaudų ant grindų, nes jokių kareivinių tada toje apylinkėje nebuvo. Pulko vadas buvo plk. Skorupskas, mano kuopos vadas — kpt. Smilgys. Vėliau buvau paskirtas mokomon kuopon pas kpt. Basiulį, vėliau kpt. Karašą Liukonių dv.

Baigęs mokomąją, pasilikau joje ginklininku ir furažierium — parūpindavau ir išduodavau savo kuopos arkliams pašarą. 1923 m. spalio mėn. išėjau atsargon nerikiuotės būrio būrininko pareigose, jaun. puskarininkio laipsniu.

---

stebėtojai) retai kada būdavome varžomi, atlikdami savo pareigas pasienyje Jordano pusėje. Izraelis, kuris yra J. T. narys, visada griežtai pareikšdavo, kad J. T. stebėtojams leisti laisvai judėti pasienyje jo pusėje, reikštų jo valstybingumo teisių pažeidimą".

Oficialūs J. Tautų Saugumo Tarybos dokumentai rodo, kad per 5 metus paliaubų Izraelis pažeidė Jordano sieną kariniais daliniais — 367 kartus; Jordanas — Izraelio sieną — 146 kartus; nelegaliai sieną peržengė neginkluotos grupės ar atskiri žmonės (ūkininkai ir darbininkai, tvarkydami savo laukus ar ganydami gyvulius) — iš Jordano į Izraelį — 747 kartus, iš Izraelio į Jordaną — 18 kartų. J. Tautų mišri paliaubų komisija pasmerkė Izraelį už 95 paliaubų pažeidimus ir Jordaną, per tą laiką, už 60 pažeidimų. Per tą laiką žuvo: 34 izraelitai ir sužeisti — 57, Jordano pusėje žuvo — 226 ir sužeisti — 248.

"Statistika rodo aiškiai, kad maža, ar geriau, visi taikos siūlymai iš Izraelio pusės niekados nebuvo lydimi veiksmų, kurie žadintų bendradarbiavimą". Arabams sunku suprasti, kad pasaulio galiūnai remia atėjūnus į jų kraštą, atėjūnus, kurie atima iš jų žemę, išveja gyventojus ir steigia savo nacionalinę valstybę jų teritorijoje. Izraelio smarkus ginklavimasis viršija visus gynybos reikalavimus, o nuolatinė žydų imigracija pranašauja būsimą valstybės teritorinę ekspansiją.

Izraelio santykiai su Egiptu pasižymėjo tokiu pat agresyvumu, kaip ir su Jordanu ar Syrija. Demilitarizuotą el Auja zoną, izraelitai užėmė 1956 m. vasario mėn., uždarę J. T. stebėtojus, išviję iš ten visus arabus, kurių 50 nužudė.

Tiesa, kad arabai gauna ginklų iš sovietų, nes negauna jų iš vakarų valstybių, bet jų gauna iš sovietų ir Izraelis. Tuo tarpu kai arabų kraštuose komunizmo plitimas įstatymais suvaržytas, Izraelyje veikia oficialios komunistų partijos. 1955 m. rinkimuose į Izraelio parlamentą 25 vietos teko komunistams ir 40 vietų socialistų Mapai partijai, taigi iš 120 vietų didesnė pusė yra kraštutinių kairiųjų rankose.

Ministerio pirmininko Ben Guriono kabinetas sudarytas iš koalicijos: Mapai (socialistai), Mizrahi (religinė grupė), Progresyvieji (ne socialistai) ir dviejų komunistinių partijų — Mapam ir Achdut Avoda.

Izraelio žurnalas "Frontpage" 1954 m. liepos 29 d. laidoje aprašė du iškilusius vadus: "David Ben Gurion, tikrasis aktyvistų vadas, jis yra už karinio pobūdžio kerštą, net rizikuojant sukelti visuotiną karą. Menachem Begin—siūlo vykdyti laikas nuo laiko ribotus karinius veiksmus, tikslu prisijungti kai kurias teritorijas".

New Yorke 1956 m. sausio 24 d. vykusioje spaudos konferencijoje Izraelio Herut (kraštutinė dešiniojii) partijos narys Yaacov Liberman pareiškė: "Izraelis turėtų imtis ofenzyvos tuoj pat ir užimti visus strateginius pasienio taškus imtinai ir Gaza teritoriją, o po to turėtų užimti Britų remiamą Jordano karalystę... Pasaulinė opinija sutiktų su tuo, kai tik veiksmai pavyktų".

Keliautojui po Izraelį lieka įspūdis, kad kariniai reikalai yra pirmaujantys, jaunimo grupės, kareiviai, jūrininkai, lakūnai, didžiuliai kariniai rezervai pilnai parengti, apmokinti, visada parengtyje ir vykusiai maskuoti Izraelio ūkinių sodybų sistemos, viskas tas rodo, jog karo mašinai kreipiamas didžiausias dėmesys. "Štai šitas mažas kraštas, ginkluotas iki dantų yra vedamas stiprios nacionalistinės dvasios, bet apgailėtinai menko ateities pramatymo".

Tuo metu mano tėvai nuomavo ūkį, tai grįžęs dirbau kartu žemės ūkio darbus. 1925 m. iš Žemės Reformos Valdybos gavau nuosavybėn apie 12½ ha ūkį su trobesiais, kuriame kaip tik tuo laiku mano tėvai gyveno, tėvas ėjo Saldutiškio dv. eigulio pareigas. Tas vienkiemis buvo mano miela gimtinė Pavižintys, kuriame buvau gimęs ir augęs. Taigi turėjau laimės gauti savo gimtinę nuosavybėn. Tame ūkyje liko gyventi su manim dalis šeimos ir mano tėvas, kuris išgyveno iki savo mirties 1927 m.

1932 m. buvau išrinktas Linkmenų val., Saldutiškio seniūnijos seniūnu ir juo išbuvau iki 1937 m. Kitas pareigas gavau 1940 m., kai buvau paskirtas Pavižinčio girininkijos eiguliu Labanoro miškų urėdijoje. Jose išbuvau iki pasitraukimo į vakarus 1944 m. rugp. mėn.

Pagyvenęs keliose vietose Vokietijoje, pagaliau iš Hanau stovyklos 1949 m. išvykau į Ameriką. Nors čia jokių giminių neturėjau, bet idėjos draugas — šaulys, buvęs šaulių būrio vadas, man pagelbėjo persikelti. Šauliu buvau nuo 1929 m. ir priklausiau Saldutiškio 24 šaulių būrui, teko aktyviai prisidėti prie to būrio namo statymo.

Atvykęs į šį kraštą, apsigyvenau Brocktone, čia dirbu nelengvą darbą batų fabrike. Esu vienas, ilgiuosi namiškių ir tėviškės. Negalėdamas jiems palengvinti žiauraus okupanto priespaudos, kiek laikas ir ištekliai leidžia, padedu ir aukoju lietuviškai veiklai, o Brocktone tam dirva yra plati.

PLK. LTN. BRONIUI IVANAUSKUI

š. m. spalio 20 d. sukako 60 metų amžiaus. Jubiliatas yra gimęs Vaduokliuose, Panevėžio aps. Mokėsi Panevėžio realinėje gimnazijoje ir 1936 m. baigė Lietuvoje Vytauto Didžiojo Universitete teisių ir ekonomijos skyrių. Ilgą laiką tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Dalyvavo kovose dėl Lietuvos laisvės ir buvo apdovanotas Vyčio Kryžiumi. 1927 — 1933 m. buvo 2 p.p. vadu. 1928 m. perėjo dirbti į Lietuvos teisių sritį. Buvo apylinkės ir vėliau apygardos teisėjas. 1943 — 1944 m. buvo Teisingumo generalinis tarėjas Kaune. Tremtyje rūpinosi ir suorganizavo Teisininkų draugiją. Buvo šios draugijos pirmininku ir dabar dalyvauja šios draugijos veikloje. Tenka palinkėti Jubiliatui ilgiausių metų ir sėkmingos kloties lietuviškos veiklos srityje.

A. A. PLK. LTN. INŽINIERIŲ JUOZĄ VITKŲ PRISIMINUS

Šiais metais suėjo 10 metų, kai mirė a.a. pulk. ltn. inž. Juozas Vitkus. Mirė ne dėl ligos ar senatvės, nes ėjo tik 45 savo amžiaus metus (buvo gimęs 1901 metais), bet mirė kovoje už tautos laisvę.

Paskutinį kartą, kai matėsi su savo broliu Kaune 1944 m. liepos 12 d. pasakė: "Iš savo žemės nė žingsnio, toks jau mano nusistatymas, tik šeima kelia rūpesčio". Sprendimas buvo aiškus ir tvirtas. Gal tik vyko dar vidujinė kova tarp pareigos tėvynei ir pareigos šeimai.

Jo šeima buvo nemaža, tuo metu turėjo 4 sūnus ir 1 dukrelę ir dar laukėsi daugiau šeimos. Taigi tokiai šeimai maitintojas buvo labai reikalingas. Tačiau pirmoji pareiga tėvynei nusvėrė ir velionis garbingai paaukojo savo gyvybę, bekovodamas už tautos laisvę. Paaukojo ne vien savo gyvybę, bet ir savo šeimą — motiną ir 6 vaikučius, kurie šiandien vargsta ir kenčia toli nuo tėvynės.

Pasirinkimas kovoti buvo sąmoningas ir buvo tvirtai tikima sudedamų aukų prasmingumu, nes ir Atlanto Charta tas viltis dar labiau stiprino. Tačiau vieno politinio įvykio nebuvo pramatyta, kuris buvo sudarytas daug vėliau jau Vokietijai kapituliavus — Potsdamo susitarimo, kuriuo nusilpęs komunizmas buvo sąjungininkų ūkiškai ir kariškai pradėtas remti ir, tokiu būdu sustiprintas, pasidarė pavergtiesiems neįveikiamas.

Ar tos laisvės kovos ir sudėtos aukos pateisinamos, įvertins istorijos bėgis, tačiau šiandien mes gyvename tų kovų dvasia. Jei pavergtosios tautos dalis nerodytų pasipriešinimo okupantui, veltui ir be pagrindo išeivijoj būtų vedama tautos išsilaisvinimo akcija.

Velionis gerai buvo pasiruošęs ir gyvenimui, nes turėjo daugiau kaip vidutinį profesinį išsilavinimą ir savo srityje nenustojo tobulinęsis. Knyga buvo jo geriausias draugas. Gyvendamas taip pat savo pasiruošimu galėjo daug duoti tautai. Tačiau pasirinko augščiausią duoklę.

Tegu Viešpats suteikia jo vėlei amžiną ramybę.

...Dėl straipsnio apie Emiliją Platerytę teiravausi pas prof. Platerį — pasirodo, ji tikrai palaidota Kapčiamiesty ir jos antkapis prieš paskutinįjį karą buvo gražiai prižiūrimas, vietoje pirmykščio, labai kuklaus paminklo, vėliau šeimos buvo pastatytas puošnesnis, o senasis perkeltas į kokią tai kryžkelę.

Dr. V. Sruogienė

LIETUVIŠKAS "TYMO BALNELIS" ŠVEDIJOJE

Šių metų birželio mėn. pradžioje Švedijoje vyko olimpinės arklių sporto žaidynės. Kartu su šiomis žaidynėmis, švedai Stockholme surušė balnų, pakinktų ir viso to, kas turi ryšio su arkliu parodą. Parodoje buvo daug senų eksponatų. Šių tarpe buvo lietuviškų balnų; vienas balnas net iš XVII a. — švedų karaliaus Gustavo Adolfo (1594 — 1632). Senovės lietuviai turėjo gerą kavaleriją. Arkliai buvo balnojami ir kinkomi neblogiau kaip vakarų Europoje. Odos išdirbimas Lietuvoje buvo pasiekęs labai augštą laipsnį. Gerai išdirbtos odos balnai buvo vadinami "tymo balneliais", kaip yra užsilikę mūsų liaudies dainose. Tokių balnų yra likusių švedų muzėjuose ir jie buvo rodomi švedų visuomenei. Parodą buvo aplankęs mūsų art. pulk. O. Urbonas, kuris domėjosi senovės lietuvių balnais. Paveiksle, kurį mums prisiuntė p. Urbonas, paimtame iš švedų žurnalo, matome tokį balną ir dr. Torsten Lenk, kuris parodos metu duoda paaiškinimų apie balną parodos lankytojams.

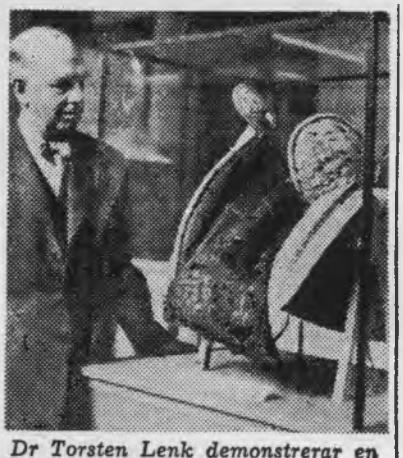

Dr Torsten Lenk demonstrerar en egendomlighet i hästväg, en troligen litauisk sadel med rött och grönt klade på en stomme av vita älgben med "vingar" baktill. Gustav II Adolf ägde tingesten.

"Dr. T. L. parodoje rodo ypatingą arklių aprangos dalyką — lietuvišką balną su raudona ir žalia sėdyne ant briedžio kaulo griaučių su "sparneliais" užpakalyje. Balnas priklausė Gustavui Adolfui".

SOVIETINIO PILIEČIO GALVOSENA

1940-41 m. sėdėjau Kauno sunkiųjų darbų kalėjime. Už ką mane bolševikai kalino, dar ir šiandien šio galvosūkio neišsprendžiu. Patekau ir į vienutę. Kad man nebūtų taip nuobodu, pas mane pasodino vieną sovietų majorą, nuteistą 4 metams kalėti. Jis nesijaudino. Visai rimtai ir mane guodė, kad kiekvienas padorus sovietinis pilietis turi atsėdėti kalėjime. Jo žodžiais:

— Mažiausiai du metus atkalėjęs jau yra subrendęs sovietinis pilietis .

Nusiraminau ir aš. Vadinas, ir mane brandina į tikrąjį ir padorų sovietinį pilietį.

Sovietinis majoras buvo visai šnekus. Plačiai papasakojo ir iš savo gyvenimo. Kalėjimo 4 metus buvo gavęs štai už ką:

Jis buvo paskirtas tarnybos reikalais iš Kauno į Tauragę. O tuomet iš Kauno į Tauragę traukiniai važiuodavo tik kartą per dieną. Majoras į traukinį pavėlavo. Nutarė laukti kitos dienos traukinio. Laukė, gėrė, miegojo, ir vėl pramiegojo. Tik trečią dieną pavyko įsėsti į traukinį ir patekti į Tauragę, bet ten jį areštavo. Apkaltino "sabotažu".

Man su juo kalėjime besėdint, gavo jis laišką iš savo žmonos. Ji nusiskundžia, kad jau kelintas mėnuo nebegauna iš valdžios jo algos dalį, skiriamą žmonai. Mat, jeigu vyras kitur iškeltas, tai jo algos atitinkama dalis išmokama žmonai. Nuteisus nei vyras nebegauna algos, nei jo žmona. Žmona skundžiasi, kad jai su vaikais reikės badu mirti.

Majoras nėkiek nesijaudino. Parašė jai laišką, patardamas:

— Vieročka, tu dar esi jauna. Ištekėk už kito vyro, ir nereikės tau badu mirti. O vaikas tegul miršta badu. Nesvarbu! Sovietų Sąjungoje yra milionai vaikų. Vienu mažiau ar daugiau, kas čia tokio. Tu dar galėsi jų tuziną turėti.

Kai majorui pareiškiau savo nustebimą, jis į mane pažiūrėjo, kaip į dar neperauklėtą ir nesubrendusį pilietį. Tik tiek tepatarė: "Draugui į sovietinį pilietį subręsti neužteks poros metų kalėjimo. Tur būt, reikės keliskart po tiek..."

B. N.

NEGALI BANKŲ PLĖŠTI

Vienas Sovietų pareigūnas, besikalbėdamas su amerikiečiu, išdidžiai pasigyrė. Girdi, pas mus Sovietų Sąjungoje negirdėti bankų apiplėšimų, kaip tai būna pas jus Amerikoje.

— Tikiu, — atsikirto amerikietis. — Jūsų piliečiai neturi automobilių. O pėsčiomis su pagrobtais pinigais netoli tenubėgsi. **K. B-lis**

AMERIKOJE LIETUVIŠKAI

Atvažiavusi į Ameriką naujųjų ateivių Mozūraičių šeima buvo vedama iš uosto į autobusą. Sustojus prie stulpo su užrašu: "Bus stop" autobuso laukti, senoji Mozūraitienė iš džiaugsmo net apsiverkė:

— Dieve, Dieve! Ir čia, Amerikoje, užrašai lietuviški. Aiškiai lietuviškai užrašyta, kad čia bus sustojimas. **K. B.**

KAIP ATSKIRTI?..

Ėjo keliu du keleiviai: žemaitis ir aukštaitis. Priėjo morkų daržą. Abiem panūdo raudonų morkų pasirauti. Augštaitis tuoj įšoko į daržą, ir tik tuokart apsidairė, ar nemato morkų šeimininkas. Žemaitis pirma apsidairė, ir tik tuomet per tvorą įšoko į daržą. **B. K.**

TEISINGA PASTABA

Kai kurie mūsiškių užsienyje pakeitė savo pavardes į nelietuviškas ir neparašo saviškiams į Lietuvą laiškų. Neseniai teko skaityti vieno jaunuolio laišką iš Lietuvos: "Dėdyt, perduok mano linkėjimus anam "dėdei", kuris užmiršo ne tik savo pavardę, bet ir gimtuosius takus". Kągi, kandi pastaba kenčiančiųjų laisviesiems, kurie ir savo pavardžių užsigina. **B. K.**

LIETUVIŲ TAUTOS ISTORIJA BESIDOMINTIEMS

1. Yra daug lietuvių tautos istorijos problemų, kurios reikalingos artimiausioje ateityje pernagrinėti, nes jos žalingai veikia tautos interesus.

2. Yra skubus ir neatidėliotinas reikalas surinkti istorinę medžiagą, nes laikas ir sąlygos negailestingai ją naikina.

3. Yra jau atėjęs laikas rimtai susirūpinti istorikų prieaugliu, nes iki tolei dar nieko šioj srity nepadaryta.

4. Yra skubus reikalas ateiti į pagalbą lituanistinių mokyklų (ar klasių) istorijos mokytojams, nes jie palikti be niekieno pagalbos.

Tas rūpsetis privertė JAV ir Kanados lietuvių kongreso metu istorijos sekcijos posėdžiui pasiūlyti kurti LIETUVIŲ TAUTOS ISTORIJOS DRAUGIJĄ. Posėdžio dalyviai, labai gyvai tą klausimą išdiskutavę, padarė nutarimą minėtą draugiją steigti. Jos nariais gali būti po visą pasaulį išsibarstę lietuvių tautos istorija besidomį lietuviai: istorikai, istorijos mokytojai, istoriją studijuoją studentai ir istorijos mėgėjai. Draugijos suorganizavimui sudaryta organizacinė komisija iš Vincento Liulevičiaus, Alicijos Rūgytės ir Dr. K. Matulaičio.

Organizacinė Komisija praneša apie organizuojamą Lietuvių Tautos Istorijos Draugiją ir prašo:

1. Pranešti savo nusistatymą dėl kuriamos draugijos;
2. Ar manote būti jos nariu;
3. Duoti sugestijų dėl įstatų;
4. Atsiųsti augščiau minėtos kategorijos asmenų adresus, nepaliekant tos pareigos kitiems;
5. Kelti sumanymų dėl draugijos veiklos organizavimo.

Kai bus gautos sugestijos, komisija sudarys įstatų projektą ir išsiuntinės visiems žadantiems būti nariais ir naujai gautiems adresatams.

Organizacinei Komisijai rašyti šiuo adresu: Pasaulio Lietuvių Archyvas — LTID, 2601 West Marquette Road, Chicago 29, Illinois, U.S.A.

Kaina
2-[illegible]

Vytauto Augustino
Lietuvos Vaizdų Albumas

LIETUVA

yra geriausia dovana visokiomis progomis. Albumo vaizdai kalba apie Lietuvą visiems suprantama kalba, todėl jis tinka visiems, kas kokia kalba bekalbėtų.

Albumas Lietuva
yra gražiausia dovana

Kiekvienam verta šį gražų leidinį pačiam įsigyti ir kitam dovanoti.

Išleido: **ATEITIS**, 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.

Jį galima gauti:
ATEITIES administracijoj ir pas platintojus.

Kaina 6 dol.

DARBININKAS

VISŲ LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS!

Išeina du kartu per savaitę

Kaina metams	$6.00
Brooklyne	6.50
Užsienyje	6.50

680 BUSHWICK AVENUE,
BROOKLYN 21, N. Y.

Phone: PRospect 8-5374

BALYS RADIO & TELEVISION

SALES - SERVICE
Electrical Appliances - Gifts - Records
Cards - Films

2646 West 71st St., Chicago 29, Ill.

CLEVELAND, OHIO
LIETUVIŲ RADIJO KLUBAS

savo savaitinę programą transliuoja kiekvieną penktadienį 7:30 iki 8:15 per WDOK, banga 1260.

Klubo pirmininkas ir bendrųjų reikalų vedėjas Juozas Stempužis, 1152 Dallas Rd., tel.: SW 1-2245

Programos vedėjas

Balys Auginas, 2838 Hampshire Rd., Cleveland HTS 18, Ohio. Tel.: CE 1-5904

Visko Užtektinai—Tuojau Pristatom

Baldus, šaldytuvus, pečius ,skalbiamas mašinas, lovas, matracus, kilimus, radio, televizijos setus, vaikučiams baldus.

Žemos kainos, lengvi išmokėjimai. Turime didelį pasirinkimą. Mes pagaminame baldus ir pagal jūsų užsakymą.

Roosevelt Furniture Co., Inc.

LIETUVIŲ KRAUTUVĖ
2310 W. ROOSEVELT RD., CHICAGO
Tel. SEeley 3-4711

Atdara pirmadienio ir ketvirtadienio vak. iki 9:30
Atdara sekmadieniais nuo 11 iki 4:30 val. popiet.

Laisvoji Lietuva

LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Prenumerata:

Metams	$4.50
Pusei metų	$2.50
Atsk. Nr.	10 centų

Adresas:
911 W. 32th ST., CHICAGO 8, ILL.

SANTARVĖ

Rezistencinis visuomeninių ir kultūros reikalų žurnalas. Administracija J. A. V.:

SANTARVĖ, c/o M. ŽIDONIS,
78 Nash Street, New Haven, Conn.

Prenumerata $4.50 metams

Užsisakyti galima per KARIO administraciją.

PRENUMERATORIŲ DĖMESIUI:

Šiame KARIO nr. rasite blanką, kurią prašome naudoti mokėdami sekančių 1957 m. prenumeratos mokestį — $5.00.

Talkininkaudami savo žurnalui neužmirškite surasti **bent vieną** naują KARIO skaitytoją kitiems metams. Daugiau skaitytojų — geresnis ir įdomesnis žurnalas!

Suradę **naują** skaitytoją **mokate už savo prenumeratą tik $4.00, tiek pat ir už naują prenumeratorių — tik $4.00,** taigi vieton $10.00 siunčiate KARIUI tik $8.00.

* * *

Gerb. prenumeratoriai, kurie dar neatsiskaitėte už 1956 m., prašomi nedelsdami tai padaryti. Tamstoms liepos-rugpiūčio mėn. buvo pasiųsta paraginimai (sąskaitos — žali lapeliai).

* * *

Užsienio prenumeratoriai, kurie dėl valiutos persiuntimo suvaržymo negali atsiskaityti už žurnalą ir knygą, malonėkite pinigus įmokėti KARIO platintojams. Platintojai yra išvardinti žurnalo viršelio 2 pusl. (Pageidaujama, kad prenumeratoriai Anglijoj įmokėtų "SANTARVEI").

JURGIS REKEŠIUS

LIETUVIS LAIKRODININKAS

65-39 A Grand Ave., Maspeth 78, N. Y.
Tel. TWining 4-7327

★

Gerai atliekami taisymo darbai ir parduodami nauji laikrodžiai

KAS LAUKIA ATSTATOMOS LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS, TAS SKAITO

'NEPRIKLAUSOMĄ LIETUVĄ'

bendruomeninį, nepartinį ir nesrovinį, savaitraštį — rimtą ir objektyvų.

"Kario" skaitytojams pranešama, kad dabar "Nepriklausomoje Lietuvoje" eina b. Lietuvos Krašto Apsaugos Ministerio pulkininko **K. Žuko** atsiminimai apie tai, kaip atsikūrė nepriklausoma Lietuva.

Prenumerata: Kanadoje 5 dol., visose Amerikose 5.50, visur kitur 6 dol. metams.

Adresas: Nepriklausoma Lietuva, 7722 George St., Ville Lasalle, Montreal 32, P. Q., Canada.

LIETUVIŠKA ĮSTAIGA

DIRVA ★★★ THE FIELD

LIETUVIŠKAS SAVAITRAŠTIS

Prenumerata metams:

J. A. Valstybėse	—	$5.00
Kanadoje	—	$5.50
Kitur	—	$6.50

Atsk. Nr. kaina 10 centų

Adresas:
1272 E. 71st St., Cleveland 3, Ohio